

कात्तिक - १

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन

पाक्षिक प्रकाशन

वर्ष ३०, अङ्क १३

२०७८, कात्तिक १-१५

पूर्णाङ्क ७०३

प्रकाशक

सर्वोच्च अदालत

रामशाहपथ, काठमाडौं

फोन नं. ४२००७२८, ४२००७२९, ४२००७५० Ext. २५११ (सम्पादन), २५१४ (छापाखाना), २९३१ (बिक्री)

फ्याक्स: ४२००७४९, पो.व.नं. २०४३८

Email: info@supremecourt.gov.np, Web: www.supremecourt.gov.np

सम्पादन तथा प्रकाशन समिति

माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल, सर्वोच्च अदालत	- अध्यक्ष
माननीय न्यायाधीश श्री हरिप्रसाद फुयाल, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
मुख्य रजिस्ट्रार श्री लालबहादुर कुँवर, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
नायब महान्यायाधिवक्ता श्री कृष्णजीवी घिमिरे, प्रतिनिधि, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	- सदस्य
रजिस्ट्रार श्री निर्मला पौडेल, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
अधिवक्ता श्री रुद्रप्रसाद पोखरेल, कोषाध्यक्ष, नेपाल बार एसोसिएसन	- सदस्य
अधिवक्ता श्री ऋषिराम घिमिरे, सचिव, सर्वोच्च अदालत बार एसोसिएसन	- सदस्य
प्रा.डा.विजय सिंह सिजापति, डिन, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कानून संकाय	- सदस्य
सहरजिस्ट्रार श्री हरिराज कार्की, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य सचिव

सम्पादक : श्री ध्रुवकुमार ढकाल

सम्पादन तथा प्रकाशन शाखामा कार्यरत
कर्मचारीहरू

शाखा अधिकृत श्री दिपक पोखरेल
शाखा अधिकृत श्री योमा मुलपती
शाखा अधिकृत श्री नरेश कार्की
नायब सुब्बा श्री निरजकुमार ढुंगाना
नायब सुब्बा श्री रुद्र आचार्य
सिनियर प्रुफरिडर श्री रेशम शर्मा
कम्प्युटर अपरेटर श्री अर्जुन सुवेदी
कम्प्युटर अपरेटर श्री मञ्जु खडका
कार्यालय सहयोगी श्री अच्युत दाहाल

भाषाविद् : श्री रामचन्द्र फुयाल

बिक्री शाखा

नायब सुब्बा श्री निलदेव रिजाल

मुद्रण शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू

मुद्रण अधिकृत श्री कान्छा श्रेष्ठ
मुद्रण अधिकृत श्री आनन्दप्रकाश नेपाल
सिनियर हेल्पर श्री तुलसीनारायण महर्जन
नायब सुब्बा श्री शिवहरि अधिकारी
सिनियर प्रेसम्यान श्री योगप्रसाद पोखरेल
सिनियर मेकानिक्स श्री निर्मल बयलकोटी
कम्पोजिटर श्री प्रमिलाकुमारी लामिछाने
सिनियर कम्पोजिटर श्री श्यामकृष्ण प्रजापति
सिनियर प्रेसम्यान श्री सविता पोखरेल
सिनियर प्रेसम्यान श्री अर्जुन घिमिरे
प्रेसम्यान श्री केशवबहादुर सिटौला
बुकबाइन्डर श्री अच्युतप्रसाद सुवेदी
बुकबाइन्डर श्री धनमाया मानन्धर

विभिन्न इजलासहरूबाट सम्पादन शाखामा प्राप्त भई यस अङ्कमा

प्रकाशित निर्णय / आदेशहरू

इजलास नं. १	९	इजलास नं. ८	२
इजलास नं. २	७	इजलास नं. ९	२
इजलास नं. ३	१	इजलास नं. १०	२
इजलास नं. ४	२	इजलास नं. ११	३
इजलास नं. ५	२	इजलास नं. १२	२
इजलास नं. ६	११	इजलास नं. १५	२
इजलास नं. ७	५		
जम्मा	३७	जम्मा	१३

कूल जम्मा ३७ + १३ = ५०

नेपाल कानून पत्रिका

मा प्रकाशित भएका फैसलाहरू (२०१५ सालदेखि
हालसम्म)

हेर्न, पढ्न तथा सुरक्षित गर्न

www.nkp.gov.np

मा जानुहोला ।

खोज्ने तरिका

सर्वप्रथम www.nkp.gov.np लगइन गरेपश्चात् गृहपृष्ठमा देखिने शब्दबाट फैसला खोज्नुहोस् भन्ने स्थानमा आफूले खोज्न चाहेअनुसारको कुनै शब्द नेपाली युनिकोड फन्टमा टाइप गर्नुहोस् । यसबाट खोजेअनुसारको फैसला प्राप्त गर्न नसकेमा वेबसाइटको दोस्रो शीर्षकमा रहेको वृहत् खोज खोलेर विभिन्न किसिमले फैसला खोज्न सकिनेछ । त्यस अतिरिक्त नेकाप प्रत्येक वर्ष र हाफ्रो बारेमा समेत हेर्न सक्नुहुनेछ ।

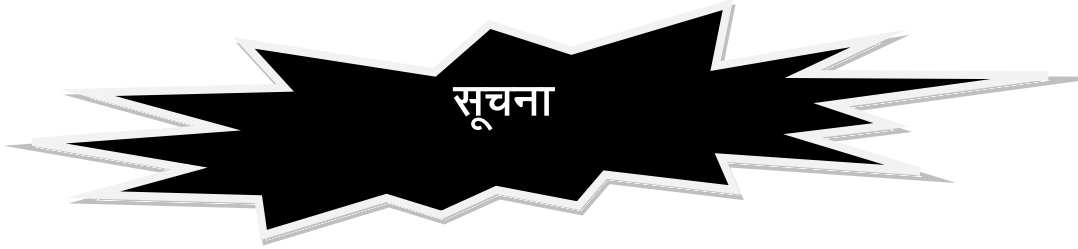
यस पत्रिकाको इजलाससमेतमा उद्धरण गर्नुपर्दा निम्नानुसार गर्नुपर्नेछ:

सअ बुलेटिन, २०७०, ... - १ वा २, पृष्ठ

(साल) (महिना)

उदाहरणार्थ: सअ बुलेटिन, २०७८, कात्तिक - १, पृष्ठ १

का.जि.द.नं. ३९।०४९।०५०

"नेपाल कानून पत्रिका र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन" को "वार्षिक ग्राहक" बन्न चाहनेका लागि २०७६ वैशाख अङ्कदेखि वार्षिक ग्राहक बन्न पाउने गरी सम्पादन तथा प्रकाशन समितिले निर्णय गरेको हुँदा सम्बन्धित सबैको जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ ।

समितिको निर्णयानुसार मूल्य समायोजन भई नेपाल कानून पत्रिका रु.७५ र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन प्रति अङ्क रु.४० कायम गरिएकोसमेत सबैलाई जानकारी गराइन्छ ।

मूल्य रु.४०।-

मुद्रक: सर्वोच्च अदालत, छापाखाना

विषयसूची

क्र.सं.	विषय	पक्ष / विपक्ष	पृष्ठ
इजलास नं. १			१ - १५
१.	जबरजस्ती करणी	देवान टुडु वि. नेपाल सरकार	१
२.	अंश दर्ता	हृदयनारायण प्रसाद यादवसमेत वि. पृथ्वीनाथ यादव	२
३.	दूषित निर्णय बदरसमेत	त्रिभुवन विमानस्थल भन्सार कार्यालय, काठमाडौं वि. रोमी लाल श्रेष्ठ	३
४.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. धावा छिरिङ गुरुङसमेत, नेपाल सरकार वि. छिरिङ धार्के लामा	५
५.	कर्तव्य ज्यान र जबरजस्ती चोरी	सागर कार्की वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. गुड्डु भन्ने हसन अली फकिर मुसलमान	६
६.	सवारी ज्यान	नेपाल सरकार वि. चन्द्रबहादुर थापा	८
७.	मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार	नेपाल सरकार वि. चन्द्रबहादुर लिम्बू	११
८.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. टिकाकुमार श्रेष्ठ	१२
९.	लागु औषध ब्राउन सुगर	नेपाल सरकार वि. गुलाव केवटसमेत	१४
इजलास नं. २			१५ - १९
१०.	मोही नामसारी	भोजलाल श्रेष्ठ वि. चिनु थापासमेत	१५
११.	जबरजस्ती करणी	ईन्द्रमणी खरेल वि. नेपाल सरकार	१६
१२.	गैंडा मारी खाग बिक्री व्यवसाय	चन्द्रबहादुर थापा वि. नेपाल सरकार	१६
१३.	लागु औषध (कोकिन)	Cristina Abaygar Haro वि. नेपाल सरकार	१७
१४.	उत्प्रेषण	उमेशमान सिंह वि. आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. २, बबरमहल लाजिम्पाट	१८
१५.	उत्प्रेषण	मिठुमाया डल्लाकोटी वि. नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौं	१९
इजलास नं. ३			१९ - २०
१६.	जबरजस्ती करणी	राजु लोध वि. नेपाल सरकार	१९
इजलास नं. ४			२० - २३
१७.	परमादेश	शरदकुमार मिश्र वि. शिक्षा मन्त्रालयसमेत	२०

१८.	कर्तव्य ज्यान	दिपेन्द्र नेपाली वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. दिपेन्द्र नेपाली, नेपाल सरकार वि. सन्तोष रोका	२२
इजलास नं. ५			२३ – २६
१९.	राजस्व चुहावट गरी भ्रष्टाचार गरेको	नेपाल सरकार वि. कृष्णप्रसाद वस्तीसमेत	२३
२०.	भ्रष्टाचार	नेपाल सरकार वि. राजेश्वर झासमेत	२५
इजलास नं. ६			२६ – ४१
२१.	जालसाजी	कान्ती कहाइनसमेत वि. राजेन्द्र कहारसमेत	२६
२२.	हातहतियार खरखजाना	नेपाल सरकार वि. टहल दास भन्ने ननकलाल दास तत्मा	२८
२३.	उत्प्रेषण	धनबहादुर साकी वि. प्रहरी प्रधान कार्यालय, काठमाडौंसमेत	२९
२४.	उत्प्रेषण / परमादेश	डम्बरबहादुर के.सी. वि. पश्चिम क्षेत्रीय प्रहरी कार्यालय, पोखरासमेत	३१
२५.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. निमा घिसिङ	३२
२६.	प्रतिषेध / परमादेश	भरतमणी जङ्गम वि. भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत	३४
२७.	दूषित लिखत दर्ता बदर दर्ता	सुवास तिमल्सिना वि. सावित्री तिमल्सिनासमेत	३६
२८.	हालैको बकसपत्र लिखत दर्ता बदर	रमरतियादेवी कुर्मिन वि. जयपतिदेवी कुर्मिन	३७
२९.	घर भत्काई जग्गा टहरा खिचोला चलन	अकलुमहरा वि. होरिलभगत महारा चमार	३८
३०.	उत्प्रेषण / निषेधाज्ञा	उच्च माध्यमिक विद्यालय वस्तीपुर, लहान वि. चन्देश्वर साह	४०
इजलास नं. ७			४१ – ४५
३१.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	विष्णुप्रसाद नेपाल वि. उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलाससमेत	४१
३२.	घुस रिसवत लिई भ्रष्टाचार गरेको	नेपाल सरकार वि. रमेश महर्जन	४२
३३.	अवैध लागु औषध (ब्राउनसुगर)	नेपाल सरकार वि. कुलबहादुर नेपालीसमेत	४३

३४.	उत्प्रेषण / परमादेश	उर्मिला गर्ग उपाध्यायसमेत वि. जिल्ला प्रशासन कार्यालय, काठमाडौंसमेत	४४
इजलास नं. ८			४५ - ४७
३५.	सरकारी अनुदान रकम हिनामिना गरी भ्रष्टाचार गरेको	नेपाल सरकार वि. विमलेशकुमार यादवसमेत	४५
३६.	कर्तव्य ज्यान	सुरेश थापामगर भन्ने सुरेश थापा वि. नेपाल सरकार	४७
इजलास नं. ९			४७ - ४९
३७.	निषेधाज्ञा	दिनेशकुमार साह वि. रमेशप्रसाद साह	४७
३८.	कर्तव्य ज्यान	लोकबहादुर थापामगर वि. नेपाल सरकार	४८
इजलास नं. १०			४९ - ५३
३९.	कर्तव्य ज्यान	विश्वास पौडेल वि. नेपाल सरकार	४९
४०.	सवारी ज्यान	धनबहादुर शाही वि. नेपाल सरकार	५१
इजलास नं. ११			५३ - ५५
४१.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. शेख इजराइल कवारीसमेत	५३

४२.	कर्तव्य ज्यान	राजकुमार भन्ने रोशन थापा वि. नेपाल सरकार, राजेन्द्र भन्ने होमबहादुर थापासमेत	५४
४३.	उत्प्रेषण / परमादेश	चन्द्र देव यादव वि. महालेखापरीक्षकको कार्यालय, पुल्चोक, ललितपुरसमेत	५४
इजलास नं. १२			५५ - ५८
४४.	खुन डाँका	नेपाल सरकार वि. मनराज भन्ने रोमन लामासमेत, दिलबहादुर स्याङ्गतानसमेत वि. नेपाल सरकार	५५
४५.	अपहरण तथा शरीर बन्धक	नेपाल सरकार वि. रामदिन चमार	५७
इजलास नं. १५			५८ - ६०
४६.	अदालतको अपहेलना	उमेश प्रसादसमेत वि. डा. कयोदेवी यमीसमेत	५८
४७.	मोही दर्ता नामसारी	उसमान मियाँ वि. पवनीदेवी चौधरी	५९

इजलास नं. १

१

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की, ०७४-CR-०५२९, जबरजस्ती करणी, देवान टुडु वि. नेपाल सरकार

जबरजस्ती करणीको प्रथम प्रमाण पीडिता स्वयं रहेको कुरामा विवाद छैन। निजको भनाइले अहम् भूमिका खेलेको हुन्छ। जबरजस्ती करणीको क्रिया एकान्त र लुकीछिपी हुने हुँदा त्यसको अन्य गवाह हुन नसक्ने यथार्थता रहेकै हुन्छ। कसुरको सूचना पीडिताबाहेक अन्य व्यक्तिले दिन नसक्ने भन्ने पनि छैन। जाहेरी बेहोरा र पीडिताले वारदातको तत्कालै व्यक्त गरेको कुराबिच तादम्यता नरही केही फरकपन आउनुले प्रस्तुत वारदातमा पूर्ण अपराध हो वा अपूर्ण अपराध हो भन्ने प्रश्न गहन रूपमा देखा परेको छ। पीडिताको भनाइ र सङ्कलित भौतिक सबुत प्रमाणको विवेचना र तुलनात्मक अनुसन्धानबाट कसुरको अवस्थालाई यकिन गर्नुपर्ने हुन्छ। कसुरदारले आफूले गरेको कसुरको मात्र सजाय पाउनुपर्छ भन्ने कुरामा अदालत सदा संवेदनशील रहनुपर्छ। पीडिता र प्रतिवादी सँगै गएको र फर्कने क्रममा वारदात घटेको कुरामा सन्देह गर्नुपर्ने अवस्था छैन। पीडिताको स्वास्थ्य परीक्षणबाट योनिको अवस्था सामान्य रहेको, कन्याजाली नच्यातिएको र करणी भए नभएको यकिन भन्न नसकिने भन्ने चिकित्सकको रायसमेतले वारदातको अवस्थालाई पुष्टि गरेको छ। जबरजस्ती करणीमा पीडिताको भनाइ र भौतिक सबुतबिच पनि तादम्यता हुनु जरूरी हुन्छ। जबरजस्ती करणी भएको भनिए पनि सोको

स्पष्ट विवरण र आधार पीडिताको बकपत्रबाट खुलेको अवस्था नदेखिने।

कुनै अपराधको समबन्धमा विभिन्न चरणहरू रहेका छन्। पहिलो - मनसाय चरणमा व्यक्तिले अपराधबारे सोच्दछ वा मनसायको उत्पत्ति गर्दछ। दोस्रो - तयारीको चरणमा मनले सोचेको कुरालाई कार्यरूप दिन आवश्यक वातावरण तयार गर्दछ। तेस्रो - उद्योगको चरणमा तयारीकर्ताले मनसायपूर्वक अपराध घटाउन वास्तविक कार्यमा उत्रन्छ, प्रयत्न गर्छ तर पूर्ण अपराध गर्न पाउँदैन। चौथो वा अन्तिम चरण हो पूर्ण अपराध, यसमा कसुरदारको मनसाय पूरा हुन्छ। पूर्ण रूपमा अपराध घटित हुन्छ। प्रस्तुत वारदातमा पीडितासँगै जाँदा, सँगै रहँदा प्रतिवादीमा करणीको मनसाय भएको भन्ने पुष्टि हुन्छ। मनसायअनुरूप सँगै साइकलमा जाँदा कम्मर तथा पिठ्युँमा समाउने कार्य गरी पीडितालाई साइकेतिक प्रस्ताव गरेको पनि देखिन्छ। पीडितालाई करणी गर्ने मनसायले समाउने, चढ्नेसम्मको क्रिया गरेको पनि देखिएको छ। पीडिताले “म आफ्नो लुगा टिपी घरतिर गएँ, प्रतिवादी मलाई खोज्दै अर्कोतिर गयो” भनी भनेको अवस्थामा प्रतिवादीले आफ्नो मनसाय परिपूर्ति गर्न अझै खोजीमा रहेको भन्ने तथ्य उजागर गरी चिकित्सकको प्रतिवेदनलाई समेत पुष्टि गरेको छ। साथै जाहेरवालीले अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गर्दा पीडिताले वारदातको लगत्तै आफूउपर हातपात भएको भनी भनेको वास्तविक तथ्यलाई समेत व्यक्त गरेबाट प्रतिवादीले पीडितालाई जबरजस्ती करणी नै गरिसकेको नभई जबरजस्ती करणीको उद्योगसम्म गरेको देखिने।

जबरजस्ती करणीसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था हेर्दा, मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको

महलको १ नं. मा “कसैले कुनै महिलालाई निजको मन्जुरी नलिई करणी गरेमा वा सोह्र वर्षभन्दा कम उमेरकी बालिकालाई निजको मन्जुरी लिई वा नलिई करणी गरेमा निजले जबरजस्ती करणी गरेको ठहर्छ” भन्ने उल्लेख छ । त्यसैगरी ऐ. ३(३) मा जबरजस्ती करणी गर्नेलाई “चौध वर्ष वा सोभन्दा बढी, १६ वर्षभन्दा कम उमेरकी बालिका भए ६ वर्षदेखि दश वर्षसम्म” कैद गर्नुपर्छ भन्ने उल्लेख गर्दै ऐ. को ५ नं. मा “जबरजस्ती करणी गर्ने उद्योग गरेको करणी गर्न भने पाएको रहेनछ भने जबरजस्ती करणी गर्नेलाई हुने सजायको आधा सजाय हुन्छ” भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ । जसअनुसार प्रतिवादी देवान टुडुलाई जबरजस्ती करणीको उद्योगमा सजाय गर्नुपर्नेमा जबरजस्ती करणीतर्फ सजाय गरेको हदसम्म सुरु र पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेको देखिन नआउने ।

अतः विवेचित आधार, कारणबाट प्रस्तुत वारदात मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको १ र ३(३) नं. अन्तर्गत पर्ने नदेखिई ऐ. को ५ नं. बमोजिमको कसुर देखिँदा पुनरावेदन अदालत इलामको मिति २०७२।५।१४ को फैसला केही उल्टी भई प्रतिवादी देवान टुडुलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(३) नं. बमोजिम हुने सजायमा ऐ. ५ नं. बमोजिम आधा सजाय अर्थात् ५(पाँच) वर्ष कैद हुने ।

इजलास अधिकृत: अनुपमा पन्त

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७५ साल फागुन २३ गते रोज ५ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या. श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०६८-सी-०६८८,

अंश दर्ता, हृदयनारायण प्रसाद यादवसमेत वि. पृथ्वीनाथ यादव

वादी प्रतिवादीहरूबिच नाता सम्बन्ध र अंशियार संख्यासमेतमा विवाद रहेको देखिँदै न । पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले मुख्य रूपमा घरबासको कि.नं. ३५ को ज.बि. ०-१-१६ जग्गा आफूहरूले बकसपत्रबाट प्राप्त गरेको निजी आर्जनको सम्पत्तिसमेत बन्डा लाग्ने गरी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट भएको फैसला त्रुटिपूर्ण छ भनी जिकिर लिएको देखिएकोले सो सम्बन्धमा विचार गर्दा, उक्त कि.नं. ३५ को जग्गा घरबासको ऐलानी जग्गा रहेको भन्ने कुरा मिसिल संलग्न स्वेस्ता प्रमाणबाट देखिन्छ । सो जग्गामध्ये पूर्वतर्फबाट ज.वि. ०-०-१८-२ जग्गा मिति २०४८।११।५ मा प्रतिवादी हृदयनारायणले र पश्चिमतर्फबाट ज.वि. ०-०-१८-२ जग्गा मिति २०४८।११।५ मा नै प्रतिवादी भुवन राउत अहिरले हालैको बकसपत्र लिखतबाट प्राप्त गरेको मिसिल संलग्न लिखतको प्रतिलिपिबाट देखिने ।

विवादित उक्त कि.नं. ३५ को जग्गा कोही कसैको नाममा दर्ता स्वेस्ता कायम नभएको घरबासको ऐलानी पर्ती जग्गा देखिएको र सो जग्गामा वादी तथा यी पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले घर बनाई भोग बसोबास गरी आएको भन्ने वादीले पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको आदेशानुसार अ.बं.१३३ नं.बमोजिम कागज गर्दा उल्लेख गरेको देखिन्छ । वादी पृथ्वीनाथ यादवको सोबाहेक अन्यत्र बसोबास रहेको भनी यी पुनरावेदक प्रतिवादीहरूले देखाउन सकेको नदेखिँदासमेत सो जग्गामा वादीसमेतको भोग बसोबास रहेको मान्नुपर्ने देखिने ।

विवेचित आधार, कारणबाट सुरु बारा जिल्ला अदालतले मिति २०६६।३।१५ मा गरेको

फैसला केही उल्टी गरी विवादित कि.नं. ३५ को घरबासको ऐलानी पर्ती जग्गासमेत भोगबमोजिम मूल २ भाग गरी सोको १ भागलाई पुनः २ भाग लगाई सो २ भागको १ भाग वादीले अंशबापत पाउने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०६८।१।१९ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृतः सुरथप्रसाद तिमल्सेना

कम्प्युटरः अभिषेककुमार राय

इति संवत् २०७४ साल कार्तिक १ गते रोज ४ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७५-RB-०१६२, दूषित निर्णय बदरसमेत, त्रिभुवन विमानस्थल भन्सार कार्यालय, काठमाडौँ वि. रोमी लाल श्रेष्ठ

प्रस्तुत मुद्दामा ओमान एअरमार्फत २४ अगस्ट २०१७ मा यी विवादित सामानहरू सुलक्स एण्ड कम्पनीले VICTORINOX SWISS ARMY कम्पनीको ८७ थान घडी SWITZERLAND बाट आयात गरेको देखिन्छ। उक्त घडीहरू त्रिभुवन विमानस्थलको यात्रु जाँचपास कक्षमा ३ वटा कार्टुनमा रहेको र ओमान एअरको नेपालस्थित Ground Handling एजेन्ट नेपाल वायु सेवा निगमले मिति २०७४।५।१७ को पत्रसाथ भन्सार कार्यालयमा डिपोजिट गर्न पठाएको देखिन्छ। भन्सार कार्यालयले २०७४।५।१७ मा सामान डिपोजिट गरी भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ४७ र नियमावलीको नियम ३२ बमोजिम ६० दिनभित्र सामानको हकदाबी गर्न कोहि पनि नआएको हुँदा ऐ दफा ४७ (३) को रीतअनुसार उक्त सामान को कस्को हो ७ दिनभित्र दाबी गर्न आउनु भन्ने सार्वजनिक सूचना मिति २०७४।८।३ मा

प्रकाशित गरेको र उक्त समयवाधिभित्र हकदाबी गर्न कोही पनि नआएको हुँदा मिति २०७४।८।१३ को निर्णयबमोजिम उक्त विवादित सामान भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ४७ (५) बमोजिम भनी जफत गरिएको देखिने।

विपक्षी सुलक्स एण्ड कम्पनीले उक्त सामान छुटाउन प्रयास गर्‍यो वा गरेन अथवा के प्रयास गर्‍यो भनी हेर्दा डेलिभरी अर्डर भएपछि र प्रज्ञापनपत्र भरेपछि पटकपटक पैठारी गरिएका मालवस्तुको खोजीमा लागेको र सामान कार्गो गरी ल्याउने ओमान एअरमा सम्पर्क गर्दा पनि उक्त जहाजको नेपाल स्थित Ground Handling Agent नेपाल वायु सेवाले उक्त सामानहरू काठमाडौँ नआइपुगेको वा हराएको भन्ने जानकारी सम्बन्धित ओमान एअरलाई गराएपछि ओमान एअरले विपक्षीलाई बिमातर्फ दाबी गर्न भनी पत्राचार गरेको भनी विपक्षीले राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्दा खुलाएको र सो सम्बन्धमा मिसिल संलग्न मिति २०१७।१।१७ को ओमान एअर कार्गो शाखाले पैठारी गरिएका सामानहरू हराएको पक्का भएकोले बिमातर्फ दाबीको प्रक्रिया अगाडि बढाउन भनी विपक्षीलाई जानकारी गराएको देखिन्छ। यसले विपक्षी सुलक्स कम्पनी आफ्नो सामानको खोजीमा तदारुकताका साथ लागेको भन्ने प्रस्ट हुन आउने।

त्रिभुवन विमानस्थल भन्सार कार्यालयले ७ दिनभित्र सामान छुटाई लैजानेसम्बन्धी सूचना मिति २०७४।८।३ मा निकालेको र सोही मितिको बोधार्थ पत्रद्वारा नेपाल वायु सेवालाई च.नं. ६६८ को पत्रद्वारा उक्त सामान पैठारीकर्तालाई सात दिनभित्र मनासिब कारणसहित यस कार्यालयमा उपस्थित भई छुटाई लैजानको लागि जानकारी गराइदिनु हुन अनुरोध छ भनी सूचनाको जानकारी

गराएको देखिन्छ । त्रिभुवन विमानस्थल भन्सार कार्यालयको मिति २०७४।८।३ को उक्त सूचना नेपाल वायु सेवा निगममा मिति २०७४।८।२८ मा मात्र प्राप्त भएको कुरा नेपाल वायु सेवाको एअरपोर्ट सर्भिसेज महाशाखाको प.सं. १६/२०७४/७५ मिति २०७४।९।५ को प्रत्यर्थी कम्पनीलाई लेखेको पत्रबाट देखिएको छ । उक्त पत्रद्वारा प्रत्यर्थी कम्पनीलाई त्रिभुवन विमानस्थल भन्सार कार्यालयको च. नं. ६६८ मिति २०७४।८।३ को सूचना मिति २०७४।८।२८ मा प्राप्त भई अनुरोध भएबमोजिम भनी त्यहाँ कम्पनीको नाममा पैठारी गरिएको र विमानस्थल भन्सार कार्यालयमा डिपोजिट गरी राखिएको घडी सात दिनभित्र मनासिब कारणसहित त्रिभुवन विमानस्थल भन्सार कार्यालयमा उपस्थित भई छुटाई लैजान भन्सार कार्यालयको पत्रद्वारा जानकारी आएकोले भनी जानकारी गराएको र सो पत्रको बोधार्थप्रति त्रिभुवन विमानस्थल भन्सार कार्यालयलाई समेत दिएको देखिन्छ । यसरी प्रत्यर्थी कम्पनीलाई त्रिभुवन विमानस्थल भन्सार कार्यालयको मिति २०७४।८।३ को सूचना मिति २०७४।९।५ मा मात्र प्राप्त हुन आएको छ भने भन्सार कार्यालयले मिति २०७४।८।१३ मै जफतसम्बन्धी निर्णय गरेको देखिन्छ । प्रत्यर्थी कम्पनीको मिति २०७४।९।७ को सामान छुटाई लैजान पाउँ भन्ने निवेदन पत्रभन्दा अगाडि नै जफत निर्णय भइसकेको देखिने ।

त्यसैगरी नोभेम्बर २४, २०१७ मा त्रिभुवन विमानस्थल, एअर कार्गो शाखाले त्रिभुवन विमानस्थल भन्सार कार्यालयलाई पहिले नभेटिएको सामान त्यहाँ भन्सार कार्यालयमा डिपोजिट रहेको भन्ने बुझिएकोले consignee रिलायन्स लजिष्टिक्स प्रा.लि. लाई उपलब्ध

गराइदिने व्यवस्थाका लागि अनुरोध भनी लेखिएको पाइन्छ । सोही तारिखमा ओमान एअरको कार्गो शाखाले पनि ग्राउन्ड ह्यान्डलिङ एजेन्टको कारण नभेटिएका सामानहरू निरन्तर खोजिरहँदा पनि नभेटिएकोमा हाल नेपाल भन्सार कार्यालयमा डिपोजिट रहेको कुराको जानकारी हुन आएकोले ती सामानहरू consignee रिलायन्स लजिष्टिक्स प्रा लि लाई उपलब्ध गराइदिनु हुन अनुरोध भएको पाइन्छ । यी पत्राचार बेहोराहरूबाट विवादित मालवस्तुहरू पुनरावेदक कम्पनीले भन्सारमा रहेको कुराको जानकारी भई भई पनि नलगेको भन्ने नदेखिई निजले पैठारी गरेको समान misplace भएको र निरन्तर खोजी कार्यमा लागि रहेको भन्ने देखिन आउने ।

यसरी विवादित मालवस्तु भन्सारमा रहेको जानकारी भएपछि पनि पैठारीकर्ताले जानी जानी नलगेको भन्ने पुष्टि हुँदैन । आफ्नो मालवस्तु कम्पनीले निरन्तर खोजिरहेको पाइन्छ भने मालवस्तु छुटाउन प्रत्यर्थीका तर्फबाट प्रज्ञापन पत्र भरी गोदाम भाडासमेत तिरिसकेको देखिन्छ । मालवस्तुबाहक जहाज ओमान एअरले सामान नभेटिएको कारण जनाई १७ नोभेम्बर २०१७ मा बिमा दाबी गर्न लेखेको पत्रबाट प्रतिवादीले आफ्नो मालवस्तुको खोजी नगरी त्यसै बसेको भन्न मिल्दैन । त्यसैगरी भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ४७ (३) को प्रयोजनार्थ प्रकाशित गरिएको सूचना २०७४।०८।०३ मा नेपाल वायु सेवा यात्रु सेवालालाई पठाई पैठारीकर्तालाई सामान छुटाई लैजान २०७४।०९।०५ मा मात्र पत्र लेखेकोमा सो मितिअगावै २०७४।०८।१३ मा जफत गर्ने भनी निर्णय भएको छ । पुनरावेदक त्रिभुवन विमानस्थल भन्सार

कार्यालयले भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ४७ को प्रयोग यान्त्रिक तथा सीमित र सङ्कुचित तवरबाट भएको भन्ने स्पष्ट पुष्टि भएको देखिने ।

अतः पैठारी गरिएका मालवस्तु जफत गरी लिलाम बिक्री गर्ने गरी त्रिभुवन विमानस्थल भन्सार कार्यालयका प्रमुख भन्सार प्रशासकबाट भएको निर्णय उल्टी गरी कानूनबमोजिम लाग्ने भन्सार महसुललगायतका दस्तुरहरू तिरी पैठारी भएका विवादित मालवस्तुहरू पैठारीकर्ता प्रत्यर्थीले छुटाई लैजान पाउने ठहरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट मिति २०७५।१।२ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : महेन्द्रप्रसाद पौड्याल

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७६ साल जेष्ठ २७ गते रोज २ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७२-CR-१२१२, ०७२-RC-०१७५, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. धावा छिरिङ गुरुङसमेत, नेपाल सरकार वि. छिरिङ धार्के लामा

प्रतिवादीहरू धावा छिरिङ गुरुङ र ग्याल्बो गुरुङसमेतको घटनामा संलग्नता रहेको भन्ने कुरालाई शंका रहित तवरले पुष्टि गर्ने प्रमाण वादी पक्षले प्रस्तुत गर्नुपर्ने हुन्छ । सो प्रमाण वादी पक्षबाट पेस दाखिल हुन सकेको मिसिलबाट देखिँदैन । सहअभियुक्तको पोलको भरमा मात्र कसुरदार कायम गर्नु न्यायोचित हुँदैन । शंका र अनुमानको भरमा मात्र सजायको भागीदार बनाउनु फौजदारी न्यायको सिद्धान्तविपरीत हुन जान्छ । शंकाको सुविधा अभियुक्तले पाउने फौजदारी न्यायको मान्यता रहिआएकोले यी प्रतिवादीहरूको कसुरमा संलग्नता

रहेको ठोस सबुद प्रमाणबाट पुष्टि हुन सकेको नदेखिँदा प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने नै देखियो । यसरी प्रतिवादीहरू कसुरमा संलग्न भएको पुष्टि हुने प्रमाण वादी पक्षबाट पेस हुन नसकेको अवस्थामा निज प्रतिवादीहरू धावा छिरिङ गुरुङ र ग्याल्बो गुरुङलाई सुरु अभियोग मागदाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

प्रतिवादी छिरिङ धार्के लामाको हकमा साधकको रोहबाट विचार गर्दा प्रतिवादी छिरिङ धार्के लामाले अदालतमा बयान गर्दा मौकाको साबिती बयानलाई समर्थन गरी मृतक टासी छेवाङ गुरुङसँग चौरी किन्न गएको अवस्थामा वादविवाद हुँदा धकेलेर सोमजुङ खोलामा फालेको भनी कसुर स्वीकार गरी बयान गरेको देखिन्छ । निज प्रतिवादी छिरिङ धार्के लामाले मृतकलाई एकलैले कर्तव्य गरी मारेका हुन् अन्य प्रतिवादीहरूको संलग्नता छैन भनी बुझिएका मानिसहरूले अदालतमा समेत आई बकपत्र गरेको पाइन्छ । मृतकको पोष्टमार्टम रिपोर्टमा cause of death most probably due to head injury भन्ने उल्लेख भएको देखिएको छ । जाहेरी दरखास्त, जाहेरवाला तथा बुझिएका मानिसहरूले गरेको बकपत्र, प्रतिवादी छिरिङ धार्के लामाले मौकामा अधिकारप्राप्त अधिकारी र अदालतसमक्ष गरेको साबिती बयानसमेतबाट मृतक टासी छेवाङ गुरुङलाई प्रतिवादी छिरिङ धार्के लामाले मात्र कर्तव्य गरी मारेको पुष्टि भएको देखिँदा निज प्रतिवादी छिरिङ धार्के लामालाई मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धीको महलको १ र १३(३) नं. को कसुरमा ऐ. १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने गरी सुरु डोल्पा जिल्ला

अदालतबाट मिति २०७०।१२।३० मा भएको फैसलालाई सदर गरी पुनरावेदन अदालत जुम्लाबाट मिति २०७१।०।२५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिने।

जाहेरी दरखास्त, जाहेरवाला र बुझिएका मानिसहरूले अदालतमा गरेको बकपत्र, प्रतिवादी छिरिङ धार्के लामाले मौकामा अधिकारप्राप्त अधिकारी र अदालतसमक्ष गरेको साबिती बयान, अन्य प्रतिवादीहरू धावा छिरिङ गुरुङ र ग्याल्वो गुरुङले गरेको इन्कारी बयान एवम् प्रतिवादीका साक्षीले गरेको बकपत्रसमेतबाट मृतक टासी छेवाङ गुरुङलाई प्रतिवादी छिरिङ धार्के लामा एकलैले कर्तव्य गरी मारेको पुष्टि भएको देखिँदा निज प्रतिवादी छिरिङ धार्के लामालाई सुरु अदालतले मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने र अन्य प्रतिवादीहरू धावा छिरिङ गुरुङ र ग्याल्वो गुरुङलाई अभियोग मागदाबीबाट सफाइ हुने गरी भएको फैसलालाई सदर गरी पुनरावेदन अदालत जुम्लाबाट मिति २०७१।०।२५ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। प्रतिवादी छिरिङ धार्के लामाका हकमा भएको फैसलासमेत सदर हुने।

इजलास अधिकृत : रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७५ साल फागुन ७ गते रोज ३ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७३-CR-००१९, ०७४-RC-०१०६, कर्तव्य ज्यान र जबरजस्ती चोरी, सागर कार्की वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. गुड्डु

भन्ने हसन अली फकिर मुसलमान

वादी नेपाल सरकारले मूलतः प्रतिवादी सागर कार्कीको हकमा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(४) नं. को कसुरमा सजाय गरिपाउँ भनी अभियोग दाबी लिएको देखियो। प्रतिवादीले वचन दिएको भनी सहप्रतिवादीले मौकामा पोल गरेको पाइयो। प्रतिवादी र मृतक पति पत्नी भएकोमा विवाद छैन। तर, निजहरूबिच सधैं झै-झगडा कुटपिटसमेत हुने गरेको देखिन्छ। यसरी पति पत्नीको झै-झगडाका क्रममा मृतक प्रेमबहादुर कार्कीले प्रतिवादीको शरीरमा तातो पानी एवं मट्टितेल खन्याई जलाउने प्रयास गरेको भन्नेसमेत देखिन्छ। यिनै र यस्तै कारणले गर्दा प्रतिवादीले पतिको ज्यान मार्न वारदातस्थलमा प्रत्यक्ष संलग्न भएको नदेखिएपनि निजले आफ्ना पतिलाई सिध्याई देउ भनी सहप्रतिवादीलाई वचन दिएको भनी मौकामा गरेको साबिती बयानलाई मिसिल संलग्न सहप्रतिवादीको मौकाको बयान, जाहेरी दरखास्त, जाहेरवालाको बकपत्रसमेतबाट पुष्टि भएको देखिने।

निज प्रतिवादी सागर कार्की स्वयंले पूर्वयोजना बनाई हत्या गरेको अवस्था नभएको, निज स्वयंले हातहतियार प्रयोग गरी हत्या नगरेको, झैझगडा, पारिवारिक कलह एवं प्रताडित मनोदशाबाट उन्मुक्ति पाउने मकसदले वचनसम्म दिएको, प्रतिवादीले विगतमा यस्तो कसुर गरेको नदेखिएको, कसुरमा प्रतिवादीको संलग्नताको स्थिति, प्रकृति र कसुरको मात्रासमेतको परिस्थिति एवं परिदृश्यहरूलाई मूल्याङ्कन गरी हेर्दा निज प्रतिवादी सागर कार्कीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(४) नं. बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने गरी सुरु कास्की जिल्ला

अदालतबाट मिति २०७२/१/२८ मा भएको फैसलालाई सदर हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत पोखराबाट मिति २०७३/१/६ मा भएको फैसला मिलेकै देखिने।

प्रतिवादी गुड्डु भन्ने हसन अली फकिरले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको साबिती बयान, जाहेरी दरखास्त, जाहेरवालाको बकपत्र, सहप्रतिवादीको मौकाको बयान, लास प्रकृति मुचुल्का, बरामदी मुचुल्का, शव परीक्षण प्रतिवेदनसमेतबाट यी प्रतिवादी गुड्डु भन्ने हसन अली फकिरले मृतक प्रेमबहादुर कार्कीलाई कर्तव्य गरी हत्या गरेको पुष्टि भएको देखिँदा निज प्रतिवादी गुड्डु भन्ने हसन अली फकिरलाई ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद सजाय हुने ठहर्‍याई कास्की जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२/१/२८ मा भएको फैसलालाई सदर हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत पोखराबाट मिति २०७३/१/६ मा भएको फैसला मनासिब नै देखिने।

अतः विवेचित आधार एवम् कारणबाट प्रतिवादी गुड्डु भन्ने हसन अली फकिरले सहप्रतिवादी सागर कार्कीको मतसल्लाह र योजनाबमोजिम मिति २०६९/१२/२४ मा आफ्नै मेटल उद्योगमा घनले टाउकोमा हानी चक्कुले घाँटी रेटी कर्तव्य गरी हत्या गरेको पुष्टि भएको देखिँदा निज प्रतिवादी गुड्डु भन्ने हसन अली फकिर मुसलमानलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद र अर्का प्रतिवादी सागर कार्कीलाई ऐ. महलको १३(४) नं. बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने गरी कास्की जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२/१/२८ मा भएको सुरु फैसलालाई सदर गर्ने ठहर गरी

पुनरावेदन अदालत पोखराबाट मिति २०७३/१/६ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

प्रस्तुत मुद्दामा मिसिल संलग्न सम्पूर्ण प्रमाण अवलोकन गर्दा प्रतिवादी सागर कार्की र मृतकबिच कटुतापूर्ण सम्बन्धको कारण मृतकले प्रतिवादीलाई रक्सी खाई बारम्बार कुटपिट, गाली गलौज गर्नुको साथै शरीरमा तातोपानी खन्याउने गरेको भन्ने देखिन्छ। जसको परिणाम स्वरूप यी प्रतिवादीले आफ्नो पतिलाई सिध्याई देउ भनी सहप्रतिवादीलाई वचन दिएको देखियो। उक्त परिदृश्यको मृत्याङ्कन गर्दा निज प्रतिवादीलाई ठहरेको मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(४) नं. बमोजिम जन्मकैदको सजाय गर्दा चर्को पर्ने देखिँदा अ.बं. १८८ नं. को प्रयोग गर्नेतर्फ हेर्दा, उक्त नम्बरले ऐनले सर्वस्वसहित जन्मकैद वा जन्मकैद गर्नुपर्ने भएका मुद्दामा साबित ठहरे पनि इन्साफ गर्ने हाकिमका चित्तले भवितव्य हो कि भन्न हुनेसम्मको शंकाले वा अपराध गरेको अवस्था विचार गर्दा कसुरदारलाई ऐनबमोजिमको सजाय दिँदा चर्को हुने भई घटी सजाय हुनुपर्ने चित्तले देखेमा ऐनले गर्नुपर्ने सजाय ठहराई आफ्ना चित्तले देखेको कारणसहितको राय पनि साधक तोकमा लेखी जाहेर गर्नु हुन्छ। अन्तिम निर्णय दिनेले पनि त्यस्तो देखेमा ऐनले हुने सजायमा घटाई तोकन हुन्छ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ। सोअनुसार यी प्रतिवादी सागर कार्कीको निजका श्रीमान् प्रेमबहादुर कार्कीसँग सधैं झैझगडा हुने, श्रीमान्ले रक्सी सेवन गरी गाली गर्ने, कुटपिटलगायत हिंसा गर्ने गरेको हुँदा सो हिंसाबाट उन्मुक्ति पाउन श्रीमान्लाई मार्न वचनसम्म दिएको, घटनामा आफैं उपस्थित नभएको, घटनाको प्रकृति र परिस्थिति एवम् कसुरको मात्रासमेतलाई विचार गर्दा निज प्रतिवादी सागर कार्कीलाई जन्मकैदको

सजाय गर्दा चर्को पर्ने देखिँदा अ.बं.१८८ नं. बमोजिम निज प्रतिवादीलाई आजसम्म थुनामा रहेको अवधि ५।८।१९ (पाँच वर्ष आठ महिना उन्नाइस दिन) कैद सजाय गर्दा पर्याप्त र ऐनको मकसदसमेत पुरा हुने देखिँदा निज प्रतिवादी सागर कार्कीलाई मुलुकी ऐन अ.बं. १८८ नं. बमोजिम ५।८।१९ (पाँच वर्ष आठ महिना उन्नाइस दिन) कैद सजाय कायम हुन्छ । सफाइ पाउँ भन्ने पुनरावेदक प्रतिवादी सागर कार्कीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत : रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७४ साल फागुन ७ गते रोज ३ शुभम् ।

६

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७४-CR-१०९९, सवारी ज्यान, नेपाल सरकार वि. चन्द्रबहादुर थापा

प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले मौकाको बयानमा कच्ची सडकमा २० किलोमिटरको गतिमा हाँकेको से.१ त. ५१८९ नं. को ट्याक्टरमा घच्याक्क आवाज आएको सुनी पछाडि हेर्दा जाहेरवालाको भतिज हिसेडोटुक थापा बायाँ साइडतर्फ ठोकिई घाइते भएकोमा उपचारको क्रममा मृत्यु हुन गएको हो । मैले सवारी चालक अनुमतिपत्र लिएको छैन भन्ने बेहोरा उल्लेख गरेको देखिन्छ । निजले अदालतको बयानमा मृतक हिसेडोटुक थापा मैले हाँकेको ट्याक्टरको ट्रलीको भागमा ठोकिई घाइते भएछन्, मैले तत्काल थाहा पाइन, पछि बाटोमा हिँड्दै गरेका मानिसले भनेबाट थाहा पाएको भन्दै आफूले लापरवाहीपूर्वक गाडी हाँकी दुर्घटना गराएको होइन भन्दै आफ्नो ट्याक्टरको पछाडि ट्रलीमा ठोकिएर

मानिसको मृत्यु भएको तथ्यलाई भने प्रतिवादीले स्वीकार गरेको देखिन्छ । निज प्रतिवादीले सो स्वीकारोक्तिलाई अन्यथा प्रमाणित गर्न सकेको नदेखिने ।

प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले कोल्टीदेखि मार्तडीको लागि चलाई ल्याउँदै गरेको से.१ त.५१८९ नं. को ट्याक्टर पाण्डुसैन बजार पुग्नुभन्दा अगाडि निजले चलाउँदै लगेको ट्याक्टरको इन्जिन एक्कासी खराब भई ट्याक्टर पछाडि ब्याक हुन गई ट्रलीको पछाडिको भागले रोडको किनारा खेतको डिलमा बसिरहेको जाहेरवालाको भतिजा हिसेडोटुक थापालाई ठक्कर लागी निजको टाउको पछाडि र पेटमा चोट लाग्न गई ढल्दा ट्याक्टर चालक भागी गएको र सो स्थानमा अर्को ट्याक्टर पुग्दा उक्त ट्याक्टरमार्फत घटना थाहा पाई घटनास्थल पुग्दा मृतक बेहोस भई पल्टेको अवस्थामा फेला पारी थप उपचारको लागि लैजाने क्रममा निजको मृत्यु भएको हो भनी आफ्नो मौकाको भनाइलाई पुष्टि गर्दै जाहेरवाला प्रेमबहादुर थापा (भोटे) र घटना विवरण कागज गर्ने दावा गुरुडसमेतले अदालतमा आई बकपत्र गरेको पाइने ।

प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले आफूले सवारी चालक अनुमतिपत्र नलिई चलाएको ट्याक्टरले जाहेरवालाको भतिजा हिसेडोटुक थापालाई ठक्कर दिई घाइते भएपछि स्थानीय मानिसले उपचारको लागि लैजाँदै गर्दा मृत्यु भएको कुरा स्वीकार गरेका छन् । उक्त स्वीकारोक्तिलाई जाहेरी दरखास्त र मौकामा बुझिएका मानिसले गरेको घटना विवरण कागज तथा बकपत्रबाट समर्थन भएको देखिन्छ । सवारी चालक अनुमतिपत्रविना प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले लापरवाहीपूर्ण

तरिकाले बढी गतिमा चलाएको ट्रयाक्टरको ठक्करबाट जाहेरवालाको भतिजा हिसेडोटुक थापा घाइते भई उपचारको लागि लैजाँदै गर्दा निजको मृत्यु भएको भन्ने तथ्य प्रतिवादीको बयान, जाहेरी दरखास्त, बुझिएका मानिसले गरेको घटना विवरण कागज एवम् बकपत्र, घटनास्थल मुचुल्का, लास जाँच मुचुल्का, पोष्टमार्टम रिपोर्ट र सडक दुर्घटना प्रतिवेदनसमेतबाट स्थापित भई निज प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले आरोपित कसुर गरेको देखिन आउने।

सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा ४५ र १६१ को कानूनी व्यवस्था हेर्दा, दफा ४५ मा कुनै पनि व्यक्तिले चालक अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी कुनै पनि सवारी चलाउन हुँदैन र दफा १६१ को उपदफा (२) मा कसैले कुनै सवारी चलाएबाट कुनै मानिसलाई किची, ठक्कर लागी वा कुनै किसिमले सवारी दुर्घटना भई सवारीमा रहेको वा सवारी बाहिर जुनसुकै ठाउँमा रहे बसेको मानिस त्यस्तो दुर्घटनाको कारणबाट तत्कालै वा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलमा उल्लिखित म्यादभित्र मरेमा त्यस्तो कार्य ज्यान मार्ने मनसाय लिई गरेको नभए तापनि त्यसरी सवारी चलाउँदा कसैको ज्यान मर्न सक्ने तुलो सम्भावना छ भन्ने कुरा जानी जानी वा लापरवाही गरी सवारी चलाएको कारणबाट सवारी दुर्घटना हुन गई त्यसैको कारणबाट कुनै मानिसको मृत्यु हुन गएको रहेछ भने त्यसरी सवारी चलाउने व्यक्तिलाई कसुरको मात्राअनुसार दुई वर्षदेखि दश वर्षसम्म कैद हुने छ। साथै दफा १६१ को उपदफा (४) मा चालक अनुमतिपत्र नभएका व्यक्तिले सवारी चलाई उपदफा (१) वा (२) बमोजिमको कसुर गरेमा निजलाई सोही उपदफाबमोजिम हुने सजायमा

थप दुई हजार रूपैयाँसमेत जरिवाना हुने छ भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ। कुनै पनि व्यक्तिले सवारी चालक अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी सार्वजनिक सडकमा सवारी चलाई गराएको दुर्घटनाबाट मानिसको मृत्यु हुन गएमा सो कार्य आफैँमा लापरवाहीपूर्ण कार्य हुन जान्छ। प्रस्तुत वारदातमा प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले सवारी चालक अनुमतिपत्र लिएको देखिँदैन। यसरी सवारी चालक अनुमतिपत्र नलिई सवारी चलाई दुर्घटना गराएमा उक्त दफा ४५ को कानूनी व्यवस्थाविपरीत हुन जान्छ। प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले सवारी चालक अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी सवारी चलाई गराएको दुर्घटनाबाट घाइते भएका जाहेरवालाको भतिजा हिसेडोटुक थापाको मृत्यु भएको देखिँदा निज प्रतिवादीको हकमा ऐ.ऐनको दफा १६१ को उपदफा (२) र उपदफा (४) को कानूनी व्यवस्था आकर्षित हुने।

यसै सन्दर्भमा ने.का.प.२०७५, अङ्क ३, नि.नं.९९६५ मा नेपाल सरकार विरुद्ध परमेश्वर भन्ने कलेश्वर राउत भएको सवारी ज्यान मुद्दामा कुनै पनि सवारी साधन चलाउँदा सवारी चालक अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको हुनुपर्ने, सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा ४५ मा सवारी चालक अनुमति प्राप्त नगरी कसैले सवारी साधन चलाउन नहुने भन्ने व्यवस्था भएको र प्रस्तुत मुद्दाका प्रतिवादीले सवारी चालकको अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी सवारी चलाएको स्पष्ट देखिएको छ। ऐनको दफा ४५ मा भएको उल्लिखित व्यवस्था स्वेच्छिक नभई अनिवार्य र बाध्यात्मक व्यवस्था भएको देखिन्छ। दफा ४५ को व्यवस्था र दफा १६१ को उपदफा (२) को लापरवाहीपूर्वक सवारी चलाउँदा मानिस मर्न गएमा हुने सजायसम्बन्धी व्यवस्था एकअर्कामा अन्तरसम्बन्धित रहेको

पाइन्छ । यस अवस्थामा दफा ४५ बमोजिम सवारी चालक अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी कसैले सवारी चलाई मानिसको ज्यान मर्न गएमा उक्त कार्य लापरवाहीपूर्वक गरिएको मानिने हुँदा सवारी चालक अनुमतिपत्र नलिई सवारी चलाउनु चालकको कैफियतकै रूपमा लिनुपर्ने हुन्छ । जसमा दफा १६१ को उपदफा (३) आकर्षित नभई लापरवाहीपूर्वक सवारी चलाई मानिसको ज्यान मरेमा ऐनको दफा १६१ उपदफा (२) आकर्षित हुने भई उक्त कसुरका लागि दफा १६१ को उपदफा (२) बमोजिमको सजाय हुने भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादन भएको पाइन्छ । सोअनुसार यी प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले पनि सवारी चालक अनुमतिपत्र नलिई चलाएको ट्याक्टरले ठक्कर दिई घाइते भएका जाहेरवालाको भतिजा हिसेडोटुक थापाको मृत्यु भएको भन्ने देखिन्छ । सवारी चालक अनुमतिपत्र नलिई प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले सवारी चलाई घटना घटाएको कार्य लापरवाहीपूर्वक गरिएको मान्नुपर्ने देखिँदा निज प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाको हकमा सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१ को उपदफा (३) आकर्षित नभई लापरवाहीपूर्वक सवारी चलाई मानिसको ज्यान मरेको हुँदा उक्त कसुरमा सोही दफा १६१ को उपदफा (२) र उपदफा (४) बमोजिम सजाय हुने देखिन आउने ।

प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले आफूसँग सवारी चालक अनुमतिपत्र नलिई लापरवाहीपूर्वक सवारी चलाई जाहेरवालाको भतिजा हिसेडोटुक थापालाई ठक्कर दिई घाइते भएपछि उपचारको लागि लैजाँदै गर्दा मृत्यु भएको भन्ने तथ्य निज प्रतिवादीले मौकामा र अदालतमा गरेको बयान, जाहेरी दरखास्त, बुझिएका मानिसले गरेको

घटना विवरण कागज एवम् बकपत्र र घटनास्थल मुचुल्का, लास जाँच मुचुल्का, पोष्टमार्टम रिपोर्ट र सडक दुर्घटना प्रतिवेदनसमेतबाट पुष्टि भइरहेको देखिन्छ । यसरी प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले आरोपित कसुर गरेको पुष्टि भएको अवस्थामा निज प्रतिवादीलाई सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१ को उपदफा (२) र उपदफा (४) बमोजिम सजाय गर्नुपर्नेमा सो नगरी सोही दफा १६१ को उपदफा (३) र उपदफा (४) बमोजिम सजाय हुने गरी उच्च अदालत दिपायलबाट मिति २०७४।१।२२ मा भएको फैसलामा निज प्रतिवादीले सवारी चालक अनुमतिपत्र नलिई सवारी चलाई दुर्घटना गराएको देखिँदा सोही दफा १६१ को उपदफा (४) बमोजिम सजाय भएको हदसम्म उक्त फैसला मनासिब नै देखियो । तर निज प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले सवारी चालक अनुमतिपत्र नलिई सवारी चलाई दुर्घटना गराई मानिसको मृत्यु भएको देखिरहेको अवस्थामा निजले लापरवाहीपूर्वक सवारी चलाएको मान्नुपर्ने हुँदा प्रतिवादीलाई ऐ.दफा १६१ को उपदफा (३) बमोजिम सजाय भएको हदसम्म उक्त फैसला मिलेको देखिन नआउने ।

अतः विवेचित आधार कारणबाट प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले सवारी चालाउने अनुमतिपत्र नलिई सवारी चलाई दुर्घटना गराई मानिसको मृत्यु भएको तथ्य स्थापित भएको देखिँदा निज प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापालाई सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१ को उपदफा (३) बमोजिम दुई महिना कैद र दुई हजार रुपैयाँ जरिवाना हुने तथा निजले सवारी चालक अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको नदेखिँदा सोही दफा १६१ को उपदफा (४) बमोजिम थप दुई हजार रुपैयाँ

जरिवानासमेत हुने गरी उच्च अदालत दिपायलबाट मिति २०७४।१।२२ मा भएको फैसलामा निज प्रतिवादीलाई ऐ.दफा १६१ को उपदफा (४) बमोजिम दुई हजार रुपैयाँ जरिवाना भएको हदसम्म उक्त फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने र ऐ.दफा १६१ को उपदफा (३) बमोजिम सजाय भएको हदसम्म उक्त फैसला मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी भई निज प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापालाई ऐ.दफा १६१ को उपदफा (२) बमोजिम दुई वर्ष कैद सजाय हुने।

इजलास अधिकृत : रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७७ साल असार ३ गते रोज ४ शुभम्।

७

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७४-CR-०३५३, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, नेपाल सरकार वि. चन्द्रबहादुर लिम्बू

प्रत्यर्थी प्रतिवादी चन्द्रबहादुर लिम्बूउपर मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ३ विपरीत ऐ. ऐनको दफा ४ को उपदफा (२) को (क) को कसुर गरेको भन्ने आरोप लगाइएको देखिन्छ। उक्त दफा ४ को उपदफा (२) को (क) मा किन्ने वा बेच्ने उद्देश्यले मानिसलाई विदेशमा लैजाने कार्यलाई मानव ओसारपसार मानिने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ। प्रस्तुत मुद्दामा प्रत्यर्थी प्रतिवादी चन्द्रबहादुर लिम्बूले अधिकारप्राप्त अधिकारी एवं अदालतमा उपस्थित भई बयान गर्दा पीडित परिवर्तित नाम ०६ जि.प्र. का. HT2 लाई बेचबिखन गर्ने उद्देश्यले भारत लगेको होइन भनी कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको देखिन्छ। पीडितको मौकाको जाहेरी बेहोरा

एवं अदालतसमक्ष गरिदिएको बकपत्रसमेतबाट क्याम्पस पढ्न भनी हिँडेकी पीडितलाई प्रतिवादीले विभिन्न प्रलोभनसमेत देखाई फर्काई अनुचित दबाब दिई निजलाई बसमा चढाई झापाको दमकमा लगी राखेको र भोलिपल्ट झापाको माइधार मन्दिरमा लगी सिन्दुर पोते लगाई दुई दिनसम्म काँकडभिट्टाको सुकुम्बासी बस्तीमा राखेपछि मलाई काँकडभिट्टाको सीमापारी भारतको पानीट्याङ्कीसम्म लगी फर्काए। निजलाई मैले काका र दाजुहरू हामीलाई भेट्न दमकसम्म आउनु भएको छ, हामी पनि जाऊँ भनी दमक जाँदा मेरो काका र दाजुलाई देख्नासाथ निज मलाई छाडी भागेको भन्ने बेहोरा लेखाएको पाइने।

प्रत्यर्थी प्रतिवादीले निज पीडितलाई बेचबिखन गर्ने उद्देश्य राखी योजना बनाई भारतमा लगेको भए काँकडभिट्टामा २ दिनदेखि प्रत्यर्थी प्रतिवादीसँगै बस्दै आएको पीडितलाई भारतको पानीट्याङ्कीसम्म पुऱ्याइसकेको अवस्थामा निज प्रत्यर्थी प्रतिवादीले नेपाल फर्काई ल्याउनुपर्ने र पीडितको काका र दाजुहरूलाई भेट्न भनी पीडितसँगै दमकसम्म आउनुपर्ने कुनै कारणसमेत रहे भएको मिसिलबाट देखिँदैन। पीडितलाई ललाई फर्काई अनुचित प्रभावमा पारी अभिभावकको मन्जुरी नलिई मन्दिरमा लगी विवाह गरेकोले पीडितको काका र दाजुहरूलाई देखेपछि निज प्रत्यर्थी प्रतिवादी त्यहाँबाट भागेको अवस्था देखिन्छ। यसरी प्रत्यर्थी प्रतिवादीले पीडितलाई बेचबिखन गर्ने उद्देश्यले नै विदेश भारत लगेको भन्ने आरोप शंकारहित ठोस सबुत प्रमाणबाट समर्थित हुन आएको नदेखिँदा निजले मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ४ को उपदफा (२) को (क) को कसुर गरेकोले ऐ.

ऐनको दफा १५(१) को ड (१) बमोजिम सजाय हुनुपर्छ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर मनासिब नदेखिने।

प्रत्यर्थी प्रतिवादीले जाहेरवाली र आफूबिच राजीखुसीमा विवाह भएको भनी अदालतमा बयान गरेको देखिए तापनि सोको ठोस लिखित प्रमाणको रूपमा विवाह दर्ताको प्रमाणपत्र र कुनै साक्षी प्रमाणसमेत पेस गर्न सकेको मिसिलबाट देखिँदैन। पीडित जाहेरवालीले आफ्ना माइती पक्षका आफन्तहरूसँग भेटघाट गर्न निज प्रत्यर्थी प्रतिवादीलाई समेत सँगै लिएर दमकसम्म आउँदा निज प्रतिवादी जाहेरवालीका आफन्तहरूसँग डराएर भागेको र सोको एक महिनापछि तेहथुमबाट पक्राउ परेको देखिन्छ। यसप्रकार निज प्रतिवादी चन्द्रबहादुर लिम्बूले पीडितलाई ललाई फकाई हडकड पठाइदिने प्रलोभन देखाई झुक्याई पीडितका बाबु आमाको मन्जुरी नलिई संरक्षकको संरक्षकत्वबाट वञ्चित गराई पीडितसँग सिन्दुर पोते गरी विवाह गरेको देखिन आयो। यस्तो अवस्थामा निज प्रतिवादीलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ४ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) को कसुरमा सोही ऐनको दफा १५ को उपदफा (१) को खण्ड (छ) बमोजिम सात वर्ष कैद सजाय गर्ने गरेको सुरु जिल्ला अदालतको फैसला केही उल्टी गरी निज प्रत्यर्थी प्रतिवादीलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ४ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) बमोजिमको कसुरमा सोही ऐनको दफा १५ (१) को (च) बमोजिम दुई वर्ष कैद सजाय हुने ठहराएको उच्च अदालत विराटनगर, धनकुटा इजलासको फैसलालाई मिसिल प्रमाणको रोहबाट अन्यथा भन्न मिल्ने अवस्था देखिएन।

तसर्थ, उक्त फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी सुरु अभियोग मागदाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर एवं विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः विवेचित तथ्य, आधार र कारणहरूबाट सुरु तेहथुम जिल्ला अदालतको मिति २०७३।४।२० को फैसला केही उल्टी गरी प्रत्यर्थी प्रतिवादी चन्द्रबहादुर लिम्बूलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ४(२)(ख) को कसुरमा सोही ऐनको दफा १५(१) को (च) बमोजिम २(दुई) वर्ष कैद सजाय हुने ठहराएको उच्च अदालत विराटनगर, धनकुटा इजलासको मिति २०७३।१२।१५ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : तारादत्त बडु

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा (सुस्मिता)

इति संवत् २०७७ साल जेष्ठ २१ गते रोज ४ शुभम्।

८

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या. डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७४-CR-१२४९, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. टिकाकुमार श्रेष्ठ

यसमा मेरी भान्जी वर्ष १५ की परिवर्तित नाम परिसर १८ लाई प्रतिवादी टिकाकुमार श्रेष्ठले जबरजस्ती करणी गरेकोले कारबाही गरिपाउँ भनी जाहेरवाला भरत तामाङको जाहेरीबाट प्रस्तुत मुद्दाको अनुसन्धान कारबाही प्रारम्भ भएको देखिन्छ। यी प्रत्यर्थी प्रतिवादीले पीडितसँग सामान्य चिनजान भएकोमा वारदात भनिएको मिति २०७१।२।२२ गतेका दिन निजले मलाई

फोन गरी तपाईं विदेश जाँदै हुनुहुन्छ म तपाईंसँग भेट्न चाहन्छु भनेकीले दिउँसो तीन बजेको समयमा वीर अस्पतालअगाडि हाम्रो भेट भयो, त्यहाँ एउटा पसलमा चिसो खाई लगभग २० मिनेटजति बसी निजलाई मैले घर जाऊँ भनी पुरानो बसपार्कमा गई पनौती जाने बस चढाई पठाएको हो, त्यसपछि निजको र मेरो भेट भएको छैन, मैले निजलाई जबरजस्ती करणी गरेको होइन भनी अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष र अदालतमा समेत मैले जबरजस्ती करणी गरेको होइन, ममाथि लगाएको आरोप झुट्टा हो भनी आरोपित कसुर गरेको होइन भनी इन्कारी बयान गरेको देखियो। पीडितले मौकामा गरेको कागज तथा अदालतमा गरेको बकपत्रमा प्रतिवादीले मलाई बोलाई साथीको कोठामा लगी राति धाकधम्की देखाई जबरजस्ती करणी गरेको भने तापनि जबरजस्ती करणीको वारदात भएको भनिएको रातको भोलिपल्ट बिहान निज प्रत्यर्थी प्रतिवादीले पीडितलाई नुहाउन लगाई मोटरसाइकलमा पछाडि राखी पीडितको गाउँ काभ्रेमा लगी छाडेको हो भन्ने बेहोरा लेखाएको देखिँदा निज पीडितले जबरजस्ती करणी भएको रातिदेखि भोलिपल्ट मोटरसाइकलमा बसी प्रतिवादीसँगै आफ्नो गाउँ काभ्रे पुग्दासम्म निज प्रतिवादीको विरुद्धमा कुनै प्रतिक्रिया देखाएको नदेखिएबाट निज पीडितको भनाइलाई विश्वसनीय मान्न सकिने अवस्था नदेखिने।

त्यसैगरी मिसिल संलग्न पीडितको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनमा पीडितको स्वास्थ्य स्थिति सामान्य रहेको, निजको गुप्ताङ्ग शरीरमा कहींकतै घाउ, चोट, निलडाम नदेखिएको, निजको कन्याजाली पुरानो च्यातिएको भन्ने उल्लेख भएको र निज पीडितको शारीरिक स्वास्थ्य

परीक्षण गर्ने डा. देवी गुरुङले सो परीक्षण प्रतिवेदन बेहोरालाई पुष्ट्याई हुने गरी अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गरिदिएको समेत देखिन्छ। प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ मा फौजदारी मुद्दामा आफ्नो अभियुक्तको कसुर प्रमाणित गर्ने भार वादीको हुने छ भन्ने कानूनी व्यवस्था गरिएको पाइन्छ। त्यसैले जबरजस्ती करणी जस्तो सङ्गिन प्रकृतिको महिलाको अस्मिता विरुद्धको कसुरमा पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट यी प्रत्यर्थी प्रतिवादीउपरको अभियोगदाबी शंकारहित, तथ्यपरक तवरले स-प्रमाण पुष्टि गर्न सक्नुपर्दछ। प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट त्यस्तो कुनै प्रमाण पेस गर्न सकेको मिसिलबाट देखिँदैन। अर्कोतर्फ प्रत्यर्थी प्रतिवादीले अनुसन्धान अधिकारी तथा अदालतमा समेत आरोपित कसुरमा पूर्ण इन्कार रही बयान गरेको र पीडितको शारीरिक स्वास्थ्य परीक्षणबाट समेत सो कुरा समर्थित भइरहेको देखिन्छ। यस स्थितिमा सुरु जिल्ला अदालतबाट निज प्रतिवादीलाई कसुरदार ठहराई सजाय गर्ने गरेको फैसला उल्टी गरी निज प्रत्यर्थी प्रतिवादीले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहराएको उच्च अदालत पाटनको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने अवस्था मिसिल प्रमाणको रोहबाट देखिएन। तसर्थ सुरुको फैसला उल्ट्याई प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने ठहराएको उच्च अदालत पाटनको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी निज प्रतिवादीलाई अभियोग मागदाबीबमोजिम सजाय गरी पीडितलाई मनासिब क्षतिपूर्तिसमेत भराई पाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर एवं विद्वान् सहन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः विवेचित तथ्य, आधार र कारणहरूबाट सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०७१।१।१९ को फैसला उल्टी गरी प्रत्यर्थी प्रतिवादी टिकाकुमार श्रेष्ठले अभियोग मागदाबीबाट सफाइ पाउने ठहराएको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७४।५।६ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : तारादत्त बडु

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा (सुस्मिता)

इति संवत् २०७७ साल जेष्ठ २१ गते रोज ४ शुभम्।

९

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७५-CR-०२९५, लागु औषध ब्राउन सुगर, नेपाल सरकार वि. गुलाव केवटसमेत

यसमा प्रत्यर्थी प्रतिवादीमध्येका बल्लु मिश्रको पाइन्टको खल्तीबाट १ ग्राम २०० मिलिग्राम लागु औषध ब्राउन सुगर बरामद भएको भन्ने कुरा मिसिल संलग्न रहेको मिति २०७३।०४।१२ को बरामदी मुचुल्काबाट देखिएको र उक्त बरामदी मुचुल्काको रोहबरमा बसी निजले सहीछापसमेत गरेको देखिन्छ। उक्त बरामद भएको लागु औषध केन्द्रीय प्रहरी विधि विज्ञान प्रयोगशालामा परीक्षण गराइएकोमा लागु औषध हेरोइन पाइएको भन्ने मिसिल संलग्न रहेको परीक्षण प्रतिवेदनबाट देखिन्छ। उक्त लागु औषध हामीले केही मात्रामा सेवन गर्ने र केही मात्रामा बिक्री गर्ने उद्देश्यले खरिद गरी ल्याएका हौं भनी दुवै प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष बयान गरे तापनि अदालतमा आई बयान गर्दा सो लागु औषध सेवन गर्नका लागि ल्याएको हो। बिक्री वितरण ओसारपसार गर्नका लागि ल्याएको होइन

भनी आरोपित कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको देखिने।

निज प्रत्यर्थी प्रतिवादीबाट बरामद भएको लागु औषधको परिमाण १ ग्राम २०० मिलिग्राम मात्र रहेको देखिएको र सो लागु औषध बिक्री गर्न नभई आफूहरूले सेवन गर्ने प्रयोजनार्थ ल्याएको भनी प्रतिवादीहरूले अदालतमा उपस्थित भई आरोपित कसुरमा इन्कारी बयान गरेको स्थितिमा निज प्रतवादीहरूले यो यसलाई यति मूल्यमा लागु औषध बिक्री गरेका हुन् भनी अभियोजन पक्षले ठोस सबुत प्रमाणबाट आफ्नो अभियोग मागदाबीलाई समर्थित गराउन सकेको मिसिल संलग्न प्रमाण कागजातबाट देखिँदैन। तसर्थ यी प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूबाट बरामद भएको लागु औषधको परिमाण, बिक्री व्यवहार गरी मुनाफा आर्जन गरेको नदेखिएको अवस्था र प्रतिवादीहरूले अदालतमा गरेको बयानसमेतका आधारमा सुरु रूपन्देही जिल्ला अदालतको फैसला केही उल्टी गरी निज प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूलाई लागु औषध सेवनको कसुरमा लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४(१)(ड) बमोजिम जनही १ (एक) वर्ष कैद हुने ठहराएको उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासको फैसला मिसिल प्रमाणको रोहबाट मनासिब नै देखिएकोले निज प्रतिवादीहरूलाई लागु औषध बिक्री वितरणतर्फ कसुरदार ठहर नगरेको हदसम्म उक्त फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी निज प्रतिवादीहरूलाई अभियोग दाबीबमोजिम लागु औषध कारोबारमा सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर एवं विद्वान् सहन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः माथि विवेचित तथ्य, आधार र

कारणहरूबाट प्रत्यर्थी प्रतिवादी गुलाब केवट र बब्लु मिश्रलाई अभियोग दाबीबमोजिमको कसुरमा जनही ५(पाँच) वर्ष कैद र रु.५,०००।- (पाँच हजार) जरिवाना हुने ठहराएको सुरु रूपन्देही जिल्ला अदालतको मिति २०७३।७।२५ को फैसला केही उल्टी गरी प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूलाई लागु औषध सेवनको कसुरमा लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४(१)(ड) बमोजिम निजहरूलाई जनही १ (एक) वर्ष कैद हुने ठहराएको उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासको मिति २०७४।१।१२ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : तारादत्त बडु

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा (सुस्मिता)

इति संवत् २०७७ साल जेष्ठ २१ गते रोज ४ शुभम्।

इजलास नं.२

१

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७०-CI-०२२९, मोही नामसारी, भोजलाल श्रेष्ठ वि. चिनु थापासमेत

मोहीको मृत्युपश्चात् मोहीको हकदारमध्ये कसलाई मोही पत्याउने भन्ने जग्गाधनीको अधिकार हो। मोहीको हकदारमध्ये कसैले मोही नामसारीका लागि अर्को हकदारलाई मन्जुरी दिएको भन्ने आधारमा जग्गाधनीको मोही पत्याउने अधिकार निष्क्रिय हुन सक्ने हुँदैन। कानूनी प्रक्रिया पूरा गरेर मात्र मोही नामसारी हुन सक्ने।

विवादित जग्गा नापी भएकै समयमा मोही जनिएको पूर्णबहादुरले नै आफ्नु जीवनकालमा मोहीको हैसियतले जग्गा कमाउन छाडेको

भन्ने तथ्य २०४० सालमा नै जग्गाधनीले घर बनाई बसोबास गरेको तथ्यबाट पुष्टि भइरहेको देखिन्छ। जग्गाधनीका तर्फबाट विवादित जग्गामा मोहीको भोगाधिकारमा बाधा विरोध गरेको भए मौकैमा मोही बदरवलीतर्फ कारबाही गर्नुपर्नेमा बिसौं वर्षसम्म मोहीका तर्फबाट जग्गा जोतभोग गर्ने कार्य भएको नदेखिने।

मोहियानी हक निरपेक्ष होइन, सो हक कायम रहिरहन मोहीले आफ्नो दायित्व पूरा गरेको नै हुनुपर्छ। बिसौं वर्षदेखि जोतभोग नै नगरेको जग्गा मोहीको हैसियत यथास्थितिमा रहिरहने नहुने।

भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा २६(१)(ग) मा मोहीले जग्गा छाडी भागेमा वा बेपत्ता भएमा तोकिएबमोजिम कुत नबुझाई मोहियानी हक समाप्त भएमा सो कुराको जग्गावालाले लिखित सूचना तोकिएको अधिकारी छेउ २५ दिनभित्र दिनुपर्ने र तोकिएको अधिकारीले जाँचबुझ गरी सोही ऐनको दफा २५(४)(ख) बमोजिम दर्ता किताबमा सच्याउनुपर्ने व्यवस्था रहेको र सोही ऐनको दफा ३२(५) मा मोहीले जग्गा कमाउन छोडेको वा कुत नबुझाई मोहियानी हक समाप्त भएको कुराको जानकारी नदिने जग्गावालालाई रु.५००।- सम्म जरिवाना गर्ने व्यवस्था भएकोले वर्षौंसम्म मोहीको हैसियतले जग्गा जोतभोग गर्ने मोहीको मोहियानी हक यथावत् रहिरहन्छ भनी अर्थ गर्नु न्यायसङ्गत देखिन आउँदैन। एक पटक मोही कायम भएको मोहीको हक मोहीले आफ्नो दायित्व पूरा गरिरहेसम्म कायम रहिरहन्छ। बिसौं वर्षअघिदेखि मोहीको दायित्व निर्वाह नगर्ने मोहियानी जनिएको जग्गामा जग्गाधनीले वर्षौंअघिदेखि घर बनाई बसोबास गरी भोग चलन गरी रहेको जग्गा मोहीको नातिको पालामा आएर मोही हक नामसारी हुने अवस्था

देखिन नआउने।

अतः उल्लिखित प्रमाणबाट पुनरावेदक वादीले मोही नामसारी गरिपाउँ भनी जग्गाधनीको बसोबास भएको घरजग्गामा वादीलाई मोही कायम गर्ने गरी मोही नामसारी हुने ठहर गरेको सुरु भूमि सुधार कार्यालयको फैसला उल्टी गरी वादी दाबी नपुग्ने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।०९।१८ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत:- हिरा माया अवाल

कम्प्युटर : प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७४ साल फागुन ८ गते रोज ३ शुभम्।

- यसमा यसै लगाउको ०७०-CI-०२३०, मोही लगत कट्टा, भोजराज श्रेष्ठ वि. चिनु थापासमेत भएको मुद्दामा पनि यसै प्रकृतिको फैसला भएको छ।

२

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या. श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७२-CR-१४७४, जबरजस्ती करणी, ईन्द्रमणी खरेल वि. नेपाल सरकार

कसुरमा सजाय पाई पुनरावेदन नगर्ने सहअभियुक्त कुमार थापामगरले मौका तथा अदालतसमक्षको बयानमा यी प्रतिवादी ईन्द्रमणी खरेलसमेतले करणी गरेको भनी पोल गरेको देखिन्छ। प्रतिवादी ईन्द्रमणी खरेलसमेत भई पीडितलाई करणी गरेको तथ्य वस्तुपरक तवरबाट पुष्टि भएको अवस्था छ। पीडितको उमेर निज पीडित तथा जाहेरवालाले देखाएभन्दा अन्य हो भनी प्रतिवादीहरूले भन्न र पुष्टि गर्न सकेको अवस्था छैन। यस अवस्थामा पीडित नाबालिग

रहेको देखियो। मुलुकी ऐन जबरजस्ती करणीको १ नं. मा सोह्र वर्षभन्दा कम उमेरकी बालिकालाई निजको मन्जुरी लिई वा नलिई करणी गरेमा जबरजस्ती करणी गरेको ठहर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको र पीडितको उमेर १६ वर्ष पुगेको भन्ने तथ्य प्रमाणित भएको नदेखिएकोले पीडितको मन्जुरी रहेको भन्ने पुनरावेदन जिकिरका आधारबाट प्रतिवादीले उन्मुक्ति पाउने नदेखिने।

मिसिल संलग्न प्रमाणहरूबाट यी प्रतिवादी ईन्द्रमणी खरेलले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गरेको पुष्टि हुन आएको देखिएकोले निज प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबमोजिम कैद सजाय गरी निजबाट पीडितलाई क्षतिपूर्तिसमेत भराइदिने गरी भएको सुरु फैसला सदर गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : जयराम श्रेष्ठ

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७४ साल चैत्र १ गते रोज ५ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७२-CR-१२४०, गैंडा मारी खाग बिक्री व्यवसाय, चन्द्रबहादुर थापा वि. नेपाल सरकार

वारदातको प्रकृति र कसुरदारको प्रवृत्ति हेर्दा गैंडा मारी खाग तस्करी गर्ने उद्देश्यले यी प्रतिवादीसमेतका एकभन्दा बढीको आपसी मत सल्लाह र योजनामा नियोजित रूपमा गैंडा मार्नेसम्मको वारदात घटाएको भन्ने देखिएको र सो तथ्य मृत अवस्थामा रहेको एउटा पोथी गैंडा भेटिएको, उक्त गैंडाको गुदद्वारबाट फिज जस्तो दिसा बाहिर निस्किएको, दाहिने खुट्टाको पातामा

गोली लागेको प्वाल भेटिएको, घारिलो हतियारले मृत गैंडाको खाग काटिएको अवस्थामा फेला परेको भन्ने सो गैंडाको घटनास्थल प्रकृति मुचुल्का तथा लास जाँच मुचुल्काको बेहोराबाट खुल्न आएको देखियो । यसैगरी उक्त गैंडा मैले बन्दुक चलाई मारेको हुँ । उक्त गैंडाको अगाडिपट्टि कोखामा गोली लागेपछि गैंडा ढल्यो गोपी महतोले ब्याट्रीबाट चल्ने आरा ल्याएको रहेछ । सोही आराले गैंडाको खाग काटी झोलामा राखी भागेका हौं । उक्त खाग गोपी महतो र गौरी चौधरीले बिक्री गर्न लगेका हुन् भनी कसुरप्रति साबित भई मौकामा र सुरु निकुञ्ज कार्यालयमा समेत बयान गरेको र उक्त साबिती बयान अन्य प्रतिवादीको पोलसमेतबाट समर्थित हुन आएको देखिने ।

पुनरावेदक प्रतिवादी चन्द्रबहादुर थापाले मुद्दा हेर्ने अधिकारीसमक्षको साबिती बयानमा ६ वटा गैंडा मारिसकेको भन्दै प्रस्तुत वारदातमा समेत आफूसमेतले योजना बनाई पोथी गैंडा मारेको कुरामा साबित रहेकोमा सो बयान आफ्नो स्वेच्छाविपरीत भएको वा स्वतन्त्र ढङ्गले बयान गराएको होइन भनी सुरु निकुञ्ज कार्यालय तथा पुनरावेदन पत्रमा समेत कहींकतै जिकिर लिनसकेको अवस्था नदेखिने ।

तसर्थ, उल्लिखित आधार, प्रमाण र विवेचनासमेतको आधारमा यी पुनरावेदक प्रतिवादीलाई राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा ५क र १९(१) को कसुरमा सोही ऐनको दफा २६(१) बमोजिम १४ वर्ष कैद र रु.८०,०००।- जरिवाना हुने ठहर गरेको सुरु चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयको फैसला सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति

२०७२।७।१० मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : कुमार मास्के

इति संवत् २०७५ साल माघ २० गते रोज १ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७३-CR-०१३६, लागु औषध (कोकिन), Cristina Abaygar Haro वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीले कानूनद्वारा निषेधित लागु पदार्थ आफ्नो सँगसाथमा ल्याई कारोबारसमेत गर्न खोजेको तथ्य बरामदी मुचुल्कासमेत प्रमाणबाट स्थापित हुन आएको र सो बरामदी मुचुल्का तथा सोमा भएको सहीछापलाई अन्यथा भनी यी पुनरावेदक प्रतिवादीले कहींकतै जिकिर लिन नसकेको अवस्था मिसिलबाट देखिँदा निज प्रतिवादीउपरको अभियोग दाबीबमोजिमको कसुर स्थापित भएको मान्नुपर्ने देखिन्छ । यसैगरी बरामदी २८३० ग्राम लागु औषधलाई ठूलो परिमाणमा लागु औषध बरामद भएको अवस्था नहुँदा प्रतिवादीको कार्यलाई अभियोग माग दाबीबमोजिमको कसुरजन्य कार्यअन्तर्गत राख्न मिल्ने होइन भनी निज प्रतिवादीले लिएको जिकिर अन्य स्वन्त्र प्रमाणबाट पुष्टि हुन नसकेकोले विश्वसनीय देखिन नआउने ।

प्रतिवादी क्रिस्टीना हारोसमेत तीन जनाले काठमाडौँ जिल्ला का.म.न.पा.-२९ चाक्सीबारी स्थित होटेल ट्रेकर्स होमको ३०९ नं.कोठा बुक गरी बसेको अवस्थामा २ किलो ८३० ग्राम लागु औषध बरामद भएको बरामदी मुचुल्काबाट समर्थित भएको र उक्त बरामदी मुचुल्कालाई यी प्रतिवादीले अन्यथा भनी जिकिर लिन सकेको मिसिलबाट देखिँदैन । यी

पुनरावेदक प्रतिवादी क्रिष्टिना अवेयर हारोले मौकामा तथा सुरु अदालतमा बयान गर्दा KENNITH EJIKE ले सामान नेपाल पुच्याइदेउ भनी भनेकाले पेरुबाट ब्राजिल, दुवई हुँदै नेपालसम्म आएको भनी लेखाई दिएको पाइन्छ। यति धेरै मुलुक घुमी नेपाल आउँदा आफूले बोकेको सुटकेसमा के छ जानकारी थिएन र अन्य प्रतिवादीहरू आएसा हुसेन र लुइस निहाटले आफूलाई बच्चाको सामान लिएर आउनु भनी पठाएको भनी बयानको क्रममा लेखाए तापनि त्यति थोरै सामान लिन निजहरूलाई हवाई खर्च, बस्ने खाने होटलको व्यवस्था, पारिश्रमिकसहित पठाउँदा आफूले के गर्दैछु र मेरो लागि यति धेरै खर्च किन गरियो भनी पूर्वअनुमान गर्न सकिने अवस्था थिएन भन्ने यी प्रतिवादीको बयान बेहोरा विश्वासलायक मान्न मिल्ने नदेखिने।

प्रतिवादीले अदालतमा बयान गर्दा कसुरमा इन्कार भई बयान बेहोरा लेखाएको भए पनि यी प्रतिवादीसमेत बसेको होटलमा यी प्रतिवादीको सँगसाथमा रहेको सुटकेसबाट उक्त लागु औषध बरामद भएको र उक्त बरामद लागु औषध खम्बिर हुने गरी प्रतिवेदकहरूले अदालतमा बकपत्रसमेत गरिदिएकोबाट अभियोग दाबी समर्थित भएको देखिन्छ। बरामद लागु औषध कोकिन नै भएको भनी परीक्षण प्रतिवेदनबाट खुल्न आएको र यी प्रतिवादीको कसुरजन्य कार्यबाट लागु औषध ओसारपसार बिक्री वितरण अर्थात् खरिद बिक्री कार्यमा संलग्न रहेको पुष्टि भई राखेको देखिँदा लागु औषधको कारोबारमा जानाजान मेरो संलग्नता नभएको र अनभिज्ञतावश हुन गएको सो कार्यमा म दोषी नहुँदा अभियोग माग दाबीबमोजिम सजाय हुनुपर्ने नहुँदा सुरु अदालतबाट भएको फैसला सदर गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको

फैसला उल्टी गरी सफाइ पाउँ भन्ने पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर तथा निजतर्फका विद्वान् कानून व्यवसायीको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, विवेचित आधार र कारणबाट यी पुनरावेदक प्रतिवादी क्रिष्टिना अवेयर हारोलाई लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४(१) (छ)(३) बमोजिम जनही १५ वर्ष कैद र रू.१०(दश) लाख जरिवाना गर्ने गरी सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७३।३।६ को फैसला मनासिब हुँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : कुमार मास्के

कम्प्युटर : अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७५ साल माघ २० गते रोज १ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या. श्री डम्बरबहादुर शाही, ०६९-WO-०८००, उत्प्रेषण, उमेशमान सिंह वि. आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. २, बबरमहल लाजिम्पाट

मिति २०६९।०३।०६ मा विपक्षी निवेदक कम्पनीको आ.व २०६६/६७ को आयकर तथा मूल्य अभिवृद्धितर्फको संशोधित कर निर्धारण आदेश तथा अन्तिम कर निर्धारण आदेश जारी गरी सोको सूचना करदातालाई बुझाई सकिएको अवस्थामा उक्त निर्णय आदेशमा चित्त नबुझेमा सूचना प्राप्त गरेको मितिले ३० दिनभित्र आन्तरिक राजस्व विभागसमक्ष प्रशासकीय पुनरावलोकनको निवेदन दिन सकिनेमा म्यादभित्र करदाताको तर्फबाट प्रशासकीय पुनरावलोकनको निवेदन परेको देखिएन। प्रचलित आयकर ऐन, २०५८ तथा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ बमोजिम बक्यौता

कायम गरिएको र सोअनुसार बक्यौता रकम असुल गर्ने सम्बन्धमा करदाता सेवा कार्यालय त्रिपुरेश्वरबाट गरिएका पत्राचार प्रचलित कानूनबमोजिम नै भएको देखिन्छ। अत, कृष्णकुमार तोडी निवेदक कम्पनीको प्रतिनिधि नरहेको भन्ने विश्वासलायक आधार प्रमाण निवेदकबाट पेस हुन सकेको नदेखिँदा यस्तो अवस्थामा निज कृष्णकुमार तोडीले गरेको काम कारबाहीबाट कम्पनीलाई थाहा जानकारी भएन भनी मान्न मिल्ने अवस्था नदेखिने।

तसर्थ, विपक्षी कार्यालयबाट आयकर बक्यौता रकम दाखिला गर्ने सम्बन्धमा निवेदकलाई लेखेको पत्र तथा सो सम्बन्धमा भए गरेका निर्णयसमेत कानूनअनुकूल नै भए गरेको देखिएकोले ती निर्णय र पत्राचार उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी कम्पनीको आधिकारिक प्रतिनिधिलाई उक्त निर्णय आदेशहरू प्रदान गर्नु भनी परमादेशको आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने निवेदन मागबमोजिम आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था नहुँदा प्रस्तुत रिट खारेज हुने।

इजलास अधिकृत:- सरिता रिजाल

कम्प्युटर : प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७५ साल जेठ १५ गते रोज ३ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री केदारप्रसाद चालिसे र मा.न्या. श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७१-WO-०२०७, उत्प्रेषण, मिठुमाया डल्लाकोटी वि. नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौं

जग्गा तथा घरजग्गा निःसर्गमा पुँजीगत लाभसम्बन्धी निर्देशिका, २०७२ को दफा ४.१२ मा "धितो लिएको सम्पत्ति कब्जामा लिने र त्यसको बिक्री गर्ने व्यक्तिको सो सम्पत्ति आफ्नो स्वामित्वमा रहेको हैसियतले नभई एक एजेन्टको हैसियतले बिक्री गर्ने हो र

बिक्री र हस्तान्तरणसँग सम्बन्धित सबै खर्च ऋणीको दायित्वमा रहन्छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। उक्त व्यवस्थाबमोजिम लाभकरबापतको रकम बैंकले ऋणी सुरेन्द्रबहादुर थापा क्षेत्रीबाट असुल हुन बाँकी लेनाबाट लिन सक्ने नै देखिने।

विपक्षी मालपोत कार्यालयले विपक्षी निवेदकको नामको जग्गा रोक्का गर्ने सम्बन्धमा यी निवेदकलाई बुझ्ने, प्रतिवाद गर्ने मौका दिएको नदेखिएकोले निज मिठुमाया डल्लाकोटी पक्ष नै नभएको विषयमा विपक्षी मालपोत कार्यालयको मिति २०७०।१२।७ को निर्णयउपर पुनरावेदन गर्नुपर्ने भन्ने विपक्षी कानून व्यवसायीहरूको तर्क कानूनसङ्गत नदेखिने।

तसर्थ, मालपोत कार्यालय कलंकीबाट मिति २०७०।१२।७ मा लिलाम सकार गरेको थैली २ करोड १८ लाख २० हजारको ५% ले हुने १० लाख ९१ हजार रूपैयाँ छुट हुन गएको लाभकर विपक्षी ग्रान्ड बैंकबाट असुलउपर गरी लिने र सो छुट लाभकर असुल नभएसम्म निवेदकको नाउँ दर्ताको उल्लिखित कि.नं.२१३ र २१७ का जग्गा रोक्का राख्ने भनी भएको निर्णय कानूनसम्मत नदेखिँदा उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिदिएको छ। निवेदकका नाउँको उल्लिखित जग्गा फुकुवा गरिदिनु भनी विपक्षी मालपोत कार्यालयको नाउँमा परमादेशको आदेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत : जगतबहादुर पौडेल

इति संवत् २०७५ साल भदौ १९ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं.३

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या. श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७१-CR-१३७८,

जबरजस्ती करणी, राजु लोध वि. नेपाल सरकार
किटानी जाहेरी, जाहेरी बेहोरालाई
समर्थन गर्ने गरी पीडितबाट गरिएको कागज,
जाहेरी बेहोरालाई नै पुष्टि गर्ने गरी जाहेरवालाले
पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जमा गरेकी बकपत्र,
प्रहरी विधि विज्ञान प्रयोगशालाको रिपोर्टसमेतका
एकापसमा मालाकाररूपमा जोडिएर रहेका मिसिल
संलग्न सबुत प्रमाणहरूबाट जबरजस्ती करणीको
वारदातमा यी पुनरावेदक प्रतिवादीसमेतको
संलग्नता पुष्टि भइरहेको हुँदा आफू उक्त वारदातमा
संलग्न नरहेको भन्नेसमेत बेहोराको पुनरावेदक
प्रतिवादीको पुनरावेदन दाबीसँग सहमत हुन
नसकिने।

तसर्थ, माथि विवेचना गरिएको मिसिल
संलग्न आधार प्रमाणबाट यी पुनरावेदक प्रतिवादी
राजु लोधसमेतले पीडित नाबालक (परिवर्तित
नाम) सिमा चन्दलाई जबरजस्ती करणी गरेको
पुष्टि भएको देखिएकोले निज प्रतिवादीसमेतलाई
अभियोग दाबीबमोजिमको कसुर गरेको ठहर
गरी सजाय गर्नुपर्नेमा आरोपित कसुरबाट सफाई
दिएको देखिँदा सो हदसम्म उक्त फैसला मिलेको
नदेखिएकोले सुरु बर्दिया जिल्ला अदालतको मिति
२०६९।७।१५ मा भएको फैसला उल्टी भई निज
पुनरावेदक प्रतिवादी राजु लोधसमेतलाई अभियोग
दाबीबमोजिम मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको
महलको १ नं. को कसुरमा सोही महलको ३(२)
नं. बमोजिम जनही ८ वर्ष कैद र ऐ.को ३(क)
नं. बमोजिम जनही थप ५ वर्ष कैदसमेत थप
गरी जम्मा जनही १३ वर्ष कैद हुने र ऐ.को १०
नं. बमोजिम पीडितले निज प्रतिवादीसमेतबाट
क्षतिपूर्तिबापतको रु.५०,०००।- (पचास लाख)
दामासाहीले भरिपाउने ठहर्छ भनी पुनरावेदन

अदालत नेपालगन्जबाट मिति २०७९।६।६ मा
भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।
इजलास अधिकृत: गगनदेव महतो
कम्प्युटर : मन्जिता ढुंगाना
इति संवत् २०७५ साल भाद्र २६ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं.४

१

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री कुमार
रेग्मी, ०७३-WO-११९२, परमादेश, शरदकुमार
मिश्र वि. शिक्षा मन्त्रालयसमेत

विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सोही
सिफारिसको आधारमा जिल्ला शिक्षा समितिको
मिति २०७१।१०।०५ को निर्णयले जनप्रभात
मा.वि.को नि.मा.वि. तहको दरबन्दी एक (१) कट्टा
गरी राष्ट्रिय नि.मा.वि. जैसीदेवलमा सारिएको
र मिति २०७१।१०।०८ गतेको निर्णयअनुसार
निवेदक शरदकुमार मिश्रलाई जनप्रभात मा.वि.
बाट दरबन्दीसहित राष्ट्रिय नि.मा.वि. जैसीदेवलमा
सरुवा गरिएको भन्ने विपक्षी जिल्ला शिक्षा कार्यालय
काठमाडौंको लिखत जवाफबाट देखिन्छ। शिक्षा
ऐन, २०२८ (संशोधनसहित) को दफा १६(ज) को
उपदफा ३ ले गरेको व्यवस्थाअनुसार शिक्षकको
सरुवा गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित जिल्ला शिक्षा
कार्यालयको रहेको हुँदा जिल्ला शिक्षा कार्यालय
काठमाडौंले यी निवेदकलाई सरुवा गर्न सक्ने नै
देखिने।

जहाँसम्म निवेदकलाई निज कार्यरत
विद्यालयमा हाजिर हुन नदिएको तथा निजको
सरुवा तथा दरबन्दीको अवस्थाबारे मिति
२०७३।११।२३ मा मात्र आधिकारिक जानकारी

प्राप्त गरेको हुँ भनी जिकिर लिएको पाइन्छ, सो सन्दर्भमा हेर्दा, जिल्ला शिक्षा कार्यालय काठमाडौंको लिखित जवाफ तथा मिसिल संलग्न निवेदक शरदकुमार मिश्रले पेस गरेको जिल्ला शिक्षा कार्यालयको च.नं.२८२५ मिति २०७१।१०।०८ को सुरूवा तथा पदस्थापनसम्बन्धी पत्रको प्रतिलिपिमा उल्लेख भएअनुसार **यस कार्यालयको मिति २०७१।१०।०८ को निर्णयअनुसार तपाइँलाई त्यस विद्यालयबाट साबिकबमोजिमको विद्यालयको साबिक पदमा सुरूवा तथा पदस्थापना गरिएको बेहोरा अनुरोध छ** भनी हाल कार्यरत विद्यालयको नाममा जनप्रभात मा.वि. कालीमाटी र सुरूवा तथा पदस्थापन गरिएको विद्यालयको नाममा राष्ट्रिय नि.मा.वि. जैसीदेवल भनी उल्लेख गरी बोधार्थसहितको पत्र पठाएको देखिने । त्यसैगरी जनप्रभात मा.वि. व्यवस्थापन समितिको मिति ०७।१०।४।१२ को निर्णयले निजलाई दरबन्दीसहित अन्य विद्यालयमा सुरूवाको लागि जिल्ला शिक्षा कार्यालयमा सुरूवा गर्न सिफारिस गर्ने निर्णय गरेको कुराको जानकारी निजले मिति २०७२।०३।१६ मा नै प्राप्त गरिसकेको भन्ने यिनै रिट निवेदकले जनप्रभात मा.वि. व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष पार्वती शाहसमेतलाई विपक्षी बनाई हाजिर कट्टी सम्बन्धमा काठमाडौं जिल्ला अदालतमा दायर गरेको मिति ०७।३।०९।१९ को लिखित बेइज्जती मुद्दाको फिरादपत्रको बेहोराबाट देखिने ।

उपर्युक्त आधार कारणहरूबाट निवेदकको दरबन्दी विपक्षीहरूले लुकाएको नभई निज कार्यरत विद्यालयबाट दरबन्दी कट्टी भई जैसीदेवलस्थित राष्ट्रिय नि.मा.वि.मा गइसकेको र सो कुराको जानकारी निवेदकलाई शिक्षा कार्यालय काठमाडौंको

च.नं.२८२५ मिति २०७१।१०।०८ को पत्रमार्फत नै गराइसकेको देखिन आयो । अर्कोतर्फ जनप्रभात मा.वि. व्यवस्थापन समितिले मिति २०७१।०४।१२ मा गरेको दरबन्दी कट्टीसम्बन्धी कुराको जानकारी मिति ०७।२।०३।१६ मा पाएको हुँ भनी निवेदक स्वयंले लिखित बेइज्जती मुद्दामा स्वीकार गरेको देखिँदा सो कुराको जानकारी निवेदकलाई समयमा नै थियो भन्ने पुष्टि हुन आउने ।

आफू कार्यरत जनप्रभात मा.वि.बाट दरबन्दी कट्टी भई दरबन्दीसहित जैसीदेवलस्थित राष्ट्रिय नि.मा.वि.मा गइसकेको जानकारी प्राप्त भएपश्चात् आफू सुरूवा भएको विद्यालयमा समयमा नै हाजिर हुन जानुपर्ने दायित्व शिक्षक कर्मचारीको नै रहेको र हाजिर हुन गइसकेपछि काममा लगाउने दायित्व शिक्षा ऐन, २०२८ (संशोधनसहित) को दफा १२ को उपदफा (६) को (च) मा व्यवस्था भएअनुसार विद्यालय व्यवस्थापन समितिको रहेको हुँदा हाजिर नगराएको विषयमा निजले समयमा सम्बन्धित निकायमा उपचार माग गर्नुपर्नेमा सो भए गरेको देखिँदैन । तसर्थ, समयमा हाजिर हुन नगर्ई अनुपस्थित शिक्षक कर्मचारीलाई हाजिर गराई तलब भत्ता भुक्तानी दिनु भनी आदेश गर्नु भनी रिट निवेदकको मागबमोजिमको आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था नदेखिने ।

निवेदकले लिएको दोस्रो माग दाबीतर्फ विचार गर्दा, शिक्षा ऐन, २०२८ को दफा ११च (१ख) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशबमोजिम अस्थायी शिक्षक मात्र उम्मेदवार हुन पाउने गरी विज्ञापन गरेकोमा उक्त विज्ञापनको बुँदा नं.२ अन्तर्गतका २.१, २.२ र २.३ मा मिति २०७३।०३।१५ सम्म अविच्छिन्न रूपमा कार्यरत रहेको भन्ने प्रावधान राखिएकोमा पछि संशोधन

गरी २०७२ असोज २ सम्म अविच्छिन्न रूपमा कार्यरत रहेको हुनुपर्ने भन्ने प्रावधान रहेको पाइन्छ । यी निवेदक जनप्रमात माध्यमिक विद्यालयमा मिति २०५१।१।१७ देखि कार्यरत रहँदै आएको भए तापनि जिल्ला शिक्षा कार्यालय काठमाडौंको मिति २०७१।१०।०८ गतेको निर्णयअनुसार जनप्रमात मा.वि.बाट दरबन्दीसहित राष्ट्रिय नि.मा.वि. जैसीदेवलमा सरुवा गरिएकोमा निज मिति २०७१।१०।०९ देखि नै अनुपस्थित रहेको देखिन आयो । अर्कोतर्फ यी निवेदकले दिएको रिट निवेदनमा कुन मितिको विज्ञापन भन्ने उल्लेख भएको देखिँदैन । रिट निवेदनसाथ पेस गरेको विज्ञापनसम्बन्धी सूचना हेर्दा दोब्बर दस्तुर तिरी फाराम भर्ने म्याद ०७४।०१।२४ सम्म रहेको देखिन्छ । यी रिट निवेदकले मिति २०७४।०१।२५ मा मात्र रिट निवेदन दिएको देखिन्छ । जसअनुसार निवेदन दायर गर्नुभन्दा १ दिनअगाडि नै फाराम भर्ने म्याद समाप्त भएको देखियो । साथै यस अदालतबाट मिति २०७४।०१।२८ मा जारी भएको अल्पकालिक अन्तरिम आदेशसमेत निस्किय भइसकेको परिप्रेक्ष्यमा निवेदकको अयोग्यताको आधारमा फाराम अस्वीकृत गर्ने सम्बन्धमा भएका कामकारबाहीबाट निवेदकको कुनै प्रकारको संवैधानिक र कानूनी हक अधिकार हनन भएको नदेखिने ।

अतः मिति २०७१।१०।०८ को पत्रबाट नै सरुवा तथा पदस्थापनाको जानकारी रिट निवेदकले पाइसकेकोमा मिति २०७४।०१।२५ मा मात्र प्रस्तुत रिट निवेदन परेको देखिएको र उपर्युक्त विवेचित आधार कारणहरूबाट रिट निवेदकको मागबमोजिमको आदेश जारी गर्नुपर्ने देखिन

आएन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: उषा श्रेष्ठ

कम्प्युटर: हर्क माया राई

इति संवत् २०७६ साल मङ्सिर ५ गते रोज ५ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-CR-०१४२, ०७३-RC-००५१, कर्तव्य ज्यान, दिपेन्द्र नेपाली वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. दिपेन्द्र नेपाली, नेपाल सरकार वि. सन्तोष रोका

प्रतिवादी दिपेन्द्र नेपालीले आफूले कसुर नगरेको, सत्य नेपालीलाई सन्तोष रोका मगरले खुकुरी प्रहार गरेपछि म ढलेको हुँ भन्ने पुनरावेदन जिकिर लिएको देखिए तापनि सुरु अदालतसमक्षको बयानमा निज हतियार बोकी घटनास्थलमा उपस्थित भएको साथै मृतकको मृत्यु कुटपिटको कारणबाट भएको हो भनी घटनाको तथ्यलाई स्वीकार गरेको पाइन्छ । प्रतिवादी दिपेन्द्र नेपालीले सासू नरमाला नेपालीलाई एउटा हातमा खुकुरी लिई अर्को हातले समातेको प्रत्यक्ष देखेकी हुँ भनी जाहेरवाली बालकुमारी नेपालीले मौकामा निजउपर किटानी जाहेरी दिई जाहेरी बेहोरालाई पुष्टि हुने गरी सुरु अदालतमा बकपत्र गरिदिएको पाइन्छ । घटनाका प्रत्यक्षदर्शी मोहन नेपालीले आमा नरमाला नेपालीलाई प्रतिवादी दिपेन्द्र नेपालीले खुकुरी प्रहार गरेको भनी बेहोरा लेखाएको तथा मृतक नरमाला नेपालीको AUTOPSY REPORT मा उल्लिखित CHOP WOUND EXSANGUINATION AND AIR EMBOLISM भन्ने बेहोराबाट समर्थित छ । सहप्रतिवादीहरू शैलेन्द्र नेपाली र मस्तबहादुरसमेतले दिपेन्द्र नेपालीले कर्तव्य गरी

मारेको भनी अदालतसमक्ष बेहोरा लेखाएकोसमेतका आधारबाट प्रतिवादी दिपेन्द्र नेपालीको कर्तव्यबाट नरमाला नेपालीको हत्या भएको पुष्टि हुने ।

प्रतिवादी सन्तोष रोका मगरको साधकको रोहबाट निर्णयतर्फ विचार गर्दा, उक्त वारदातमा निजको संलग्नता के कस्तो थियो भन्ने सम्बन्धमा हेर्दा, प्रतिवादी सन्तोष रोका मगर र मृतक सत्य नेपालीबिच जग्गाको सिमानाको विषयमा झगडा हुने गरेको भन्ने बेहोरा मृतकका छोरा मोहन नेपालीले गरिदिएको घटना विवरण कागजबाट देखिन्छ । सहप्रतिवादी दिपेन्द्र नेपालीको अदालतसमक्षको बयानबाट समेत प्रतिवादी सन्तोष रोका मगरले सत्य नेपालीलाई ठिक पार्नुपर्छ भनी मार्ने योजना बनाएको भनी बेहोरा लेखाएको देखिन्छ । निज मौकामा फरार रहेका तथा निजउपर लागेको अभियोगलाई अदालतमा उपस्थित भई खण्डन गर्न सकेकोसमेत नदेखिने ।

त्यस्तै प्रतिवादी सन्तोष रोका मगरले मृतक सत्य नेपालीलाई घाँटीमा समाई खुकुरी देखाएको प्रत्यक्ष देखेकी हुँ भनी जाहेरवाली बालकुमारी नेपालीले मौकामा किटानी जाहेरी दिई अदालतसमक्ष सोही बेहोरालाई समर्थन गरी बकपत्र गरेको देखिन्छ । सहप्रतिवादी दिपेन्द्र नेपालीले समेत प्रतिवादी सन्तोष रोका मगरले सत्य नेपालीलाई घाँटीमा खुकुरी प्रहार गरेको भनी गरेको बयान बेहोरालाई मृतक सत्य नेपालीको AUTOPSY REPORT मा मृत्युको कारण MULTIPLE CHOP WOUNDS AND AIR EMBOLISM भन्ने बेहोराले समर्थित गरेको देखिन्छ । घटना विवरण कागज गर्ने अर्का प्रत्यक्षदर्शी मोहन नेपालीले बुबा सत्य नेपालीलाई सन्तोष राना मगरले कञ्चटमा खुकुरीले प्रहार गरी हत्या गरेको भनी उल्लेख गरी

दिएकोले प्रतिवादी सन्तोष राना मगरले मृतक सत्य नेपालीलाई मार्ने मनसायले खुकुरी जस्तो धारिलो हतियारले घाँटी जस्तो संवेदनशील भागमा प्रहार गरी कर्तव्य गरी हत्या गरेको गरेको पुष्टि हुने ।

अतः विवेचित तथ्य, आधार र प्रमाणबाट प्रतिवादीहरू दिपेन्द्र नेपाली र सन्तोष रोकाले पूर्वरिसइवीको कारणले मृतकहरू सत्य नेपाली र नरमाला नेपालीलाई मार्नका लागि पूर्वतयारीका साथ राति खुकुरी लिई मृतकहरूको घरमा गई खुकुरीले प्रहारगरी काटी कर्तव्य गरी मारेको पुष्टि हुन आएकोले निज प्रतिवादीहरूले ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. विपरीत १३(१) नं. अनुसारको कसुर गरेको देखियो । तसर्थ, मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं. अनुरूपको कसुरमा सोही महलको १३(१) नं. बमोजिम प्रतिवादीहरू सन्तोष रोका मगर र दिपेन्द्र नेपालीलाई सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्ने गरी सुरु रोल्पा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर गर्ने गरी प्रतिवादी दिपेन्द्र नेपालीको हकमा पुनरावेदन अदालत तुलसीपुर दाडको मिति २०७२।१०।०५ को फैसला र प्रतिवादी सन्तोष रोका मगरलाई साधकको रोहमा उच्च अदालत तुलसीपुर दाडबाट मिति २०७५।०१।०३ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: उषा श्रेष्ठ

इति संवत् २०७६ साल मङ्सिर ३ गते रोज ३ शुभम् ।

इजलास नं. ५

१

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७२-CR-०४११, राजस्व

चुहावट गरी भ्रष्टाचार गरेको, नेपाल सरकार वि. कृष्णप्रसाद वस्तीसमेत

प्रस्तुत मुद्दामा प्रस्तुत मुद्दासँग सम्बन्धित लिलामसम्बन्धी कारबाही गर्न पाउने अधिकारी प्रत्यर्थी प्रतिवादी कृष्णप्रसाद वस्तीलाई नभएको भनी निजले गरेको कार्य सम्बन्धमा प्रश्न उठाएको पाइएन । सो लिलाम गर्दा अवलम्बन गरिएको लिलामी प्रक्रियामा कुनै त्रुटि छ भनी उल्लेख गर्न सकेको देखिएन भने उक्त लिलाम सकार गरी लिने प्रतिवादी आडछिरिङ शेर्पाले लिलाम प्रक्रियामा भाग लिन नपाउने व्यक्ति हुन् भनी निजको योग्यतामा समेत कुनै कमी रहेको भनी पुनरावेदक पक्षले दाबी लिनसकेको पाइएन । लिलामीको प्रक्रिया तोक्ने वन नियमावली, २०५१ को नियम ११(३) को व्यवस्थाबाहेक यासागुम्बाको न्यूनतम मूल्य सम्बन्धमा अन्य व्यवस्था रहेको भन्ने आरोप-पत्रमा कहींकतै उल्लेख भएकोसमेत देखिँदैन । उजुरीकर्ताले उजुरीमा उल्लेख गरेबमोजिमको मूल्य रु.१८ लाख पर्ने आधार के हो भन्नेसमेत पनि कतैबाट स्थापित हुन आएको नपाइने ।

यसैगरी आरोप पत्रमा उल्लिखित रु.३३ लाखमा बिक्री भएको भनिएको यासागुम्बाको सोही कार्यालयबाट भएको लिलाम बिक्री गर्दा न्यूनतम मूल्य प्रति के.जी. रु.१०,०००/- का दरले नै लिलाम बढाबढ हुँदा अन्तिम बोलकबोल मूल्यमा लिलाम भएको भन्ने देखिन आयो । राजस्व अनुसन्धान विभागको पत्रमा समेत यासागुम्बाको लिलामको न्यूनतम मूल्य रु.१०,०००/- मात्र देखिएको छ । उक्त मूल्यभन्दा उक्त नियमावलीमा अर्को न्यूनतम मूल्य नदेखिएको तथा मिलेमतोमा लिलामी भएको भनिएका अन्य बोलपत्रदाता

व्यक्तिहरूलाई अनुसन्धान गरी मुद्दा चलाएको पनि नपाइने ।

यसै लिलामसँग सम्बन्धित सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतमा चलेको मुद्दा नं.०६८-CR-००६५ को बिना अनुमति यासागुम्बा (वन पैदावर) ओसारपसार मुद्दामा सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।०२।०८ मा बरामद यासागुम्बा लिलाम गरी आएको रकम धरौटी खातामा जम्मा गर्नु भनी आदेश भएको देखिएको र सोही मुद्दामा पक्राउ परेका व्यक्तिहरूले उक्त यासागुम्बा रु.१,००,०००।- मा खरिद गरेको भनी बयान गरेकोसमेत देखियो । प्रस्तुत लिलामभन्दा पछिल्लो लिलामीमा लिलामीको न्यूनतम मूल्य कति थियो भन्ने अनुसन्धानबाट खुल्न सकेको पनि पाइएन । यासागुम्बाको न्यूनतम मूल्य, लिलाम / बिक्री मूल्य कति हुने भन्ने स्पष्ट शून्यता रहेको देखिएकोले यस्तो कानूनी शून्यता (Legal Gap) रहेको अवस्थामा अदालतको आदेशबाट लिलाम भएकोमा लिलामकर्ताले बजार मूल्यलाई समेत मध्यनजर राखी लिलाम गर्नुपर्ने थियो भनी लिइएको दाबीमा सजाय गर्नु उपयुक्त हुने देखिँदैन । बरु यसमा सरकारले त्यस्तो शून्यता पूरा गर्न कदम चाल्नु उपयुक्त देखिने ।

यसैगरी निज प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूलाई यी समस्त परिप्रेक्ष्यमा विचार गर्दा यासागुम्बा सडिगली जाने प्रकृतिको जडिबुटी रहेको भन्ने तथ्य उचित नै देखिएको, यसको गुणस्तर, प्रकृति, अवस्था, स्वरूप तथा समयअनुसार मूल्यमा एकरूता हुनैपर्ने भनी मान्न पनि न्यायोचित हुने देखिँदैन । त्यसकारण यासागुम्बाको स्वरूप, अवस्था, प्रकृति र समयका आधारमा खरिदकर्ताले खरिद गर्ने अवस्था रहने कुरालाई पनि नजर अन्दाज

गर्न सर्किटिन । उल्लिखित आधार प्रमाणहरूबाट प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूले आरोप-पत्र दाबीबमोजिमको कसुर गरेको प्रमाणित हुन नआएबाट निजहरूलाई दोषी करार गर्नु उपयुक्त नदेखिएको अवस्थामा विशेष अदालत काठमाडौंको फैसलालाई अन्यथा मान्न नमिल्ने ।

तसर्थ, कृष्णप्रसाद वस्ती र आड छिरिङ शेर्पाले आरोपित कसुर गरेको नदेखिँदा भ्रष्टाचार निवारण ऐनबमोजिम कसुर ठहर नगरी प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूले आरोपित अभियोग दाबीबाट सफाई पाउने ठहर गरेको विशेष अदालत काठमाडौंको मिति २०७२।०३।२९ को फैसला कानूनसम्मत मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: खुमप्रसाद भण्डारी

कम्प्युटर: रवि दुवाल

इति संवत् २०७६ कार्तिक ५ गते रोज ३ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७२-CR-०७०६, भ्रष्टाचार, नेपाल सरकार वि. राजेश्वर झासमेत

सरस्वती प्राथमिक विद्यालयको नाममा प्राप्त भएको जम्मा अनुदान रकम रु. १,३८,३६५।- देखिएकोमा अनुसन्धानको क्रममा रु. ९५,०००।- बुझाइसकेकोले रु. ४३,३६५।- बिगो असुल गर्नुपर्ने भन्ने दाबी लिइएकोमा जिल्ला शिक्षा कार्यालय, सर्लाही, मलंगवाको च.नं. ३२५६ मिति २०७२।२।२२ गतेको पत्रबाट उक्त विद्यालयको नाममा कूल जम्मा रु. १,३४,६००।- रकम निकास्या भएको, मिति २०७१।२।२९ मा रु. ९५,०००।-, मिति २०७१।५।२२ मा रु. ३९,६००।- समेत गरी जम्मा रु. १,३४,६००।- रकम दाखिला भएको भौचरको प्रतिलिपिसहित पत्र पठाएको देखिएबाट

उक्त विद्यालयको नाममा बेरुजु रकम बाँकी रहेको भन्ने नदेखिने ।

प्रस्तुत मुद्दामा विवादित स्कुलमा खर्च गरेको रकम सो खर्च भएको सरकारको नीतिगत कार्यमा उपयोग भए नभएको कुरा खर्चको प्रयोग, बिल, भरपाई, प्रमाण कागजातबाट देखाउन नसकेको कारण विभागीय स्तरबाट बेरुजु ठहर्‍याई तिर्न बुझाउन लगाएको आदेश दिएर पत्राचार भई बेरुजु रकम सम्बन्धित अख्तियारवालाबाट स्कुलको नाममा रहेको सरकारी राजस्व खातामा बैंक दाखिला भएकोले प्रस्तुत मुद्दामा सो रकमलाई सरकारको आधिकारिक निकायले बेरुजु देखाई असुलउपर गर्ने म्यादसमेत तोकी सोहीअनुरूप बेरुजु तिरे बुझाएको देखिँदा सो रकम प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूले हानि नोक्सानी गरेको भन्ने स्थापित हुन आएको नपाइने ।

भ्रष्टाचार र बेरुजु फरक विषय भएको सन्दर्भमा यस अदालतको पूर्ण इजलासबाट भ्रष्टाचार हुनु र बेरुजु हुनु फरकफरक विषय हुनु । भ्रष्टाचारमा व्यक्तिगत फाइदा लिने बदनियत तत्त्वको विद्यमानता हुन्छ भने बेरुजुमा खर्च भएको रकम बिल भरपाईद्वारा पुष्टि भएको हुँदैन । भ्रष्टाचारको कसुर स्थापित हुन सरकारी सम्पत्ति दूषित मनसायबाट खर्च गरी हानि नोक्सानी पुर्‍याउने नियत र त्यसबाट आफूले लिनु खानु गरेको भन्ने प्रस्ट रूपमा देखिनुपर्ने । बेरुजुको हकमा बिल भरपाईद्वारा पुष्टि गराउन नसके बेरुजु भएको रकम खर्च गर्ने अख्तियारवालाले दाखिला गर्नु गराउनुपर्नेसम्मको दायित्व हुने (ने.का.प. २०७६, अड्क ३, नि.नं. १०२०८) तथा (ने.का.प. २०७४, अड्क ६, नि.नं. ९८२७) समेतमा कानूनी सिद्धान्त प्रतिपादित भएको सन्दर्भमा प्रस्तुत मुद्दामा

भ्रष्टाचारको कसुर स्थापित हुन सरकारी सम्पत्ति बदनियत तरिकाले दूषित मनसायबाट खर्च गरी हानि नोक्सानी पुऱ्याउने नियत र यसबाट आफूले लिनु खानु गरेको भन्ने प्रस्ट रूपमा देखिनुपर्छ । प्रस्तुत मुद्दामा दाबीको रकम सरकारको राजस्व खातामा जम्मा गरी बुझाइसकेको अवस्थामा भ्रष्टाचारको कसुर स्थापित हुन सक्ने अवस्था देखिन नआउने ।

प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूको विशेष अदालतमा कसुरमा इन्कारी बयान, जिल्ला शिक्षा कार्यालय, सर्लाहीले बेरुजु देखाई फछ्यौटका लागि गरेको पत्राचारबमोजिम बेरुजु रकमका सम्बन्धमा जिल्ला शिक्षा कार्यालय, सर्लाहीले विशेष अदालतलाई सम्बोधन गरी लेखिएको पत्रमा दाबीको सरस्वती प्राथमिक विद्यालय खैर्वा २ सर्लाहीलाई निकास भएको सम्पूर्ण रकम यस कार्यालयको कोड नं. १९-३५०-०१ बेरुजु राजस्व शिर्षक नं. १५११२ मा रकम फिर्ता गरेको भनी नेपाल बैंक लि. मलंगवामा रु. १,३४,६००।- जम्मा गरेको भौचरहरूसमेत मिसिल संलग्न राखी पठाएको देखिएको प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूको जिम्मामा तिर्नु बुझाउनुपर्ने रकम बाँकी रहेको भन्ने मिसिल संलग्न कागजातबाट नदेखिएको अवस्थामा यी प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूले आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने ठहर गरेको विशेष अदालत काठमाडौंको फैसलालाई अन्यथा मान्न नमिल्ने ।

तसर्थ, प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूको जिम्मामा तिर्नु बुझाउनुपर्ने रकम बाँकी रहेको भन्ने मिसिल संलग्न कागजातबाट नदेखिएको अवस्थामा यी प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरूले आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने ठहर गरेको विशेष अदालत काठमाडौंको मिति २०७२।०३।१७ को फैसला कानूनसम्मत

मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: खुमप्रसाद भण्डारी

कम्प्युटर: रवि दुवाल

इति संवत् २०७६ साल कार्तिक ५ गते रोज ३ शुभम् ।

इजलास नं. ६

१

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या. श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०६९-CR-०३९९, जालसाजी, कान्ती कहाइनसमेत वि. राजेन्द्र कहारसमेत

स्व. चन्दर कहारको श्रीमती कान्ती भएको कुरा प्रतिवादीले स्वीकार नै गरेको देखियो । नन्दकिशोरको मृत्यु दर्ता प्रमाणपत्र प्रतिलिपिमा चन्दर कहारको छोरा नन्दकिशोर भएको उल्लेख भएको पाइन्छ । नन्दकिशोर कहारको नागरिकता प्रमाणपत्रको फोटोकपीमा बुबाको नाम चन्दर कहार उल्लेख भएको पाइन्छ । वादी इसरावती कहाइनले पेस गरेको नागरिकताको फोटोकपीमा पतिको नाम नन्दकिशोर कहार उल्लेख भएको पाइन्छ र वादीहरू अनिल कहार, ललिताकुमारी कहार, सरस्वती कहार र सुनिल कहारको जन्मदर्ताको प्रमाणपत्रको फोटोकपीमा चन्दर कहारको नाति, नन्दकिशोर कहारको छोरा भनी उल्लेख भएको पाइन्छ । दाता चन्दर कहारको छोरा जनिई नन्दकिशोर कहारले मिति २०५२/७/२१ मा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, रूपन्देहीबाट नागरिकता प्राप्त गरेको देखियो । नन्दकिशोर चन्दर कहारको छोरा जनिई नन्दकिशोरको मिति २०६०/१/१० मा मृत्यु भए पनि मिति २०६३/१२/६ मा स्थानीय

पञ्जिकाधिकारीको कार्यालय, जोगडा रूपन्देहीको दर्ता नम्बर ४७ बाट देखिँदा सो नागरिकता र मृत्यु दर्ताको विवरण एकआपसमा भिडेको देखिँदा नाता सम्बन्धमा विवाद नदेखिने ।

मिति २०६४/१०/१० मा भएको चन्द्र कहार दिने तथा राजेन्द्र कहार लिने भई भएको हालैको बकसपत्रको लिखतको बेहोरामा मेरो छोरा छोरी नभएको र म र मेरो श्रीमती वृद्ध अवस्थाको हुँदा भाइ सन्तरामको छोरा राजेन्द्र कहारले म र मेरो श्रीमतीको सेवा टहल गर्ने भएकोले सेवा टहल गरी रिझाई आएकोले सो रिझबापत बकसपत्र लेखिदिँ भन्ने बेहोरा उल्लेख भएको पाइयो । उक्त बकसपत्र लिखतमा वादी कान्ति कहाइनको समेत स्वीकृति लिएको भन्न सकेको अवस्था नरहेकोबाट अंशियारहरूलाई थाहा जानकारी नदिई आफ्नो श्रीमती छैन । बुहारी हकवाला छँदाछँदै सो कुरा नदेखाई कपटपूर्ण तवरबाट जीवित हकवाला व्यक्ति हुँदाहुँदै कोही नभएको बेहोरा बनाई सम्पत्ति हस्तान्तरण गरेको मिसिल संलग्न प्रमाणबाट देखिने ।

आफ्नो खुस गर्न पाउनेबाहेक अरु सम्पत्ति अंशियार र हक पुग्नेहरूको मन्जुरी लिएर मात्र दान वा बकस गर्न पाउँछ । मन्जुरीको लिखत नलिई वा हक पुग्नेलाई साक्षी नराखी दान बकस गरिदिन हुँदैन । दिएको भए पनि सदर हुँदैन । प्रस्तुत मुद्दामा तत्कालको अवस्थामा चन्द्र कहार, निजको श्रीमती कान्ती कहाइन र स्व. नन्दकिशोर कहारको श्रीमती इसरावती कहारसमेत ३ अंशियार भएको मिसिल संलग्न प्रमाण कागजातबाट देखिन्छ । प्रस्तुत विवादको हालैको बकसपत्र लिखतमा वादीहरू कान्ती कहाइन र इसरावती कहारको मन्जुरीको लिखत लिएको नदेखिनुको

साथै लिखतमा निजहरूलाई साक्षीसमेत राखेको देखिएन । विवादित लिखतमा साक्षी र लेखकलाई लिने दिने पक्षले भनेबमोजिम लिखत गरिदिने भएकोले दिने लिनेले जालसाजी गरे गरेनन्, जानकारी हुन नसक्ने हुँदा लेखक विक्रमप्रसाद धवल साक्षी सन्तलाल कहार एवं इन्द्रप्रसाद मास्केले जालसाजी गरे भन्नु कानूनसङ्गत देखिएन । वादीहरूको नाता पुस्ता हेर्दा मूल अंशीहरू स्व. चन्द्र, निजको श्रीमती वादी कान्ती र स्व. छोरा नन्दको श्रीमती इसरावती रहेको देखिने ।

नन्द र इसरावतीबाट जन्मेका छोरा छोरी दोस्रो पुस्ताका अन्य पुनरावेदक वादीहरू रहेका छन् । मूल अंशी नाताका पहिलो पुस्ताका व्यक्तिले प्राप्त गर्ने हकबाट नै दोस्रो पुस्ताका अंशियारले आ-आफ्नो हाँगातर्फबाट हक प्राप्त गर्ने हो । प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक वादी अनिल, ललिता, सरस्वती र सुनिलले आफ्नो अंश हक आमा इसरावतीले प्राप्त गर्ने सम्पत्तिबाट पाउने हुन्छ । दोस्रो पुस्ताका पुनरावेदक वादीहरूको अंश हक लोप हुने कार्य भएको देखिएन । अतः निज वादीहरूका हकमा समेत दाबीको लिखतबाट हक जाने देखिन नआएको र निजहरूको हक आमाबाट प्राप्त हुने नै हुँदा मूल ३ अंशीको हिसाब गरी ३ भागको २ भागसम्म दाबीको लिखत जालसाज गरेको देखिने ।

अतः माथि विवेचित आधार प्रमाणबाट सुरु रूपन्देही जिल्ला अदालतबाट मिति २०६८/१/५ गते सम्पूर्ण लिखत जालसाजी भएको भनी ठहर गरेको हदसम्म फैसला उल्टी गरी वादी कान्ती कहाइन र स्व. नन्दकिशोरको पत्नी इसरावतीको भागसम्म ३ भागको २ भाग र.नं. १२५२(घ) मिति २०६४/१०/१० को लिखत जालसाजी ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत बुटवलको मिति २०६९/२/२८

को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।
इजलास अधिकृत: विद्याराज पौडेल
इति संवत् २०७४ साल पौष २ गते रोज १ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०६९-CI-०५८२, हालैको बकसपत्र लिखत दर्ता बदर, कान्ती कहारसमेत वि. राजेन्द्र कहार भएको मुद्दामा पनि यसै अनुसार फैसला भएको छ ।

२

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या. श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०६८-CR-०५४२, हातहतियार खरखजाना, नेपाल सरकार वि. टहल दास भन्ने ननकलाल दास तत्मा

प्रतिवादीले मिति २०६५।११।२१ मा ससुरालीको घरमा बसिरहेको अवस्थामा दिसा गर्न बाहिर निस्केको अवस्थामा चिनिलाल दासले कटुवा बन्दुक हातमा लिएर आएको र सोही बन्दुकले हिर्काई निजसँग भएका अन्य व्यक्तिहरूले समेत कुटपिट गरी बरामदी बन्दुक र गोली मेरै हो भन्ने बेहोराको बरामदी मुचुल्का तयार गरी पेस गरेका हुन् भनी अनुसन्धानकै क्रममा बयान गरेको पाइन्छ । सोही मितिको प्र.स.नि. केदार अर्यालको प्रतिवेदनमा प्रतिवादी ननकलाललाई नलकटुवा बन्दुक-१ र ३०३ राइफलको गोली राउन्ड थान-२ सहित पक्राउ गरेको जानकारी गराएकोले तत्काल घटनास्थलमा जाँदा स्थानीयहरूले हातहतियारसहित पक्राउ भएका ननकदासलाई नियन्त्रणमा लिई मुचुल्का तयार गरी पेस गरेको छु भन्ने प्रतिवेदन र सोही बेहोराको मुचुल्का मिसिल संलग्न भएको पाइन्छ । प्रस्तुत मुद्दाको केन्द्रबिन्दु भएको हतियारको बारेमा मुचुल्कामा सोको विस्तृत विवरण नखुलाईकन केवल नलकटुवा बन्दुक

र ३०३ को गोली मात्र भनी उल्लेख भएको पाइन्छ । सो बरामदी हतियारको बारेमा यथार्थ विवरण नखुलाई सतही तवरले तयार पारेको मुचुल्कालाई रीतपूर्वक तयार पारेको मुचुल्का रहेछ भनी मान्न नसकिने ।

हातहतियार खरखजाना मुद्दामा बरामदी हतियार आधारभूत प्रमाण भए जस्तै सो हतियार गैहकानूनीतवरलेबोकीहिँडेकोभनीतयारहुनेबरामदी मुचुल्कामा साक्षी बस्ने मानिस पनि महत्त्वपूर्ण प्रमाण हुन् । वारदात स्थलमा बरामद भएको हतियारको अवस्था र सो बोकी हिँड्ने व्यक्तिको उक्त हतियारसँगको सम्बन्धका बारेमा प्रत्यक्ष देख्ने व्यक्तिको महत्त्वपूर्ण स्थान रहेको हुन्छ । सो समयमा मौकाको कागज गर्ने व्यक्ति रामतपस्या ठाकुरले प्रतिवादीलाई गाउँका व्यक्तिहरूले समाती कुटपिट गरिरहेका र निजको साथबाट बरामदी मुचुल्कामा उल्लेख भएको हतियार बरामद भएको देखिन भनी कागज गरेको देखिन्छ । सोही कागज गर्ने अन्य व्यक्तिहरू बट्टी पासवान र जितु दास तत्मासमेतले रामतपस्या ठाकुरले गरेकै बेहोरा उल्लेख गरी बरामदी हतियार प्रतिवादीबाट बरामद भएको देखिन भनी कागज गरेको देखिने ।

प्रतिवादी टहलादास तत्माको मुद्दा हेर्ने अधिकारीसमक्षको बयानमा बरामदी मुचुल्कामा उल्लेख भएको बन्दुक र गोली थान-२ मेरो होइन र मबाट बरामद भएको पनि होइन, सो बन्दुक र गोली चिनिलाल दास तत्माको हो, मैले निजैको हातमा देखेको थिएँ सोही हतियारले मलाई हिर्काई घाइते बनाएका हुन्, निजलाई पनि प्रहरीले पक्राउ गरी ल्याएकोमा निजले पैसा खर्च गरी छुटी गए, मलाई कुटपिट पनि गरे र प्रस्तुत मुद्दामा बेकसुर फसाएँ भनी सिलसिलेवार बयान गरेको पाइन्छ । निजलाई

बन्दुकको कुन्दाले बायाँ आँखामा हिकाएको भनिएकोमा जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयबाट भएको परीक्षणमा निजलाई चोट लागेको भनी उल्लेख भएको देखिन्छ । निजको इन्कारी बयानलाई समर्थन हुने गरी निजका साक्षी मेथुरदास तत्माले गरेको बकपत्रबाट पनि यी प्रतिवादी अभियोग दाबीबमोजिमको कसुरमा संलग्न रहे भएको देखिन आउँदैन । मौकाको कागज गर्नेहरूलाई जिल्ला प्रशासनमा उपस्थित गराई मौकाको कागजलाई पुष्टि गराउन सकेको देखिन आएन । प्रतिवादीले आरोपित कसुरमा अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष र मुद्दा हेर्ने अधिकारीसमक्ष गरेको बयानलाई खण्डन गर्ने प्रमाण निः सन्देह रूपमा वादीले पेस गरी आफ्नो दाबी पुष्टि गर्न नसकेको अवस्थामा शंकाको भरमा प्रतिवादीले आरोपित कसुर गरेकै हुन् भनी निष्कर्षमा पुगी दोषी करार गर्न यस अदालतबाट विभिन्न मुद्दामा प्रतिपादित फौजदारी न्यायको सिद्धान्तको रोहमा मनासिब नदेखिँदा पुनरावेदन अदालत हेटाँडाले आरोपित कसुरबाट सफाइ दिने गरी भएको फैसला मनासिब देखिन आउने ।

तसर्थ, उल्लिखित तथ्य र गरिएको विवेचनाको आधार र कारणबाट प्रतिवादीले गरेको इन्कारी बयान प्रत्यक्ष बरामदी मुचुल्काको अभाव, बरामदी हतियार प्रतिवादीबाटै बरामद भएको भन्ने प्रत्यक्षदर्शीको अभावसमेतबाट शंकाको भरमा दोषी करार गर्नु फौजदारी न्याय सिद्धान्तको रोहमा न्यायोचित नदेखिँदा यी प्रतिवादी टहला दास भन्ने ननकलाल दास तत्मालाई कसुरदार ठहर्‍याई ३(तीन) वर्ष कैद सजाय हुने ठहरी जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट भएको फैसला उल्टी गरी सफाइ दिने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत हेटाँडाबाट मिति २०६८।२।१० मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा

सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: दुर्गाप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर: देवीमाया खतिवडा

इति संवत् २०७५ साल फागुन १७ गते रोज ६ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०६८-WO-१२६३, उत्प्रेषण, धनबहादुर सार्की वि. प्रहरी प्रधान कार्यालय, काठमाडौंसमेत

निवेदकउपर लागेको उल्लिखित आरोपका सम्बन्धमा मिति २०६८।२।२४ मा सोधिएको स्पष्टीकरणको जवाफमा मादक पदार्थ सेवन गरेको तर अन्य आरोपित कसुर नगरेको भनी निज निवेदकले स्पष्टीकरण पेस गरेको देखिन्छ । मिति २०६८।२।२६ मा पुनः सोधिएको स्पष्टीकरणको जवाफमा पनि निजले अत्यधिक मादक पदार्थ सेवन गरी पसल तोडफोड लुटपाट गरेको छैन, अन्जानमा भएको गल्तीबाट सुध्ने मौका पाउँ भन्नेसमेतको स्पष्टीकरण पेस गरेको पाइन्छ । निजलाई मौकामा मादक पदार्थ सेवन गरेको अवस्थामा नियन्त्रणमा लिइएको भन्ने सम्बन्धमा निजले कुनै खण्डन गर्न सकेको देखिँदैन । निजले ड्युटी तोकिएको समयमा मादक पदार्थ सेवन नगरेको वा आफूलाई तोकिएको जिम्मेवारी र दायित्व अनुशासनपूर्वक पालना गरेको अवस्थामा यसरी निजउपर कारबाही गर्नुपर्ने स्थिति नै रहँदैन । तसर्थ, उल्लिखित छानबिन समितिको रायसहितको प्रतिवेदनसमेतबाट निवेदकले प्रहरी नियमावलीविपरीतको कार्य गरेको भन्ने देखिने ।

प्रहरी नियमावली, २०४९ (संशोधनसहित) को नियम ८४ को खण्ड (छ) मा भविष्यमा सरकारी नोकरीको लागि अयोग्य नठहरिने गरी प्रहरी कर्मचारीलाई नोकरीबाट

हटाउनेसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । सो नियमावलीको नियम ८८ को (क), (ग), (ङ), (च) र (ज) मा निम्नअनुसारको व्यवस्था उल्लेख भएको देखिन्छ ।

नियम ८८. नोकरीबाट हटाउने वा बर्खास्त गर्ने: देहायका अवस्थामा सजाय गर्ने अधिकारीले कुनै प्रहरी कर्मचारीलाई नोकरीबाट हटाउने वा बर्खास्त गर्न सक्ने छ:-

(क) अयोग्यताको कारणले आफ्नो पदीय जिम्मेवारी पूरा र दायित्व पूरा गर्न नसकेमा,

(ग) बराबर अनुशासनहीनताको काम गरेमा,

(ङ) आफ्नो पदको जिम्मेवारीअनुसार आचरण नगरेमा,

(च) पालोमा रहेको अवस्थामा वा नरहेको अवस्थामा पनि उर्दीको पोसाक लगाई कुनै मादक पदार्थ सेवन गरी हिँडेमा वा जथाभावी गरेमा,

(ज) आचरणसम्बन्धी नियमहरू बराबर उल्लङ्घन गरेमा,

यसबाट प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम ८८ अनुसार माथि उल्लेख भएका कार्य गरेमा कुनै प्रहरी कर्मचारीलाई सोही नियमावलीको नियम ८४ को खण्ड (छ) बमोजिम भविष्यमा सरकारी नोकरीको लागि अयोग्य नठहरिने गरी नोकरीबाट हटाउन सक्नेसमेतका कानूनी व्यवस्था रहेको देखिने ।

वस्तुतः निवेदक प्रहरी कर्मचारी रहेकोमा निजले आफूलाई खटाएको ड्युटीमा नगई मादक

पदार्थ सेवन गरेकोले आफ्नो पदीय जिम्मेवारी तथा दायित्व पूरा गर्न नसकेको भन्ने देखिन्छ । राति पसल खोल्न लगाई मादक पदार्थ लिई सेवन गर्ने र पैसा माग्दा पसल सञ्चालकलाई धाकधम्की दिई प्रहरीको बर्दीको अनुचित प्रयोग गरेको भन्नेसमेत देखिन आएको छ । यसरी मादक पदार्थ सेवन गरी होहल्ला गरेको अवस्थामा पक्राउ परेपछि निवेदकले सम्बन्धित माथिल्लो दर्जाको प्रहरी अधिकारीसँग वादविवाद गरी प्रहरी आचरणसम्बन्धी नियम उल्लङ्घन गरेको भन्नेसमेत प्रहरी नायव निरीक्षकको प्रतिवेदनबाट पुष्टि हुन आएको छ । ड्युटी खटाएको स्थानमा नबसी रातको समयमा पसल खोल्न लगाई मादक पदार्थ सेवन गरी होहल्ला गर्दै हिँडेको अवस्थामा नियन्त्रणमा लिइएका निवेदकले आफूउपर लागेको आरोपको सम्बन्धमा सोधिएको स्पष्टीकरणसाथ उक्त आरोपबाट उन्मुक्ति पाउने गरी प्रमाण पेस गर्न सकेको स्थिति देखिँदैन । निवेदकले मादक पदार्थ सेवन गरेको सम्बन्धमा वीर अस्पतालको मिति २०६८।१।१६ को परीक्षण प्रतिवेदन पनि रहेको भन्ने देखिने ।

तसर्थ, निवेदकउपरको आरोपका सम्बन्धमा छानबिन गर्न छानबिन समितिसमेत गठन भई प्रक्रिया पुऱ्याई नियमअनुसार स्पष्टीकरण पेस गर्न लगाई निवेदकलाई उचित सुनुवाइको मौका दिइएको देखिनुका साथै सार्वजनिक सुरक्षाको जिम्मेवारी पाएको प्रहरी सङ्गठनको सेवाका लागि निजले गरेको कसुरको प्रकृति गम्भीर खालको देखिनसमेत आएको स्थिति हुँदा भविष्यमा सरकारी सेवाको लागि अयोग्य नठहरिने गरी सेवाबाट निश्कासन गरेको निर्णय प्रहरी नियमावली, २०४९ (संशोधनसहित) को नियम ८८ तथा नियम ८४ को खण्ड (छ) समेतबमोजिम कानूनसम्मत नै रहेको

देखिने ।

अतः उल्लिखित आधार कारणसमेतबाट रिट निवेदक धनबहादुर सार्कीलाई प्रहरी नियमावली, २०४९ (संशोधनसहित) को नियम ८८ को खण्ड (क), (ग), (ङ), (च) र (ज) अनुसारको कसुरमा सो नियमावलीको नियम ८४ को खण्ड (छ) अनुसार भविष्यमा सरकारी सेवाको लागि अयोग्य नठहरिने गरी सेवाबाट हटाउने गरी महानगरीय प्रहरी परिसर काठमाडौंका प्रहरी उपरीक्षकबाट भएको निर्णय सदर गरी महानगरीय प्रहरी आयुक्तको कार्यालयका प्रहरी नायव महानिरीक्षकबाट मिति २०६९।२।१० मा भएको निर्णय गैरकानूनी नदेखिई कानूनसम्मत नै देखिएकाले निवेदकको मागबमोजिम सो निर्णय बदर गर्न उत्प्रेषणसमेतको रिट जारी गर्नुपर्ने देखिएन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: दिपेन्द्र थापा मगर

कम्प्युटर: राधिका घोरासाइने

इतिसंवत् २०७६ साल मङ्सिर १० गते रोज ३ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०६९-WO-०९६५, उत्प्रेषण / परमादेश, डम्बरबहादुर के.सी. वि. पश्चिम क्षेत्रीय प्रहरी कार्यालय, पोखरासमेत

निवेदकलाई विभागीय कारबाहीको सजाय गर्दा अवलम्बन गरिएको प्रक्रियाका सम्बन्धमा हेर्दा, प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम ८९(१) मा प्रहरी निरीक्षक र सोभन्दा माथिका प्रहरी कर्मचारीलाई सजाय गर्नुपर्दा सजाय गर्ने अधिकारीले प्रहरी महानिरीक्षकको सल्लाह लिनुपर्ने छ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । नियमावलीद्वारा गरिएको सो स्पष्ट व्यवस्थालाई स्वेच्छिक वा केवल आलङ्कारिक

प्रावधानको रूपमा मात्र ग्रहण गर्न नमिल्ने हुँदा प्रहरी निरीक्षक र सोभन्दा माथिल्लो प्रहरी अधिकृतहरूलाई सजाय गर्नुपर्दा प्रहरी महानिरीक्षकको सल्लाह लिएको भन्ने स्पष्ट रूपले देखिनु पर्दछ । निवेदक प्रहरी निरीक्षक पदमा कार्यरत रहेकोमा निजलाई सजाय गर्नुपूर्व सोबमोजिम प्रहरी महानिरीक्षकको सल्लाह लिइएको भन्ने देखिन आएको नपाउने ।

साथै, सो नियमावलीको ८९(२) मा “प्रहरी कर्मचारीलाई सजायको आदेश दिनुअघि कारबाही गर्न लागिएको उल्लेख गरी हुनसक्ने सजायसमेत खुलाई सूचना दिई निजलाई आफ्नो सफाइ पेस गर्ने मौका दिनुपर्ने छ । त्यस्तो सूचना दिँदा लगाइएको आरोप स्पष्ट रूपले किटिएको हुनुपर्दछ र प्रत्येक आरोप कुन कुरा र कारणमा आधारित छ सोसमेत खुलाउनुपर्ने छ । त्यसपछि त्यस्तो प्रहरी कर्मचारीले सजाय गर्ने अधिकारीले तोकिएको म्यादभित्र आफ्नो सफाइको र प्रस्तावित सजायको सम्बन्धमा लिखित स्पष्टीकरण पेस गर्नुपर्ने छ” भन्नेसमेत उल्लेख गरिएको देखिन्छ । उक्त कानूनी व्यवस्थाअनुसार सजाय गर्ने अधिकारीले कुनै प्रहरी कर्मचारीलाई सजाय दिनुभन्दा अगाडि निजलाई लगाएको आरोप तथा सोको आधार र कारण स्पष्ट उल्लेख गरी निजलाई हुनसक्ने सजायसमेत खुलाई सूचना दिई अनिवार्य रूपमा स्पष्टीकरण पेस गर्न लगाई सफाइको मौका प्रदान गर्नुपर्ने ।

यसै सन्दर्भमा सर्वोच्च अदालतबाट ने.का.प. २०६८, अङ्क ८, नि.नं. ८६६३ मा “कुनै निर्णयबाट कसैको हक अधिकारमा आघात पर्दछ भने निर्णय गर्नुपूर्व सुनुवाइको मौका दिनुपर्ने कुरा अनिवार्य र स्वाभाविक हुन्छ । सुनुवाइको

मौका नदिई गरिएको निर्णयले निर्णयको स्थान नै लिन नसक्ने हुँदा न्यायिक प्रक्रियामा वैधानिक मान्यता प्राप्त गर्न नसक्ने” भनी न्यायिक सिद्धान्त प्रतिपादन भएको पाइन्छ । निवेदकलाई प्रहरी सञ्चारद्वारा स्पष्टीकरण मागिएको भन्ने देखिन्छ । तर निजलाई सजाय गर्ने अधिकारीले लिखित रूपमा स्पष्टीकरण पेस गर्न लगाएको पाइँदैन । यस्तो कार्यलाई विधिवत् रूपले निजउपर लागेको आरोपको सूचना दिई सो आरोपको खण्डन गर्न मौका प्रदान गरिएको भनी मान्न मिल्ने देखिँदैन । निवेदकको हक अधिकारमा असर पुग्ने गरी निर्णय गर्नुपूर्व निजलाई यसरी विधिवत् रूपले स्पष्टीकरण सोधिएको नदेखिएको अवस्था हुँदा निवेदकलाई सफाइ पेस गर्न र निजउपर लागेको आरोपको खण्डन गर्ने मौका नै नदिइएको न्यायिक प्रक्रियाले वैधानिक मान्यता पाउन सक्ने नदेखिने ।

वस्तुतः निवेदकलाई प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम ८४(क) बमोजिम पहिलो पटक नसिहत दिने गरी छानबिन समितिले मिति २०६८।४।३१मापेसगरेकोरायकोआधारमाजिल्ला प्रहरी कार्यालय, कपिलवस्तुका प्रहरी उपरीक्षकबाट निर्णय भई पुनरावेदन तहबाट पनि सदर भएको देखियो । प्रथमतः निवेदकको कारणले नै मुद्दाका साक्षीहरू अदालतमा बकपत्रका लागि उपस्थित नभएको भन्ने स्पष्ट खुल्न आएको देखिएन । साथै, प्रहरी निरीक्षक रहेका रिट निवेदकलाई सजाय गर्नका लागि प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम ८९(१) बमोजिम प्रहरी महानिरीक्षकको सल्लाह लिएर सजाय गर्नुपर्नेमा त्यस्तो गरेको पनि पाइएन । त्यसैगरी, प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम ८९(२) अनुसार सजाय गर्ने अधिकारीले रीतपूर्वक स्पष्टीकरण नै नमागी निवेदकलाई

सफाइको मौका नदिई प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तविपरीत नसिहतको सजाय दिने गरी निर्णय भएको देखियो । तसर्थ, प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम ८९(१) र (२) द्वारा तोकिएको कार्यविधिसमेतको पालना नै नगरी भएको उक्त निर्णय प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तविपरीत रहेकोसमेत देखिँदा कानूनसम्मत नभएकाले सदर कायम रहन सक्ने नदेखिने ।

अतः उल्लिखित आधार, कारण तथा न्यायिक सिद्धान्तसमेतबाट रिट निवेदक डम्बरबहादुर के.सी. लाई प्रहरी नियमावली, २०४९ को नियम ८४(क) बमोजिम पहिलो पटक नसिहत दिने गरी जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कपिलवस्तुका प्रहरी उपरीक्षकबाट मिति २०६८।८।२० मा भएको निर्णय सदर गरी पश्चिम क्षेत्रीय प्रहरी कार्यालय, पोखराका प्रहरी नायव महानिरीक्षकबाट मिति २०६९।६।१७ मा भएको निर्णय कानूनसम्मत नदेखिएकाले निवेदकको मागबमोजिम उक्त निर्णयहरू र सो निर्णयका आधारमा भएको पत्राचारसमेत उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ठहर्छ । साथै, सो निर्णयका आधारमा सम्बन्धित प्रहरी कार्यालयहरूको अभिलेखमा जनाउन पठाएको अभिलेख हटाउनु हटाउन लगाउनु भनी विपक्षीहरूको नाउँमा परमादेशसमेत जारी हुने ।

इजलास अधिकृतः दिपेन्द्र थापा मगर

कम्प्युटरः राधिका घोरासाइने

इतिसंवत् २०७६ साल मङ्सिर १० गते रोज ३ शुभम् ।

५

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या. श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७९-CR-०१७५, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. निमा घिसिङ अपाङ्ग नाबालिकालाई जबरजस्ती

करणी गरेकोमा जबरजस्ती करणी महलको ३क नं. बमोजिम थप सजाय नगरेकाले सजाय गरिपाउँ भन्ने मुख्य पुनरावेदन जिकिर रहेको पाइयो । जबरजस्ती करणीको ३(२) नं. र ऐ. को १० नं. बमोजिमको अभियोग दाबी पुष्टि भई सो कसुरमा सजाय भई सोउपर प्रतिवादीले कसुर स्वीकार गरी बसेकाले सोतर्फ थप विवेचना गर्नुपर्ने आवश्यकता परेन । अब ऐ. को ३क नं. बमोजिम थप सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा जबरजस्ती करणीको ३क नं. मा महिलालाई सामूहिक रूपमा जबरजस्ती करणी गर्ने वा गर्भवती, असक्त वा अपाङ्ग महिलालाई जबरजस्ती करणी गर्नेलाई यस महलमा लेखिएको सजायमा थप पाँच वर्ष कैद गर्नुपर्छ भन्ने कानूनी व्यवस्था भएको पाइने ।

अपाङ्गको संरक्षण तथा कल्याण गर्ने प्रयोजनको लागि विधायिकाले अपाङ्ग संरक्षण तथा कल्याण ऐन, २०३९ को व्यवस्था गरी लागु भएको पाइन्छ । सो ऐनको दफा २ (क) मा अपाङ्गको परिभाषा गरेको छ । जसमा “अपाङ्ग” भन्नाले सामान्य दैनिकचर्या गर्न शारीरिक वा मानसिक तवरले असमर्थ वा असक्षम भएको नेपाली नागरिकलाई सम्झनुपर्छ । सो शब्दले कानो, अन्धो, बहिरो, लाटो, लठेब्रो, लुलो, कुँजो, लङ्गडो, खोरन्डो, डुँडो वा सुस्त मनस्थिति भएको व्यक्तिलाई समेत जनाउँछ भन्ने व्यवस्था भएको पाइन्छ । यसबाट अपाङ्ग भन्ने शब्दले कानो, अन्धो, बहिरो, लाटो, लठेब्रो, लुलो, कुँजो, लङ्गडो, खोरन्डो घुगे वा सुस्त मनस्थिति भएको व्यक्ति लाटो जनाउँछ भन्ने व्यवस्था भएको पाइयो । त्यसैगरी अपाङ्ग संरक्षण तथा कल्याण नियमावली, २०५१ को नियम ५ ले कुनै व्यक्ति अपाङ्ग हो वा होइन भनी पहिचान गर्न र भएमा कस्तो प्रकारको अपाङ्ग हो

भनी परिभाषित गरेको पाइन्छ । सो सन्दर्भमा नियम ५ को व्यवस्था हेर्दा परिचयपत्र प्रदान गर्न सक्ने: समाज कल्याण अधिकृतले अपाङ्गलाई ऐन तथा यस नियमावलीबमोजिम सुविधा दिने प्रयोजनको लागि मन्त्रालयले तोकिएबमोजिमको ढाँचामा परिचयपत्र प्रदान गर्न सक्ने छ भन्ने व्यवस्था भइरहेको देखियो । उल्लिखित परिभाषाबाट अपाङ्गको निर्धारण चिकित्साशास्त्रका सर्वमान्य सिद्धान्त र सोहीबमोजिमका परिप्रेक्ष्यमा निर्धारण गरिएको मापदण्डको आधारमा निश्चित गरिएको पाइन्छ । कुनै व्यक्ति अपाङ्ग हो, होइन भन्ने कुराको निर्णय नेपाल सरकारबाट यस प्रयोजनको लागि तोकिएको वा गठन गरिएको चिकित्सक वा समितिको निर्णय नै आधिकारिक हुने छ भन्ने व्यवस्था गरिएको पाइने ।

उल्लिखित कानूनी व्यवस्था रहेको सन्दर्भमा प्रस्तुत मुद्दाको तथ्य हेर्नुपर्ने देखियो । वादी नेपाल सरकारले पुनरावेदन जिकिर लिँदा पीडिता अपाङ्ग भएको भनी जिकिर रहेको, प्रतिवादीले समेत पीडिता अपाङ्ग रहेको स्वीकार गरेका, अदालतबाट बुझिएकी गायत्रीले समेत पीडित अपाङ्ग हो भनी बकपत्र गरेको अवस्था रहेको छ । पीडित अपाङ्ग रहे पनि अपाङ्गसम्बन्धी ऐन, कानूनले तोकेबमोजिम पीडितको आधिकारिक अपाङ्गको परिचय पत्र रहेको छ भनी जिकिर लिनसकेको देखिँदैन । के कस्तो अपाङ्ग हो भनी कानूनले तोकेबमोजिम परिभाषित नगरी हचुवाको भरमा फलानोले अपाङ्ग भनेको छ, स्वीकार गरेको छ भनी दाबी लिनु मात्र पर्याप्त हुँदैन । कुनै तथ्य हुनु र सो तथ्यलाई कानूनले मान्यता दिनु अलग कुरा हो । पीडितले अपाङ्ग भन्नु र सो अपाङ्गको सम्बन्धमा कानूनबमोजिमको निकायले मान्यता

दिएर अपाङ्गताको प्रमाण-पत्र प्राप्त नगरेसम्म वा सोको पुष्टि हुने आधिकारिक प्रमाण पत्र पेस नगरेसम्म अपाङ्गको जिकिर लिँदैमा सोलाई अपाङ्ग भनी मान्यता दिन अपाङ्गसम्बन्धी कानूनको रोहमा न्यायोचित देखिन आएन। यसबाट पीडित अपाङ्ग भएको भनी दाबी लिनेले नै प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ बमोजिम सोको पुष्टि गर्नुपर्ने पनि देखिन आउने।

पीडिता अपाङ्ग भएको भनी जिकिर लिएको सन्दर्भमा अपाङ्ग नाबालिकालाई जबरजस्ती करणीजस्तो गम्भीर अपराध भएकोमा सोको संवेदनशीलतालाई मध्यनजर गरी दाबीबमोजिम पीडित कानूनी रूपमा अपाङ्ग हुन्, होइनन् ? परीक्षण गराई पेस गर्नु भनी पुनरावेदन सरकारी वकिल कार्यालयलाई आदेश पनि गरेको पाइन्छ। सोबमोजिम पत्राचार गर्दासमेत पीडितलाई परीक्षण गराई पेस गर्न सकेको तथ्य मिसिलबाट देखिन आउँदैन। सुरुको स्वास्थ्य परीक्षणमा पनि पीडिताको जबरजस्ती करणीसम्बन्धी अन्य विवरण खुलाई अपाङ्गको बारेमा खुलाउन सकेको पाइँदैन। पीडित अपाङ्ग हुन् होइनन् भनी आधिकारिक रूपमा परिभाषित गर्ने निकायबाट आधिकारिक रूपमा कसैले भनेको वा उल्लेख गरेको आधिकारिक प्रमाण पेस हुन सकेको पाइएन। भौतिक प्रमाणको अभावमा मौखिक रूपमा अपाङ्ग हो भनी भनेकै आधारमा अपाङ्गको मान्यता दिएर जबरजस्ती करणीको ३कनं. बमोजिमको थप सजाय गर्न अपाङ्गसम्बन्धी कानूनीको रोहमा न्यायोचित देखिएन। उल्लिखित तथ्य र विवेचनाबाट अपाङ्गसम्बन्धी आधिकारिक प्रमाण पत्रको अभावमा जबरजस्ती करणीको ३क को दाबी नपुग्ने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसला मनासिब

नै देखिने।

तसर्थ, माथि उल्लिखित तथ्य, कानून, विवेचित आधार कारणबाट पीडित अपाङ्ग हुन् भन्ने आधिकारिक प्रमाण पत्रको अभावमा जबरजस्ती करणीको ३क नं. बमोजिम थप सजाय गरिपाउँ भन्ने अभियोग दाबी नपुग्ने ठहर्‍याई सुरु जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत जनकपुरको मिति २०६९।८।२० को फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: दुर्गाप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर: देबीमाया खतिवडा

इति संवत् २०७५ साल फागुन १४ गते रोज ३ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७३-WO-०५३७, प्रतिषेध / परमादेश, भरतमणी जङ्गम वि. भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत

गुठी संस्थानले विभिन्न राज गुठी, छुट गुठी र निजी गुठीको जग्गा जमिन रैकरमा परिणत भई अक्षय कोषमा प्राप्त भएको रकम खर्च गर्ने अधिकारमा ०६९-WS-००२१ को विचाराधीन मुद्दामा असार पर्ने गरी गुठी ऐन संशोधन हुन लागेको आशंका भएकाले रोकिपाउँ भन्ने मुख्य निवेदन जिकिर रहेको देखिन्छ। सो सन्दर्भमा हेर्दा, गुठी संस्थान ऐन, २०३३ को दफा १६(२) १७(२) र १९ र गुठी संस्थानको स्वामित्वमा रहेका विभिन्न गुठी तैनाथी जग्गामा निजी लगानीमा परियोजना कार्यान्वयन गर्नेसम्बन्धी सिलबन्दी प्रस्ताव आह्वान गरिएको मिति २०६९।१।२३ को सूचनासमेत खारेज गरी पाउन ०६९-WS-००२१ र ०६९-WS-००३६ को रिट दर्ता भई सोमा अन्तरिम आदेशसमेत जारी भई हाल संवैधानिक इजलासमा

विचाराधीन रहेको देखिन्छ । निवेदकको निवेदन लेखबाटै निजले उठाएको विषयवस्तु संवैधानिक इजलासमा विचाराधीन रहेको स्वीकार गरी प्रस्तुत रिट दर्ता गर्न आएको देखियो । अक्षय कोषमा जम्मा भएको रकम गुठी संस्थान ऐनमा भएको संशोधनको प्रस्तावबाट सो रकम खर्च गर्न पाउने अधिकार भूमि सुधार मन्त्रालयमा जाने भनी कान्तिपुर पत्रिकामा प्रकाशित समाचारअनुसार निवेदकलाई आशंका लागेको भन्ने देखिन्छ । प्रस्तुत रिटमा निवेदकले उल्लेख गरेबाहेक अन्य प्रमाणले अक्षय कोष भूमि सुधार मन्त्रालयको अधीनमा जाने भन्ने नदेखिने ।

निवेदकको निवेदन दाबीबमोजिम पनि अक्षय कोषमा भएको रकम खर्च गर्ने अधिकार भूमि सुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालयमा गइसकेको भन्ने देखिँदैन । गुठी संस्थानसम्बन्धी कानूनमा के कस्तो संशोधन, परिमार्जन आवश्यक पर्ने भन्ने कुरा विधायिकी अधिकारको विषय देखिन्छ । संविधानको धारा २९०(१) मा मूलभूत असर नपर्ने गरी कस्तो कानून आवश्यक छ भन्ने कुरा नितान्त सार्वभौम संसद्को अनुभूतको विषय हो । सो सम्बन्धमा सरोकारवाला निकायबिच आवश्यक र उपयुक्त छलफल गरी उपयुक्त कानून निर्माण गर्ने बाटो बाँकी नै देखिन्छ । हाल गुठीसम्बन्धी कानूनमा संविधानबमोजिम समयानुकूल सुधारको लागि सम्बद्ध निकायमा प्रारम्भिक छलफलसम्म भएको देखिन्छ । छलफलको क्रममा रहेको विषयलाई कानून निर्माण हुनै लागे जस्तो पूर्वानुमान र आशंका गरी प्रारम्भिक चरणमा नै हस्तक्षेप गर्नु शक्ति पृथकीकरणको सिद्धान्तको प्रतिकूल हुन जान्छ । सङ्घीय संसद्ले नेपालको संविधान प्रतिकूल हुने गरी गुठीसम्बन्धी कानून निर्माण गरेको देखिए न्यायिक पुनरावलोकनको माध्यमद्वारा

न्यायिक परीक्षण हुन सक्ने कानूनी तथा संवैधानिक व्यवस्था रहेकै देखिने ।

विपक्षीहरूको लिखित जवाफबाट पनि मठ मन्दिरलगायत गुठीहरूको रकम हिनामिना गर्ने मनसाय छैन भन्ने प्रतिबद्धता जनाएको अवस्था छ । अक्षयकोषमा जम्मा भएको रकम गुठीकै भएको र सो रकम धार्मिक, सांस्कृतिक सम्पदाको निर्माण, जिर्णोद्धार तथा मर्मत सम्भारमा खर्च गरी गुठीको मर्मअनुरूप धर्म संस्कृतिलाई नै जगेर्ना गर्ने संवैधानिक व्यवस्थाअनुरूप नै कानून निर्माणको प्रक्रियामा रहेको विषय हो भनी स्वीकार गरेको अवस्था देखिने ।

निवेदकले प्रस्तुत मुद्दामा आफूले सार्वजनिक सरोकारका विषय बनाई दुई दशकदेखि न्याय निरूपण गर्न सहयोगीको भूमिका निर्वाह गर्दै आएको छु भन्ने जिकिर गरी प्रस्तुत निवेदन लिएर आएको देखियो । सार्वजनिक सरोकारको निवेदन लिएर अदालतमा आउने कुनै पनि निवेदकलाई सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम ४२ ले केही दायित्व सुम्पेको पनि छ । सो दायित्व पूरा गर्नु निजको कर्तव्य पनि हो । उक्त नियमावलीमा भएको नियम ४२ को व्यवस्था हेर्दा **निवेदकले अदालतलाई सहयोग गर्नुपर्ने:** (१) काबुबाहिरको परिस्थिति परेकोमा बाहेक सार्वजनिक हक वा सरोकारको विवादको सुनुवाइको प्रत्येक चरणमा निवेदक उपस्थित भई अदालतको आदेशबमोजिम बहस पैरवीलगायतका कार्य गर्नु गराउनुपर्ने छ । (२) निवेदकले दर्ता गराएको सार्वजनिक हक वा सरोकारको विवादको विषयमा निरन्तर अध्ययन अनुसन्धान गरी विवाद निरूपण गर्न अदालतलाई हरसम्भव सहयोग पुऱ्याउनुपर्ने छ भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । तर निवेदकलाई

यस अदालतबाट मिति २०७४।६।४ को पेसी तारेख तोकेकोमा उक्त पेसी तारेख गुजारी बसेको देखिन्छ । संविधानद्वारा प्रदत्त मौलिक हक स्पष्ट रूपमा हनन हुन गएको स्थितिमा सो रोक्नको लागि प्रभावकारी उपचारको लागि सार्वजनिक सरोकारको विवाद र संवैधानिक उपचारको हकको कल्पना गरिएको हुँदा सोको निरूपणको लागि यस प्रकारका रिटहरू अदालत प्रवेश पनि गर्नुपर्छ । साथै उक्त नियमावलीको कानूनी व्यवस्थाअनुसार निवेदकले पनि अदालतलाई हरसम्भव सहयोग पुऱ्याउनु पर्ने कर्तव्य पनि रहेको देखियो ।

तसर्थ, माथि उल्लिखित आधार कारणको आधारमा आशंकाको आधारमा रिट जारी हुन नसक्ने हुँदा रिट खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: दुर्गाप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर: देवीमाया खतिवडा

इति संवत् २०७५ साल वैशाख ५ गते रोज ४ शुभम् ।

७

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०६९-CI-११११, दूषित लिखत दर्ता बदर दर्ता, सुवास तिमल्सिना वि. सावित्री तिमल्सिनासमेत

वादीले दूषित लिखतको दर्ता बदरको दाबी लिएर फिराद गरेको कि.नं. १८४१ को क्षेत्रफल ०-३-३-२ जग्गा यी पुनरावेदक वादीको आमा प्रतिवादी सावित्री तिमल्सिनाले र भेषराज न्यौपानेले संयुक्त रूपमा नरेन्द्र विक्रम राणाबाट मिति २०५३।१०।२३ मा र.नं.४८८९ बाट खरिद गरिएको देखिन आउँछ । उक्त जग्गा भेषराज न्यौपानेको हक हिस्साजति रत्नकाजी महर्जनलाई बिक्री गरेको देखिन्छ । त्यसपछि सो जग्गा सावित्री तिमल्सिना र रत्नकाजी महर्जनको संयुक्त हक हिस्साको

जग्गा देखिन्छ । प्रतिवादी सावित्री तिमल्सिनाको हक हिस्सा भएको भागजति निजले आफ्नो हक हिस्सा बिक्री गर्न रत्नकाजी महर्जनलाई अधिकृत वारेस मुकरर गरेबमोजिम रत्नकाजी महर्जनले प्रतिवादीमध्ये जुजुकाजी महर्जनलाई र.नं. १०८३९ बाट मिति २०६१।१०।२६ मा रजिस्ट्रेसन पारित गरी हक छाडिदिएको देखिन्छ । उक्त अधिकृत वारेसनामा हुँदाको अवस्थामा अधिकृत वारेस गरिदिने यी पुनरावेदन वादीको आमा सावित्री तिमल्सिनाले निजको एकाघरका बाबु शिवराम तिमल्सिना र उमेर पुगेका दाजु सुदन तिमल्सिनालाई साक्षी राखेको देखिन्छ । यस समयमा यी पुनरावेदकको उमेर १५ वर्ष ९ महिनाको देखिन्छ । जग्गा बिक्री हुँदाको अवस्थामा यी पुनरावेदकसमेत एक अंशियार भएकोमा आमाको नाउँको जग्गा दाजु र बाबु साक्षी बसेर भएको हक हस्तान्तरण गर्दा यी पुनरावेदकलाई अंश हकबाट वञ्चित गराउने उद्देश्य राखी बिक्री वितरण भएको होला भन्ने विश्वसनीय आधार देखिँदैन । अंश हकबाट वञ्चित गराउने उद्देश्य राखी बिक्री गरेका हुन् दाबीबमोजिमको प्रमाण गुजार्न सकेको पनि पाइँदैन । अधिकृत वारेसनामाको कागज हुँदाको अवस्थामा एकासगोलमा रहेको देखिएको अवस्थामा आफू अन्य अंशियारसँग अलग रहेको भन्ने देखिँदैन र सोबमोजिमको कुनै जिकिर पनि रहेको नदेखिने ।

सावित्री तिमल्सिनाले अधिकृत वारेसनामाको कागज मिति २०६१।१०।६ मा गरेको देखिन्छ । सो समयमा यी पुनरावेदक १५ वर्ष ९ महिनाको देखिन्छ । मिति २०६७।२।१९ मा प्रस्तुत मुद्दाको फिराद पत्र दर्ता गर्दा २१ वर्षको

उल्लेख गरी फिराद दायर गरेको देखिन्छ। अदालती बन्दोबस्तको ४० नं. बमोजिम निजको उमेर पुगेको मितिबाट कानूनबमोजिमको हदम्यादभित्र फिराद दायर गर्नुपर्नेमा कानूनबमोजिम फिराद दायर गर्ने हदम्याद सुरु भएको ५ वर्षपछि मात्र आएर फिराद गरेको देखिन आयो। तसर्थ, मिति २०६१।१०।२६ को लिखतलाई मु.ऐन, अदालती बन्दोबस्तको ४० नं. र लेनदेन व्यवहारको १० नं. बमोजिमको हदम्याद नघाई दायर भएको फिराद पत्रको तथ्यभित्र प्रवेश गर्नु नपर्नेमा प्रवेश गरी दाबीबमोजिम फैसला गरेको सुरु अदालतको फैसला उल्टी गरी दाबी नपुग्ने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला मनासिब नै देखिन आउने।

तसर्थ, माथि विवेचित तथ्य, कानूनी व्यवस्था तथा आधार कारणबाट अदालती बन्दोबस्तको ४० नं. को हदम्याद नघाई दायर भएको फिराद अदालती बन्दोबस्तको १८० नं. बमोजिम खारेज गर्नुपर्नेमा दाबी पुग्ने ठहर गरेको सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०६८।७।२२ को फैसला उल्टी गरी फिराद खारेज गर्ने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।१०।२२ को फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: दुर्गाप्रसाद भट्टराई

कम्प्युटर: राधिका घोरासाइने

इति संवत् २०७४ साल चैत्र ७ गते रोज ४ शुभम्।

८

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या. श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७२-CI-०२००, हालैको बकसपत्र लिखत दर्ता बदर, रमरतियादेवी कुर्मिन वि. जयपतिदेवी कुर्मिन

विवादित कि.नं.१३३ को जग्गाको

सम्बन्धमा हेर्दा, मिति २०२६।१।१७ को आदेशबमोजिम बाबु धनराजको नाउँबाट आमा कुसुमीदेवीले उक्त जग्गा आफ्नो नाउँमा खरेस्ता कायम गरेको भनी वादीले फिरादमा स्वीकार गरेको पाइन्छ। आमा कुसुमीदेवी कुर्मिनबाट पनि विपक्षी जयपतिले मालपोत कार्यालय पर्साबाट र.नं.३८०७ मिति २०४५।१।२७ मा हालैदेखिको बकसपत्र लिखत पारित गराई लिएको भनी वादीले सो लिखत बदर गर्न माग गरेको देखिन्छ। कुसुमीदेवीले जयपतिदेवीलाई उक्त बकसपत्र पारित गरिदिएपश्चात् मिति २०४९।६।२५ मा र.नं. ११४४ बाट कित्ताकाट गरी कि.नं. ५८१ दुरपतिदेवी तत्मीनलाई, बाँकी कि.नं. ५८२ को जग्गा र.नं. ४९२५ बाट मिति २०५०।१।२३ मा रामचन्द्र महतो थारुसमेतलाई गरी विभिन्न व्यक्तिहरूलाई विभिन्न मितिमा उक्त जग्गा हक हस्तान्तरण भएको भन्ने मिसिल सामेल रहेको प्लट रजिस्ट्रर उतारको प्रतिलिपीबाट देखिन्छ। यसरी वादीले अपुताली हक कायम गराइपाउँ भनी २०५५ सालको दे.नं. १६९६ को फिराद दायर गर्नुपूर्व नै सो जग्गा बाबु धनराजको नाउँबाट कुसुमीदेवीको नाउँमा हक हस्तान्तरण भएको र कुसुमीदेवीले समेत प्रतिवादी छोरी जयपतिदेवीलाई हालैको बकसपत्र गरिदिएको भन्ने देखियो। साथै, निज जयपतिदेवीका नाउँमा आएपश्चात् उक्त जग्गा कित्ताकाट गरी विभिन्न व्यक्तिहरूको नाउँमा हकहस्तान्तरण भएकोसमेत देखिन आउने।

त्यसैगरी, उक्त दे.नं. १६९६ को मुद्दामा पर्सा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला हेर्दा, वादी दाबीबमोजिम वादीको बाबु धनराज कुर्मिको नाममा रहेको कि.नं. १३३ को जग्गाको आधा अपुताली हक कायम भई वादीको नाममा दर्ता हुने

भनी फैसला भएको देखिन्छ। सो मुद्दाका प्रतिवादी जयपतिदेवीले वादीले दाबी लिएको उक्त जग्गा हक हस्तान्तरण भइसकेको भन्ने बेहोरा उजागर गरी वास्तविक तथ्य खुलाई प्रतिउत्तर दिएको भन्ने खुल्न आएको देखिँदैन। साथै, वादीले उक्त दे.नं. १६९६ को अपुताली हक कायम मुद्दा दायर गरेको समयमा दाबीको सम्पत्तिको स्रेस्ता निजको बाबु धनराजको नाममा कायमै थियो भनी यस मुद्दामा दाबी लिन र सो कुराको पुष्टि गर्न सकेको अवस्था रहेको पनि नदेखिने।

वस्तुतः पुनरावेदक वादीले उक्त दे.नं. १६९६ को अपुताली हक कायम मुद्दामा भएको फैसला पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०५७।१०।२६ मा सुरु सदर भई सो फैसला अन्तिम भएकोमा जग्गाधनी प्रमाणपत्र पाउँ भनी मिति २०६५।११।१५ मा आएर निवेदन गरेको भन्ने देखियो। त्यसपश्चात् मात्रै दाबीको जग्गा हक हस्तान्तरण भइसकेको थाहा पाएको भनी प्रस्तुत मुद्दाको फिराद दायर गरेको स्थिति देखिन आएकोले वादीले समयमै वास्तविक न्याय प्राप्तिका लागि सफाहात लिई अदालत प्रवेश गरेको भन्ने देखिएन। प्रतिवादीले पनि आफूले प्राप्त गरेको विवादित जग्गा हक हस्तान्तरणसमेत गरिसकेको अवस्थामा सो कुराको प्रतिउत्तर फिराई अदालतलाई न्यायिक निष्कर्षमा पुग्न सहयोग गरेको पाइएन। फलस्वरूप उक्त दे.नं. १६९६ को अपुताली हक कायम मुद्दामा फैसला हुन पुगेको भन्ने तथ्य देखिन आउने।

अपुताली पर्ने व्यक्तिबाट आफू जीवित छँदै आफ्नो जीवनकाल रहेकै अवस्थामा विवादित कि.नं. १३३ को जग्गा आफ्नो छोरी अर्थात् प्रतिवादी जयपतिदेवीलाई ०४५ सालमा नै हक हस्तान्तरण

गरिसकेको पाइन्छ। स्वयम् अपुताली पर्ने व्यक्तिले हक हस्तान्तरण गरिसकेको सम्पत्तिमा निजको हक समाप्त भइसकेको हुन्छ। अपुताली पर्ने व्यक्तिको विधिवत् हक मौजुदा रहेको अवस्था भएमा सो सम्पत्तिमा अपुताली खान पाउने व्यक्तिले हकदाबी गर्न पाउने, मिल्ने स्थिति रहन्छ। जसको अपुताली परेको हो निजैको हक नरहेको सम्पत्तिमा निजको शेषपछि अपुताली खान पाउनेको हक सिर्जना हुन सक्दैन। तसर्थ, वास्तविक तथ्य उजागर नै नगरी सफाहात लिई अदालत प्रवेश नगरी उक्त अपुताली हक कायम मुद्दाको फैसला गराएको स्थिति देखिनुका साथै फिराद दाबीअनुसार अपुताली हक कायम हुने ठहर भएको मुद्दाको फैसलाबमोजिम सो मुद्दा पर्नुभन्दा करिब १० वर्षअगावै अपुताली पर्ने व्यक्ति स्व. कुसुमीदेवीबाट प्रतिवादी जयपतिदेवीलाई हक हस्तान्तरण गरी पारित भइसकेको दाबीको लिखत प्रस्तुत मुद्दाको रोहबाट बदर हुनसक्ने अवस्थासमेत नरहेकाले वादी दाबी पुग्न नसक्ने गरी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट भएको फैसला अन्यथा नदेखिने।

अतः उल्लिखित आधार कारणबाट वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठहर गरी पर्सा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर हुने ठहर गरी तत्कालीन पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७०।१।२२ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: दिपेन्द्र थापा मगर

कम्प्युटर: देवीमाया खतिवडा (देविना)

इतिसंवत् २०७६ साल मङ्सिर १२ गते रोज ५ शुभम्।

९

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७०-CI-११९६, घर भत्काई

जग्गा टहरा खिचोला चलन, अकलुमहरा वि.
होरिलभगत महारा चमार

पुनरावेदक वादीले बकसपत्र प्राप्त गर्नुअघि वादीका दाता निसरिया चमैनले मिति २०५३।३।३१ मा कि.नं. २२ को ०-०-३ धुर जग्गामा फुसको घर बनाई बसोबास गरी आएको र सो ऐलानी जग्गा नम्बरी कायम गरी जग्गाधनी पुर्जा पाउँ भनी मालपोत कार्यालय बारामा निवेदन दिएको देखिन्छ। तत्पश्चात् उक्त निवेदनमा मालपोत कार्यालय बाराबाट कारबाही हुँदा प्रतिवादीले समेत सोही जग्गामा भोग बसोबास गरेको भनी दाबी देखाई कि.नं. २२ को ०-०-३ धुर जग्गाबाहेक अरु जग्गा मेरा नाउँमा दर्ता गरिपाउँ भनी प्रतिवादीले मिति २०५३।५।५ मा मालपोत कार्यालय बारामा निवेदन दिएको देखिन्छ। मालपोत कार्यालय बाराबाट मिति २०५३।५।१३ मा स्थलगत सर्जमिन बुझ्नेको देखियो। सो सर्जमिन मुचुल्कामा कि.नं. २२ मा निसरिया चमैन र प्रतिवादी होरिल भगत महारा चमारको मात्र घर रहेको भनी उल्लेख गरेको देखियो। उक्त सर्जमिन मुचुल्कामा निसरिया चमैन र प्रतिवादी होरिल भगत महारा चमार रोहबरमा बसेको देखियो। अतः उक्त सर्जमिन मुचुल्कासमेतका प्रमाणलाई दृष्टिगत गर्दा २०५३ सालमा नै विवादित स्थानमा प्रतिवादी होरिल भगत महाराको घर बसोबास भोग रहेको भन्ने सप्रमाण पुष्टि हुन आयो। सो तथ्यलाई वादीका दातासमेतले स्वीकार गरेको देखिन्छ। यस अवस्थामा वादीले २०६८ सालमा हालैको बकसपत्र प्राप्त गरेपछि प्रतिवादीले सो स्थानमा घर बनाएको भन्ने वादीको फिराद दाबीमा सत्यता देखिएन भने सो भनाइ औचित्यपूर्ण र सान्दर्भिक पनि हुन नआउने।

यसबाट पुनरावेदक वादीको कि.नं. २२

को ०-०-३ धुर जग्गासम्ममा घर बसोबास रहेको प्रमाणित रहेको फिल्डबुकबाट देखिएको छ। उक्त कि.नं. २२ को जग्गा ऐलानी प्रकृतिको देखिन्छ। सो ऐलानी जग्गामा कि.नं. २२ को ०-०-३ धुरसम्म फिल्डबुकबाट पुनरावेदक वादीको भोग प्रमाणित भएको देखियो। सो कि.नं. २२ को ०-०-३ धुरमा बनेको घरसम्म मात्र वादीले बकसपत्र पाएको अवस्थामा सो कि.नं. २२ को ऐलानी जग्गाको पुरै जग्गामा वादीको हकभोग तथा स्वामित्व हुने स्थिति नै देखिएन। जग्गाको हक स्वामित्व स्थापित हुन कानूनबमोजिमको दर्ता ख्रेस्ता, फिल्डबुक, नापीका नक्सा तथा अन्य आधिकारिक लिखत तथा भोगाधिकारसमेतलाई मान्नुपर्ने हुन्छ। पुनरावेदक वादीले बकसपत्रको लिखतबाट कि.नं. २२ को ०-०-३ जग्गासम्म प्राप्त गरेकोले निजको कानूनबमोजिमको ०-०-३ धुर जग्गासम्ममा हक स्वामित्व स्थापित हुने देखिने।

पुनरावेदक वादीले कि.नं. २२ को जग्गामा पूर्वतर्फबाट ०-०-१२ जग्गामा फुसको छानो भएको घर बनाई प्रतिवादीले कब्जा खिचोला गरेको भनी दाबी लिए तापनि दाबी लिँदैमा दाबी प्रमाणित हुने होइन। सो दाबी प्रमाणित गर्ने भार वादीउपर नै हुन्छ। प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २६ ले "देवानी मुद्दामा आफ्नो दाबी प्रमाणित गर्ने भार वादीको हुने छ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ। वादीले दाबीअनुसार कि.नं. २२ को जग्गामा पूर्वतर्फबाट ०-०-१२ जग्गामा फुसको छानो भएको घर बनाई प्रतिवादीले कब्जा खिचोला गरेको हो भन्ने कुराको वस्तुनिष्ठ प्रमाण पेस गरी पुष्ट्याई गर्नसकेको देखिन आएन। कि.नं. २२ को जग्गामा प्रतिवादीले कब्जा गरी घर बनाएको भन्नलाई त्यसको आधार प्रमाणसहित स्थापित गर्न

सक्नुपर्छ । वादीले सुरु फिराद दायर गर्दा कि.नं. २२ को जग्गाको क्षेत्रफल ०-१-६ भए पनि नापीको भूलले ०-०-३ लेखिएको हो भनी दाबी लिए तापनि सो कुरा प्रमाणबाट पुष्टिसमेत भएको नदेखिने ।

दर्ता स्रेस्ता, नक्सा मुचुल्का, फिल्डबुक तथा सर्जमिन मुचुल्कासमेतका प्रमाणबाट कि.नं.२२ को ०-०-३ धुरबाहेकका अन्य जग्गामा पुनरावेदक वादीको हक भोग तथा स्वामित्व रहेको भन्ने पुष्टि नहुँदा प्रतिवादीले दाबीअनुसारको जग्गामा घर बनाई कब्जा खिचोला गरेको भनी निष्कर्षमा पुग्नु न्यायोचित हुन सक्दैन । तत्कालीन पुनरावेदन अदालत हेटौंडाको फैसला बदर गरिपाउँ भन्ने वादीको पुनरावेदन जिकिर मनासिब हुन नआउने ।

अतः विवेचित आधार प्रमाणबाट वादी दाबी नपुग्ने ठहर गरेको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत हेटौंडाको मिति २०७०।११।२६ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृतः भरतकुमार दाहाल

कम्प्युटरः देवीमाया खतिवडा

इतिसंवत् २०७६ साल असोज ३० गते रोज ५ शुभम् ।

१०

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या. श्री कुमार रेग्मी, ०७२-CI-१०९९, उत्प्रेषण / निषेधाज्ञा, उच्च माध्यमिक विद्यालय वस्तीपुर, लहान वि. चन्देश्वर साह

प्रत्यर्थी निवेदकले अभिभावकको नाम प्रकाशित सूचीमा आफ्नो नाम नभएको विषयलाई लिएर आफ्नी छोरी विद्यालयको कक्षा ७ (रोल नं.६०) मा अध्ययनरत रहेको सो कुरा ढाकछोप गरी अभिभावक सूचीमा नाम नराखी जानकारीसम्म नगराई मिलेमतोमा मिति २०७१।११।९ मा

अवैध रूपमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गरेकोले बदर गरिपाउँ भनी मिति २०७२।१२।१० मा जिल्ला शिक्षा समितिमा निवेदन गरेकोसमेत देखिएको छ । आफू अभिभावक रहेको विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको निर्वाचनमा भाग लिन पाउनु अभिभावकको अधिकार हो । प्रत्यर्थी निवेदकलाई विद्यालयको व्यवस्थापन समितिको निर्वाचनमा नै सहभागी नगराउने नियत रहेको देखिने ।

विद्यालय राजनीतिक गर्ने स्थान नभई विद्या आर्जन गर्ने पवित्र मन्दिर हो । आफ्नो स्वार्थका कारण विद्यालयको शैक्षिक वातावरणमा प्रतिकूल असर पर्नु हुँदैन । स्वच्छ वातावरणमा पढ्न पाउनुपर्ने विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीको अधिकार हो । कानूनद्वारा स्थापित निकायहरूको हरेक क्रियाकलाप कानूनबमोजिम नै पारदर्शी हुनुपर्ने ।

निवेदक मागबमोजिम मिति २०७१।११।९ र मिति २०७१।१२।२ मा भएको विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठनसम्बन्धी निर्णयहरू र उत्प्रेषणको आदेशले बदर हुने, उक्त मितिमा गठन भएको भनिएको विद्यालय व्यवस्थापन समितिबाट कुनै काम नगर्नु, नगराउनु, गर्न नलगाउनु भनी निषेधाज्ञाको आदेश र निवेदकले मिति २०७१।१२।१० मा दिएको द.नं.७७९७ को निवेदन कार्यान्वयन गर्नु, गराउनु भन्ने परमादेशको आदेश विपक्षीहरूका नाममा जारी हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत राजविराजको आदेश अन्यथा देखिएन । तथापि, निवेदकले मिति २०७१।११।९ र मिति २०७१।१२।२ मा गठन भएको विद्यालय व्यवस्थापन समिति उत्प्रेषणको आदेशले बदर माग गरेको, शिक्षा ऐन, २०२८ को दफा १२(५)

मा विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा छानिएका वा मनोनित भएका अध्यक्ष र सदस्यको पदावधि ३ वर्षको हुने छ भन्ने कानूनी व्यवस्था देखिँदा प्रस्तुत पुनरावेदन पत्रको औचित्य समाप्त भइसकेको देखिने ।

अतः निवेदन मागबमोजिम उत्प्रेषण, निषेधाज्ञा र परमादेशको आदेश जारी हुने तहत्याएको पुनरावेदन अदालत मिति २०७२।३।६ को आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने तहछ । प्रस्तुत पुनरावेदन पत्रको औचित्यसमेत समाप्त भइसकेको देखिएको हुँदा पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।
इजलास अधिकृतः मदनप्रसाद पराजुली
कम्प्युटरः राधिका घोरासाइने
इति संवत् २०७७ साल असार २९ गते रोज २ शुभम् ।

इजलास नं.७

१

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या. श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७६-WH-०१४६, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, विष्णुप्रसाद नेपाल वि. उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलाससमेत

मधुसुदन पुरी वादी यशोदा कर्माचार्य श्रेष्ठ प्रतिवादी भएको ०७५-CP-०५१७ को लेनदेन मुद्दा काठमाडौं जिल्ला अदालतमा चलेको तथा वादी यशोदा कर्माचार्य प्रतिवादी मधुसुदन पुरीसमेत भएको ०७५-CR-००४१ को किर्ते मुद्दा रूपन्देही जिल्ला अदालतमा विचाराधीन अवस्थामा रहेको देखिन्छ । यी दुवै मुद्दामा निवेदक विष्णुप्रसाद नेपाल मुद्दाका सन्दर्भमा वारेसको रूपमा प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्ति हुन् भन्ने तथ्य मिसिलबाट देखिएको छ । निज विवादित कारोबारका कारणी व्यक्ति हुन् भन्ने

तथ्य प्रस्तुत हुन आएको देखिँदैन । काठमाडौं जिल्ला अदालतमा विचाराधीन रहेको लेनदेन मुद्दाको मूल प्रमाण लिखतको विषयलाई लिएर यशोदा कर्माचार्यले मधुसुदन पुरी, विष्णुप्रसाद नेपालसमेतउपर जिल्ला प्रहरी कार्यालय रूपन्देहीमा सङ्गठित ठगी अपराध मुद्दाको जाहेरी दर्खास्त मिति २०७६/४/२४ मा दर्ता गरेको पाइयो । प्रहरीले निवेदकलाई सङ्गठित ठगी अपराध मुद्दामा पक्राउ गर्ने भएपछि यशोदा कर्माचार्य र जिल्ला प्रहरी कार्यालय रूपन्देहीका विरुद्ध उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासमा रिट नं. ०७६-WO-००२८ मिति २०७६/५/८ मा र रिट नं. ०७६-WO-००५० मिति २०७६/७/१४ मा उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको रिट निवेदन दायर गरेको देखियो । यसमध्ये रिट नं. ०७६-WO-००२८ मा मिति २०७६/५/९ गते जारी भएको अन्तरिम आदेश रद्द गरिपाउँ भनी विपक्षी यशोदा कर्माचार्यले दिएको निवेदनउपर उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासबाट सुनुवाइ भई अन्तरिम आदेश रद्द भएको पाइयो । अर्को रिट निवेदन (०७६-WO-००५०) मा समेत सुनुवाइ भई विपक्षीहरूको नाउँमा कारण देखाउ आदेश जारी भएको देखियो । यसपछि मिति २०७६/७/१५ गते उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासबाट तारेख लिई बाहिर निस्कने क्रममा विपक्षी जिल्ला प्रहरी कार्यालय रूपन्देहीले विष्णुप्रसाद नेपाललाई पक्राउ गरी सङ्गठित ठगी अपराध मुद्दामा अनुसन्धानका लागि भनी पटकपटक गरी छैठौं पटकसम्म हिरासतमा राख्न अनुमति (म्याद थप) गरी, गराई हालसम्म थुनामा राखेको पाइने ।

यसप्रकार विवादको पृष्ठभूमिलगायतका समस्त सन्दर्भतर्फ विचार गर्दा काठमाडौं जिल्ला

अदालतमा चलेको लेनदेन मुद्दामा प्रस्तुत प्रमाणको विषयलाई लिएर रूपन्देही जिल्ला अदालतमा किर्ते मुद्दा चलाइएको देखिन्छ । यसपछि यिनै विवादको विषयलाई लिएर “सङ्गठित ठगी अपराध” मुद्दा भन्ने नामकरण गरी जाहेरी दर्खास्त दिने, निवेदकलाई पक्राउ गर्ने, अनुसन्धानका लागि भनी हिरासतमा राख्न अनुमति लिने, दिनेसमेतका काम कारबाही गरिएको पाइयो । यसबिच उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासमा समेत दुईवटा रिट निवेदन परेको र विचाराधीन अवस्थामा रहेकोसमेत देखिन आयो । प्रथम-द्रष्टा (Prima facie) मुद्दाको प्रकृति हेर्दा रिट निवेदकलाई सङ्गठित रूपमा ठगीको कसुर गरेको भनी पक्राउ गरी अनुसन्धानका लागि हिरासतमा नै राख्नुपर्नेसम्मको पूर्वावस्था विद्यमान रहेको देखिन आएन । अदालतमा विचाराधीन लेनदेन मुद्दा तथा किर्ते मुद्दालाई अनुचित तवरबाट प्रभावित गर्ने हेतुले “सङ्गठित ठगी कसुर” मा उजुरी परेको र कारबाही चलाएको देखिएको छ । यस प्रकारको काम कारबाहीलाई उचित मान्न सकिँदैन । अदालतमा विचाराधीन विषयलाई प्रभावित गर्ने गरी विवादका कुनै एक पक्षको उजुरीको आधारमा पक्राउ गर्नु, थुनामा राख्नु अनुचित र न्यायिक मर्यादा प्रतिकूलको कार्य हुन जान्छ । यसका अतिरिक्त कदाचित् सङ्गठित ठगीको अभियोगमा अनुसन्धान छानबिन गर्नु पर्ने भनी सम्बद्ध अधिकारीले ठानेको अवस्थामा पनि मुद्दामा पक्षको तर्फबाट वारेसको रूपमा प्रतिनिधित्व गरेका व्यक्तिलाई सोही कारणले पक्राउ गरी हिरासतमा राख्नु उचित देखिँदैन । यस प्रकारका उजुरीका विषयमा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १५ समेतका कानूनबमोजिम साधारण तारेखमा राखेर पनि अनुसन्धान छानबिन

गर्न, गराउन सकिन्छ । त्यसतर्फ विपक्षीहरूले विवेकपूर्ण दृष्टि दिएको पाइएन । अनुसन्धानका लागि भनी पक्राउ गरी थुनामा नै राख्नुपर्नेसम्मको कुनै मनासिब आधार र कारण विपक्षीहरूबाट प्रस्तुत हुन आएको देखिएन । अनुसन्धानका लागि हिरासतमा राख्ने अनुमति माग गर्दा र अदालतबाट अनुमति प्रदान गर्दासमेत कुनै उचित आधार कारण खुलाइएको पाइएन । समग्रमा हेर्दा प्रवृत्त धारणा राखेर तथा अदालतमा विचाराधीन मुद्दाको विषय प्रभावित हुने गरी गैरकानूनी तवरबाट निवेदकलाई पक्राउ गरी बन्दी बनाएको देखिन आयो । यस प्रकारको थुनाबाट न्यायिक प्रक्रियाको दुरुपयोग हुन पुग्ने स्थितिसमेत रहन्छ भन्ने पक्षमा समेत कानून कार्यान्वयन कार्यमा संलग्न पदाधिकारीहरूले हेक्का राख्नु वाञ्छनीय देखिने ।

अतः निवेदकलाई थुनामा नै राखी अनुसन्धान गर्नुपर्नेसम्मको अवस्था नदेखिएको, निजलाई प्रवृत्त धारणा राखी पक्राउ गरी बन्दी बनाएको देखिएको र विवादित कारबाही अदालतमा विचाराधीन मुद्दालाई प्रभावित पार्ने अभिप्रायबाट गरिएको भनी विश्वास गर्न सकिने अवस्थासमेत देखिन आएको हुँदा थुना गैरकानूनी देखिन आएकोले निवेदक विष्णुप्रसाद नेपाललाई तत्काल थुनामुक्त गरिदिनु भनी नेपालको संविधानको धारा १३३(३) बमोजिम विपक्षीहरूको नाउँमा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत: डल्लुराम चौधरी

कम्प्युटर : विजय खड्का

इतिसंवत् २०७६ सालमङ्सिर २५ गतेरोज ४ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७०-CR-००७४, घुस रिसवत लिई

भ्रष्टाचार गरेको, नेपाल सरकार वि. रमेश महर्जन

वादीका साक्षी भागवत घिमिरे अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गर्दा पैसा रमेश महर्जनको साथबाट बरामद नभई सामुन्ने चौरबाट बरामद भएको भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ। प्रतिवादीले मौका र अदालतमा समेत कसुरमा पूर्णइन्कार रही बयान गरेको अवस्था छ। बरामदी मुचुल्का हेर्दा प्रतिवादीको साँगाथबाट रकम बरामद भएको नभई निज उभिएको स्थानको नजिकै रहेको चौरबाट बरामद भएको भन्ने देखिन्छ। बरामदीको समयमा धेरै मानिसको भिड लागेको भन्नेसमेत देखिन्छ। पहिलेबाटै कार्यालय प्रमुख र उपभोक्ता समितिबिच केही विवाद र मतभेद रहेको भन्ने पनि देखिन्छ। प्रतिवादीले रकम लिई भुइँमा फालेको हो भनी आरोप लगाए पनि प्रतिवादी आरोपमा पूर्ण इन्कार रहेको अवस्था छ। प्रतिवादीले पैसा लिई भुइँमा फालेको भन्ने प्रमाणबाट पुष्टि भएको छैन। बरामदी मुचुल्काबाट प्रतिवादीको साथबाट रकम बरामद भएको भन्ने देखिँदैन। नजिकै उभिएको चौरबाट बरामद भएको भनी उल्लेख भएकोसम्म पाइने।

वादीका साक्षी कसैले रकम समाउनु भएको थिएन भनी बकपत्र गरेको र कसैले रकम समाएर फालिदिनु भएको हो भनी बकपत्र गरेबाट घटनाको वास्तविक परिस्थिति र अवस्था विरोधाभाषपूर्ण देखिएको छ। कुनै पनि फौजदारी कसुरमा आरोप लगाएर मात्र हुँदैन। सो आरोप वस्तुनिष्ठ प्रमाणबाट पुष्टि भएको हुनुपर्छ। धेरै जना मानिस समूहको रूपमा जम्मा भएको भन्ने घटनास्थलको विवरण र सहप्रतिवादीको रूपमा रहेका उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष र सचिवको बयानबाट देखिएको छ। घुस माग गरेको कारण घुस रकम लिई गएको

भनी प्रतिवादीउपर आरोप लगाए पनि सम्बन्धित निकायमा सोभन्दा पूर्व घुस मागेको भनी जानकारी दिएको देखिँदैन। घटनास्थलमा एकैचोटी रकम बरामद भएको भनी मुचुल्का गराएको र सो रकम प्रतिवादीको साथबाट बरामद भएको भन्ने नदेखिएको, निजको कार्य कक्षबाट बरामद पनि नभएको र बाहिर चौरबाट बरामद भएको भन्ने देखिएको अवस्थामा शंका र अनुमानकै भरमा प्रतिवादीलाई कसुरदार कायम गर्नु न्यायोचित नदेखिने।

अतः विवेचित आधार, कारणबाट प्रतिवादी रमेश महर्जनलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी भएको विशेष अदालतको मिति २०७४।१।११ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : ढाकाराम पौडेल

कम्प्युटर: मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७६ साल कार्तिक १ गते रोज ६ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या. श्री कुमार रेग्मी, ०७२-CR-२०८२, अवैध लागु औषध (ब्राउनसुगर), नेपाल सरकार वि. कुलबहादुर नेपालीसमेत

दुई प्रतिवादीहरूको कसुरमा संलग्नताको मात्रा मिसिल संलग्न प्रमाण कागजको आधारमा के कति रहेको देखिन्छ भनी हेर्दा प्रतिवादीमध्येका समिम कुरेशीको हकमा विचार गर्दा निजले मौकामा अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा आफूले सेवन गर्नको निमित्त भारतको रूपैडिहाबाट १० ग्राम ब्राउन सुगर भा.रू. ७०००।- मा खरिद गरी ल्याएको, पहिलादेखि नै सेवन गर्नको लागि खरिद गरी ल्याउने गरेको, रूपैडिहामा एकपटक सेवन गरेको बाँकी प्रहरीले बरामद गरेको, कुलबहादुरको

मोटरसाइकलमा निजलाई थाहा नदिई ल्याएको भनी बयान गरेबाट नै निजले बरामद भएको ७ ग्राम ६३० मिलिग्राम लागु औषध भारतबाट खरिद गरी ल्याई राखी लागु औषध नियन्त्रण ऐन, २०३३ को दफा ४(च) ले निषेध गरेको लागु औषध खरिद गर्ने, सञ्चय गर्ने र ओसारपसार गर्ने कसुर गरेको देखिन आएको छ । यसरी उक्त कार्य लागु औषध खरिद, ओसारपसार तथा सञ्चयको कसुर रहेको पुष्टि भइरहेको अवस्थामा निजलाई सोही ऐनको दफा ४(छ) बमोजिमको सेवन गरेतर्फको मात्र कसुरमा सो ऐनको १४(१)(ड) बमोजिम सजाय गरेको सुरु दाङ देउखुरी जिल्ला अदालतको फैसला सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत तुलसीपुरबाट भएको फैसला न्यायोचित नभई निजलाई लागु औषध खरिद गर्ने, सञ्चय र ओसारपसारसमेतको कसुर गरेकोमा सो ऐनको दफा १४(१)(छ)(१) बमोजिम सजाय हुनुपर्ने देखिने ।

प्रतिवादी कुलबहादुर नेपालीको हकमा विचार गर्दा बरामद भएको लागु औषध निजले नभई प्रतिवादी समिम कुरेशीले खरिद गरिलिई आएको, मोटरसाइकलमा सो लागु औषध निजलाई थाहा नदिई सहप्रतिवादी समिम कुरेशीले राखेको, प्रतिवादी समिम कुरेशीको मौकाको बयान रहेकोसमेतका आधार प्रमाणहरूबाट निजले चलाएको मोटरसाइकलबाट लागुऔषध बरामद भएकोमा निजलाई लागु औषध नियन्त्रण ऐन, २०३३ को दफा १४(१) (ड) बमोजिम ७ महिना कैद र रु. ५०००।- जरिवाना गर्ने गरी सुरु दाङ देउखुरी जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत तुलसीपुरबाट भएको फैसला मनासिब नै देखिने ।

अतः प्रतिवादीमध्येका कुलबहादुर

नेपालीलाई लागु औषध नियन्त्रण ऐन, २०३३ को दफा ४ (६) को कसुरमा सोही ऐनको दफा १४(१) (ड) बमोजिम ७ महिना कैद र रु. ५०००।- जरिवाना गरेको सुरु दाङ देउखुरी जिल्ला अदालतको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत तुलसीपुरको मिति २०७१।२।२६ को फैसला निजको हकमा मनासिब देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । प्रतिवादी समिम कुरेशीको हकमा निजले बरामद भएको लागु औषध भारतबाट रु. ७००।- मा खरिद गरी लागु औषध (ब्राउनसुगर) ल्याई सेवन तथा सञ्चयसमेत गरी सोही ऐनको दफा १४(१)(छ)(१) बमोजिमको कसुर गरेको पुष्टि भएकोले निजलाई सो ऐनको दफा १४(१)(ड) बमोजिम सेवनतर्फ मात्रको कसुरमा सजाय गरेको हदसम्म पुनरावेदन अदालत तुलसीपुरको मिति २०७१।२।२६ को फैसला मिलेको देखिएन । निज प्रतिवादीलाई सोही ऐनको दफा १५(१)(छ)(१) बमोजिम ५ (पाँच) वर्ष कैद र रु. ५०००।- (पाँच हजार) जरिवाना हुने ।

इजलास अधिकृत: मुकुन्द निरौला

कम्प्युटर: विजय खड्का

इतिसंवत् २०७७ साल असार २१ गते रोज १ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या. श्री कुमार रेग्मी, ०७४-CI-००६०, उत्प्रेषण / परमादेश, उर्मिला गर्ग उपाध्यायसमेत वि. जिल्ला प्रशासन कार्यालय, काठमाडौंसमेत

प्रमुख जिल्ला अधिकारीले गरेको विवादित निर्णय र पत्राचार संस्था दर्ता ऐन, २०३४ को दफा ११ तथा समाज कल्याण ऐन, २०४९ को दफा २० को उपदफा (२) को प्रतिकूल देखिन आयो । अधिकारक्षेत्रभन्दा बाहिरको विषयमा प्रवेश गरी निर्णय गरेको र निवेदकहरूलाई विस्थापित

गर्ने गरी तदर्थ समिति गठन गरी काम कारबाही गराएको कारणबाट निवेदकहरूलाई प्राप्त नेपालको संविधानको धारा १७(२)(घ) बमोजिम सङ्घ र संस्था खोल्ने स्वतन्त्रताको हकमा समेत आघात पुग्न गएको देखियो । यस अवस्थामा रिट निवेदन खारेज गर्ने गरेको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७३/१२/२ को आदेश (फैसला) कानूनअनुकूल देखिन आएन । तसर्थ, सो आदेश (फैसला) उल्टी हुन्छ । आफूमा हुँदै नभएको अधिकार प्रयोग गरी कानून प्रतिकूल प्रत्यर्थी प्रमुख जिल्ला अधिकारीले नेपाल चर्खा प्रचारक गान्धी तुल्सी स्मारक महागुठी नामक संस्थाको तदर्थ समिति गठन गर्ने गरी गरेको मिति २०७३/५/२० को निर्णय र तदनुसार भएका काम कारबाही उत्प्रेषणको आदेशले बदर हुने ।

निवेदकहरू रहेको कार्य समितिको पुनर्बहाली हुनुपर्दछ भन्ने निवेदन मागका सन्दर्भमा हेर्दा निवेदकले दाबी गरेअनुसारको कार्य समिति मिति २०७२/६/२३ मा गठन भएको देखिन्छ । सो मितिको चार वर्षको कार्यकाल अहिले समाप्त भइसकेको देखिँदा निवेदन मागबमोजिम सो समितिलाई अहिले कार्य सञ्चालन गर्न दिनु भनी आदेश जारी गर्नु मनासिब नदेखिने ।

अतः निवेदकहरू निर्वाचित भएको अवधि चार वर्ष व्यतीत भइसकेकाले निजहरूको कार्यकाल समाप्त भइसकेको अवस्थामा निजहरूलाई कार्य समितिका बहालवाला पदाधिकारी मानेर कार्य सञ्चालन गर्न दिनु भनी आदेश जारी गर्न मिल्ने नदेखिएको; प्रत्यर्थीमध्येका उदयमोहन श्रेष्ठसमेत रहेको कार्य समिति कानून प्रतिकूल गठन भएको देखिन आएकोले सो समितिले समेत मान्यता प्राप्त गर्न नसक्ने भनी आज यसै इजलासबाट लगाउमा रहेको ०७४-CI-००६१ को यिनै निवेदिका

उर्मिला गर्ग उपाध्यायसमेतले दायर गरेको रिट निवेदनका सन्दर्भमा आदेश भएको; र संस्थाको अविच्छिन्न सञ्चालन र नयाँ कार्य समितिको गठन गर्नु वाञ्छनीय देखिएको हुँदा समाज कल्याण ऐन, २०४९ को दफा २० को उपदफा (२) बमोजिम नेपाल सरकारको निर्णयबाट नेपाल चर्खा प्रचारक गान्धी तुल्सी स्मारक महागुठी नामक संस्थाको तदर्थ समिति तत्काल गठन गर्नु र सो तदर्थ समिति गठन भएको मितिले समाज कल्याण ऐन, २०४९ को दफा २० को उपदफा (३) बमोजिम तोकिएको अवधि तीन महिनाभित्र संस्थाको विधानबमोजिम नयाँ कार्य समिति गठन गर्नु, गराउनु भनी प्रत्यर्थीहरूका नाउँमा परमादेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत: वीरेन्द्रबहादुर मल्ल

कम्प्युटर: विजय खड्का

इति संवत् २०७७ साल मङ्सिर ७ गते रोज १ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०७४-CI-००६१, उत्प्रेषण, उर्मिला गर्ग उपाध्यायसमेत वि. जिल्ला प्रशासन कार्यालय, काठमाडौंसमेत भएको मुद्दामा पनि यसै अनुसार फैसला भएको छ ।

इजलास नं. ८

१

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या. श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७५-CR-२२६९, सरकारी अनुदान रकम हिनामिना गरी भ्रष्टाचार गरेको, नेपाल सरकार वि. विमलेशकुमार यादवसमेत

भ्रष्टाचार जस्तो गम्भीर प्रकृतिको मुद्दामा प्रतिवादीहरूउपर लगाएको आरोप शंकारहित तवरबाट पुष्टि हुनु पर्दछ । प्रतिवादीहरूउपर

आरोप लगाउनु मात्र पर्याप्त हुँदैन । वादी पक्षबाट लगाइएको अभियोगलाई स्वतन्त्र प्रमाणबाट पुष्टि गरी अभियोग प्रमाणित गर्ने दायित्व वादी पक्षमा नै निहित रहेको हुन्छ । कसैमाथि आरोप लगाउनु मात्र पर्याप्त हुँदैन । मूलतः किशोरी रामचन्द्र जनता प्रा.वि. का नाममा विनाअनुमति रकम निकास गरी सरकारी सम्पत्तिको हिनामिना र दुरुपयोग गरेको भनी प्रतिवादीहरूउपरको अभियोगको सम्बन्धमा वादी पक्षबाट कुनै ठोस एवम् वस्तुनिष्ठ प्रमाण पेस गर्न सकेको देखिँदैन भने किशोरी रामचन्द्र जनता प्रा.वि. सञ्चालन गर्न जिल्ला शिक्षा कार्यालय महोत्तरीबाट मिति २०६८।१०।४ र २०६९।१०।२५ का पत्रमार्फत विद्यालय सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गरेको देखिन्छ । मिसिल सामेल रहेका उक्त पत्रहरूका आधारमा सो विद्यालय प्रतिवादीहरूले बिनाअनुमति सञ्चालन गरेको भन्ने अभियोग दाबी पुष्टि नभई जिल्ला शिक्षा कार्यालय महोत्तरीको अनुमतिका आधारमा नै सञ्चालन भएको देखिन्छ । निकास भएको रकम खर्चबारेको अभिलेख पेस गरेको भन्ने प्रधान अध्यापकको अनुसन्धान अधिकारीसमक्षको बयानबाट देखिन्छ । उल्लिखित कुराहरूसमेत हेरी विशेष अदालतले प्रतिवादीहरूले बदनियतपूर्वक विद्यालयको नाममा निकास भएको रकम मस्यौट गरी लिएर खाएको भन्ने पुष्टि नभएकोले भ्रष्टाचारमा सजाय गर्नुपर्ने स्थिति नभए पनि प्रतिवादीहरूबाट खर्च भएको रकम प्रमाणित भएको हदसम्म नियमित गर्ने र बिल भरपाई पेस हुन नसकेको हदसम्मको रकमलाई बेरुजु मानी प्रतिवादीहरूबाट असुलउपर हुने ठहर्‍याएको पाइयो । विद्यालय सञ्चालन भएको स्थितिमा प्रतिवादीबाट पूर्णतः फरेवि कार्य भएको

नदेखिँदा बिल भरपाईबाट समर्थन नभएको रकम प्रतिवादीहरूबाट असुलउपर गर्ने भन्ने निर्णयलाई अन्यथा भन्नुपर्ने नदेखिने ।

अतः माथि उल्लिखित आधार र कारणबाट किशोरी रामचन्द्र जनता प्राथमिक विद्यालय सुन्दरपुर-८ शिवनगरका नाममा निकास भएको रकम बदनियतपूर्वक प्रतिवादीहरूले लिएर खाएको भन्ने आरोप ठोस र वस्तुनिष्ठ तवरबाट पुष्टि हुन नसकी अभियोग दाबीबाट प्रतिवादीहरूले सफाई पाउने र विद्यालयका नाममा निकास भएको रकममध्ये बिल भरपाई पेस हुन नसकेका हदसम्मको रकम प्रतिवादीहरूबाट नेपाल सरकारलाई दामासाहीले भराई असुलउपर गर्नुपर्ने ठहर्छ भनी किशोरी रामचन्द्र जनता प्राथमिक विद्यालय सुन्दरपुर-८ महोत्तरका नाममा निकास भएको रकम रु.२,७४,८८५।- उक्त विद्यालयको तालुक कार्यालय मानिने तत्कालीन जिल्ला शिक्षा कार्यालय तथा हालको शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई, महोत्तरीमा सो निकास भएको रकमको कुनै बिल भरपाई वा अन्य अभिलेख रहे भएको भए सोहीबमोजिम प्रमाणित भएको हदसम्म नियमित गर्ने र नभएमा निज प्रतिवादीहरू विमलेशकुमार राय यादव र रामविश्वास यादवबाट दामासाहीले नेपाल सरकारलाई भराई असुलउपर गर्नु गराउनु र सोको जानकारी यस अदालतलाई दिनु भनी फैसलाको तपसिलमा उल्लेख गरी विशेष अदालत काठमाडौँबाट मिति २०७५।१।२ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: तेजप्रसाद पौडेल

कम्प्युटर: रेखा भट्टराई

इति संवत् २०७७ साल असार २ गते रोज ३ शुभम् ।

२

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या. श्री कुमार रेग्मी, ०७५-CR-०५४८, कर्तव्य ज्यान, सुरेश थापामगर भन्ने सुरेश थापा वि. नेपाल सरकार

मनसाय तत्त्व अलग्गै प्रमाणित हुने नभई अपराधिक कार्य गर्दाका गतिविधिहरूबाट पुष्टि हुने विषय हो । प्रस्तुत वारदातमा भएको प्रतिवादीको बयान, विवाद मिलाई दिन मृतकसँग प्रतिवादीको घरसम्म पुगेको भनिएका सनम भट्टराई र दीपक भट्टराईको बकपत्र, मृतकको लास जाँच मुचुल्का एवम् शव परीक्षण प्रतिवेदनसमेतका मिसिल संलग्न प्रमाणबाट पुनरावेदक / प्रतिवादी सुरेश थापामगर भन्ने सुरेश थापाले मार्ने मनसायले नै चन्द्र माझीलाई चक्कु प्रहार गरी गम्भीर घाइते बनाएकोमा उपचारको लागि अस्पताल पुऱ्याउँदा पुऱ्याउँदै मृत्यु भएको देखिएको स्थितिमा “घटनाको समग्र स्वरूप एक प्रकृतिको हुने र प्रतिवादीको जिकिर अर्कै प्रकृतिको भएको अवस्थामा निरपेक्ष रूपले प्रतिवादीको बयान जिकिरलाई मात्र आधार लिएर निष्कर्षमा पुगनु त्रुटिपूर्ण हुने” (ने. का.प.२०७६, अड्क ६, नि.नं.१०२८७) भन्ने प्रतिपादित सिद्धान्तसमेत प्रस्तुत मुद्दाको तथ्यसँग सान्दर्भिक देखिन्छ । यसरी प्रस्तुत मुद्दामा घटित वारदातको प्रकृतिको आधारमा प्रतिवादीले गरेको अपराधिक कार्य मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १३(१) नं. अन्तर्गतको देखिइरहेको अवस्थामा सोही महलको ५ वा १४ नं. बमोजिमको मनसायरहित कसुर अपराधमा परिणत गरी सोहीबमोजिम सजाय हुनुपर्ने भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर एवम् निजको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् कानून व्यवसायीहरूको बहससमेतसँग

सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार कारणसमेतबाट प्रतिवादी सुरेश थापामगर भन्ने सुरेश थापालाई अभियोग दाबीबमोजिम मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं. बमोजिम सजाय हुने ठहऱ्याई सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७३/०५/२९ मा भएको फैसलालाई सदर हुने ठहऱ्याएको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७४/८/२५ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: कर्णबहादुर राई

कम्प्युटर: रेखा भट्टराई

इति संवत् २०७७ साल भदौ २९ गते रोज २ शुभम् ।

इजलास नं. ९

१

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या. श्री कुमार रेग्मी, ०७५-CI-०६८२, निषेधाज्ञा, दिनेशकुमार साह वि. रमेशप्रसाद साह

प्रस्तुत विवादमा अंशबन्डाको लिखत भई तथा प्रत्यर्थीसमेतको लागि बाटो, ढल, निकाससमेतको प्रयोजनार्थ रहने र माथि पुनरावेदकले प्रयोग गर्न पाउने भन्ने उल्लेख भएबाट यी पुनरावेदकले आफ्नै सहोदर दाजु रमेशप्रसादलाई अंशबापत पाएको जग्गामा आवतजावत गर्न बाटो दिन्न भन्न स्वभावतः मिल्ने हुँदैन । त्यसैले विवादित बाटोको जग्गामा पुनरावेदकले आवतजावत गर्न रोक लगाउन सक्ने आशंकाको स्थिति विद्यमान रहेको अवस्थामा निवेदन मागबमोजिम निषेधाज्ञाको आदेश जारी गरेको सुरु पर्सा जिल्ला अदालतको आदेश सदर

गरेको पुनरावेदन अदालत हेटौंडाको फैसला मनासिब नै देखिन आउने ।

अतः माथिविवेचित आधारकारणहरूबाट पुनरावेदकको हकभोगको जग्गा सार्वजनिक बाटो कायम गरिएको मिति २०६६।८।२१ को मालपोत कार्यालयको निर्णयको आधारमा बाटो पाउने भन्ने उच्च अदालतको फैसलामा उल्लेख भएको देखिँदा आज यसै इजलासबाट जारी भएको उत्प्रेषणसमेतको रिट नं.०६६-WO-१२५४ बाट उक्त मालपोत कार्यालयको निर्णय बदर भएको हुँदा उक्त विवादित जग्गालाई सार्वजनिक कायम गरी निषेधाज्ञा जारी हुने हदसम्मको आदेश केही उल्टी हुने ।

इजलास अधिकृतः सीता अधिकारी

कम्प्युटरः विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७६ साल माघ २ गते रोज ५ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-CR-०५९६, कर्तव्य ज्यान, लोकबहादुर थापामगर वि. नेपाल सरकार

वारदात घटाउन अन्य व्यक्तिहरूको उपस्थिति र चश्मदिद गवाह नभए पनि र मृतकको मुख, घाँटीलगायत शरीरका अन्य विभिन्न भागहरूमा भएका चोट तथा निलडामहरू पहिलेदेखि भएको भन्ने पनि नदेखिनु तथा लास जाँच प्रकृति मुचुल्का, लास जाँच परीक्षण प्रतिवेदन र सो परीक्षण गर्ने डाक्टरको बकपत्र बेहोराबाट मृतकको मृत्यु कर्तव्यबाट भएको पुष्टि हुन आउँछ । मृतकको मृत्यु झाडा, बान्ता एवम् पखालाको कारण भएको भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरलाई समर्थित गर्ने वस्तुनिष्ठ आधार, कारण एवम् सबुद

प्रमाण मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट नदेखिएको हुँदा निजको उक्त पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः उल्लिखित विवेचित आधार कारणबाट प्रतिवादी लोकबहादुर थापा मगरले आफ्नी श्रीमती मैनादेवी थापामगरलाई कर्तव्य गरी मारी मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. तथा १३(३) नं.को कसुर गरेकोले निजलाई ऐ. महलको १३(३) नं. अनुसार सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्ने गरी सुरु अछाम जिल्ला अदालतको मिति २०७२।६।१५।६ को फैसलालाई सदर गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत दिपायलबाट मिति २०७३।३।२० मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

प्रतिवादीमा श्रीमतीलाई मार्नेसम्मको पूर्वयोजना एवम् तयारी भएको नदेखिएको, रक्सी खाएको थाहा नहुँदासम्म उपचारको व्यवस्थापन गर्न अग्रसर भइरहेको र पछि रक्सीको कारण देखिएपछि निज प्रतिवादीले आफ्नी श्रीमतीलाई कर्तव्य गरी मारेकोमा जन्मकैद हुने ठहरी फैसला भए तापनि पूर्वयोजनाको विद्यमानता नरहेको र कुनै घातक सामग्रीको प्रयोग गरी मारेको नदेखिएको अवस्थामा अन्य ज्यानसम्बन्धी कसुरको तुलनामा कम गम्भीर रहेको एवम् रक्सी खाएको भन्ने रिसमा नाक मुख थिच्दा बिरामी रहेकी पत्नीको मृत्यु हुन गएकोसमेत जस्ता अवस्था र परिस्थितिका कारण निजलाई भएको उक्त जन्मकैदको सजाय चर्को पर्ने देखिएकोले अपराध हुँदाको अवस्था र परिस्थितिलाई विचार गर्दा सुरु अदालतले लगाएको रायअनुरूप मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८नं. बमोजिम निज प्रतिवादी लोकबहादुर थापा मगरलाई

१०(दश) वर्ष कैद गर्दा कानूनको मकसद पूरा हुने हुँदा निजलाई १०(दश) वर्ष कैद हुन उपयुक्त हुने ।
इजलास अधिकृत: कुलप्रसाद दाहाल
कम्प्युटर: शान्ति तामाङ
इति संवत् २०७७ साल असार २६ गते रोज ६ शुभम् ।

इजलास नं. १०

१

मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७३-CR-००२०, कर्तव्य ज्यान, विश्वास पौडेल वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीले आफू १०/१२ वर्षअघिदेखिको मानसिक रोगी भएको र वारदात हुँदाको अवस्थामा औषधी खान छुटेकोले मानसिक अवस्था बिग्रन गई आफूबाट वारदात घटित हुन गएकोले मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको १ नं. अनुसार सफाइ पाउनुपर्छ भनी लिएको पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा, मृतकले परपुरुषसँग सम्बन्ध राख्ने गरेको भन्ने सम्बन्धमा झगडा भइरहने गरेको, वारदातका राति उनी र छोरासँग आफू एउटै विस्तारामा सुतेको, त्यसबेला दिमागमा के के कुरा आयो अनि रिस उठ्यो केही सोच्न नसकी भान्सा कोठामा रहेको सिलौटो ल्याई श्रीमतीको टाउकोमा १/२ पटक हिकार्एँ, उनी केही बोलिनन्, मरे जस्तो लाग्यो, घटना घटेपछि छोराको थाहा पाई चिच्याई रूँदा घरपरिवार सबैले थाहा पाई सो कोठामा आएर तत्काल प्रहरीमा खबर गरेपछि मलाई प्रहरीले पक्राउ गरी लगेका हुन् भनी प्रतिवादीले मौकामा र अदालतमा गरेको बयान, वारदातमा प्रयोग भएको सिलौटा ढुङ्गा र मृतकको शव परीक्षण प्रतिवेदन तथा बिछ्यौनाको

टुक्रा कपडाको परीक्षण प्रतिवेदन, साक्षीहरूको बकपत्रसमेतका मिसिल संलग्न प्रमाणहरूको आधारमा प्रतिवादीले घटनाको तथ्यगत विवरण सिलसिलेवार र स्वाभाविक रूपमा अदालतसमक्ष बयान गर्दासमेत उल्लेख गरिदिएको देखिँदा यी प्रतिवादी वारदातको अवस्थामा अपराधको प्रकृति र परिणाम थाहा पाउन सक्ने अवस्थामा रहेको भन्ने देखिन आएबाट प्रतिवादीले श्रीमतीसँग पूर्ववत् रहेको झैझगडा एवम् रिसइवीको कारण मनसायपूर्वक आफ्नो श्रीमतीलाई सिलौटाले हानी कर्तव्य गरी मारेको पुष्टि हुन आएको हुँदा मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको १ नं. बमोजिम सफाइ पाउनुपर्छ भन्ने निज प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

त्यसैगरी पुनरावेदकले मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको ५ नं. समेतलाई ध्यानमा राखी अ.बं.१८८ नं.अनुसार सजाय कम हुनुपर्छ भनी लिएको जिकिरतर्फ विचार गर्दा, उक्त मुलुकी ऐन, अ.बं.१८८ नं. मा “सर्वस्वसहित जन्मकैद वा जन्मकैद गर्नुपर्ने भएका मुद्दामा साबित ठहरे पनि इन्साफ गर्ने हाकिमका चित्तले भवितव्य हुने हो कि भन्न हुनेसम्मको शंकाले वा अपराध गरेको अवस्था विचार गर्दा कसुरदारलाई ऐनबमोजिमको सजाय दिँदा चर्को हुने भई घटी सजाय हुनुपर्ने चित्तले देखेमा ऐनले गर्नुपर्ने सजाय ठहर्नाई आफ्नो चित्तले देखेको कारणसहितको खुलासा राय पनि साधक तोकमा लेखी जाहेर गर्न हुन्छ । अन्तिम निर्णय दिनेले पनि त्यस्तो देखेमा ऐनले हुने सजायमा घटाई तोकन हुन्छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । शारीरिक, भौतिक अवस्था मानसिक असन्तुलन, आवेश,

बाध्यता, परिबन्द, समय, परिस्थिति, सामाजिक तथा मनोवैज्ञानिक दबाव आदि कारणबाट मानिसले कानून उल्लङ्घन गरी जघन्य वा गम्भीर अपराध गर्न बाध्य वा उत्प्रेरित हुन सक्दछ । यसरी अपराध गर्न पुगेका मानिसलाई पेशेवर अपराधीलाई गरेसरह सजाय गर्नु कतिपय अवस्थामा मनासिब नहुन सक्दछ । यस्तो स्थितिमा कसुरदारलाई गरिने सजाय न्यायोचित र औचित्यपूर्ण बनाउन न्यायकर्ताले मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ को प्रयोग गर्दा न्यायिक सद्विवेक प्रयोग गर्न पाउने गरी गरिएको कानूनी प्रबन्ध हाम्रो कानूनी प्रणालीको मौलिक अभ्यास हो । प्रस्तुत कानूनी व्यवस्थाले कसुरको मात्रा र सो मात्रानुसार सजायमा सन्तुलन ल्याई न्यायको मर्मलाई दिगो बनाउने कुरासँग सम्बन्धित छ । सर्वस्वसहित जन्मकैद वा जन्मकैदको सजाय हुने वारदातमा भवितव्य हो कि भन्ने आशंका भएको तथा प्रतिवादीले गरेको अपराधको अवस्थाका सन्दर्भमा ऐनबमोजिम सजाय गर्दा चर्को हुन जाने न्यायकर्ताको चित्तले देखेमा मात्र न्यायकर्ताले अ.बं.१८८ नं. को प्रयोग गर्ने हो । यस्तो अभ्यास न्यायोचित सजायसँग सम्बन्धित रही न्यायिक सन्तुलन कायम राख्नलाई गरिने हुनाले कसुरमा कम सजायको जिकिर लिँदैमा सजाय कम हुनुपर्छ भनी हकैसरह दाबी लिने र उपचार प्राप्त गर्ने हक मुद्दाका पक्षलाई रहँदै । यस्तो मागदाबीको जिकिरअन्तर्गत न्यायिक सद्विवेक प्रयोग गर्न मुद्दामा अन्तरनिहित तथ्ययुक्त तथा विश्वसनीय आधारले प्रेरित नगरेसम्म र प्रमाणले समर्थन नगरेसम्म उपयुक्त हुन नआउने ।

प्रस्तुत मुद्दामा मृतकले परपुरुषसँग सम्बन्ध राख्ने गरेको भन्ने सम्बन्धमा प्रतिवादी र

मृतकबिच वारदातपूर्व पनि बेलाबेलामा झैझगडा हुने गरेको, केही दिनपछि घरमा हुन गइरहेको हजुरआमाको चौरासी पूजाको सन्दर्भमा मृतकसँग सरसल्लाह गर्न खोज्दा पनि मृतक सल्लाहमा नआई उल्टै गालीगलौजमा उत्रिएको, वारदातका राति श्रीमती र छोरासँग सुतेको अवस्थामा श्रीमतीले अधि “मार” भनी झगडा हुँदा भनेको कुरा सम्झदा पुनः रिस उठी भान्सा कोठामा रहेको सिलौटो ल्याई सुतिरहेकी श्रीमतीलाई टाउकोमा हानी मारेको हुँ भनी कसुरमा साबित भई गरेको प्रतिवादीको बयान तथा घटनास्थल तथा लासजाँच मुचुल्का, वस्तुस्थिति मुचुल्का, शव परीक्षण तथा दशी परीक्षण प्रतिवेदन, साक्षीहरूको बकपत्रसमेतका मिसिल संलग्न प्रमाणहरू र घटनाको प्रकृतिको आधारबाट हेर्दा प्रस्तुत वारदातलाई भवितव्यको रूपमा लिन मिल्ने अवस्था देखिएन । अपराधको अवस्था र प्रकृतिलाई हेर्दा प्रतिवादीले श्रीमतीको चरित्रमाथि शंका उठाइरहेको, पूर्व झैझगडाको रिसइवी राखी सुतिरहेकी श्रीमतीलाई सिलौटा जस्तो चोटिलो ढुङ्गाले मार्ने नियतले नै टाउकोमा पटकपटक हिकाई मारेको देखिँदा प्रस्तुत वारदातलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको ५ नं. बमोजिम भवितव्यको रूपमा मान्न नमिल्ने तथा मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं. बमोजिम सजाय कम गरिपाउँ भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः प्रतिवादी विश्वास पौडेललाई साबिक मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. विपरीत ऐ. १३(३) नं. को कसुरमा सोही महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्ने गरी नवलपरासी जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१।०८।२९ मा भएको फैसला सदर हुने

ठहर्न्याई पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट मिति २०७२।०८।१४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउँ भन्ने पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । तर प्रस्तुत मुद्दामा यी प्रतिवादी विश्वास पौडेललाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं.बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर गरेको सुरु नवलपरासी जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत बुटवलको फैसला साबिक कानूनी व्यवस्थाको सन्दर्भमा मिलेको देखिए तापनि मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४०(२) मा “कानूनमा कुनै कसुरबापत सर्वस्वको सजाय हुने रहेछ भने यो संहिता प्रारम्भ भएपछि त्यस्तो कसुरमा सजाय गर्दा सर्वस्व हुने गरी सजाय गरिने छैन” भन्ने र केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९(२)(ख) मा “कुनै कानूनअन्तर्गत कुनै अदालतमा दायर भएको कुनै फौजदारी कसुरका मुद्दामा सजाय गर्नुपर्दा सोही कानूनबमोजिम नै गर्नुपर्ने छ तर कुनै फौजदारी कसुरको सजाय मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएभन्दा बढी रहेछ भने मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय हुने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रही मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ मा सर्वस्वको सजाय गर्ने प्रावधान रहेको नहुँदा प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी विश्वास पौडेललाई सर्वस्वको सजाय हुने देखिएन । तसर्थ, निज प्रतिवादीलाई जन्मकैदको मात्र सजाय हुने ।

इजलास अधिकृत: मुना अधिकारी ढकाल / मानबहादुर विष्ट
इति संवत् २०७६ साल फागुन २२ गते रोज ५ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७५-CR-०२६०, सवारी ज्यान, धनबहादुर शाही वि. नेपाल सरकार

मिति २०७२।०।३० गते भएको वारदातबाट मृतक यज्ञबहादुर घर्तीको मृत्यु भएको भन्ने लास जाँच प्रकृति मुचुल्का र Cause of Death Blunt Force Injury to The Chest भन्ने जिल्ला अस्पताल सल्ले रूकुमबाट भएको मृतक यज्ञबहादुर घर्तीको शव परीक्षण प्रतिवेदन मिसिल संलग्न रहनुको साथै जाहेरवाली रमिता थापा घर्तीले अदालतमा आई बकपत्र गर्दा सुरु जाहेरी बेहोरा पुष्टि हुने गरी बकपत्र गरिदिएको र मौकामा कागज गर्ने घाइते आयुस घर्ती र खिस्त्री पुनले मौकामा आफूले गरेको कागज पुष्टि हुने गरी बकपत्र गरिदिएको पाइने ।

प्रतिवादी धनबहादुर शाहीउपर परेको किटानी जाहेरी पुष्टि हुने गरी जाहेरवालीले अदालतमा गरेको बकपत्र, मौकामा कागज गर्ने घाइते आयुष घर्तीले मौकाको कागज पुष्टि हुने गरी अदालतमा गरेको बकपत्र, सहप्रतिवादी खम्बु सेर्पालीले मौकामा तथा अदालतमा गरेको बयान र मृतकको लासजाँच मुचुल्का एवं शव परीक्षण प्रतिवेदनसमेतका कागज प्रमाणहरूबाट प्रतिवादी धनबहादुर शाहीले चलाएको लु.१ ज. २६८३ नं. को जिपले छोरालाई ठक्कर दिई लडाएको अवस्थामा छोरालाई उठाउन गएका मृतक यज्ञबहादुर घर्तीलाई प्रतिवादी धनबहादुर शाहीले जिपलाई ब्याक गरी किचेको र सोही चोट पिरले यज्ञबहादुर घर्तीको मृत्यु भएको पुष्टि हुन आउने ।

प्रतिवादी धनबहादुर शाहीले चलाएको लु.१ ज. २६८३ नं. को जिपलाई ब्याक गरी

किचेको कारणबाट मृतक यज्ञबहादुर घर्तीको मृत्यु भएको अवस्थामा निज प्रतिवादीलाई के कस्तो सजाय हुन्छ भनी त्यसतर्फ विचार गर्दा वादी नेपाल सरकारले निज प्रतिवादी धनबहादुर शाहीलाई सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९को दफा १६१(१) बमोजिमको कसुरमा सोही ऐनको दफा १६१(१) बमोजिम सजाय माग गरेकोमा उल्लिखित दफा १६१(१) मा “कसैले सवारी चलाई कुनै मानिसलाई किची ठक्कर दिई वा कुनै किसिमले सवारी दुर्घटना गराई सवारीमा रहेको वा सवारी बाहिर जुनसुकै ठाउँमा रहेबसेको कुनै मानिस त्यस्तो दुर्घटनाको कारणबाट तत्काल वा सोही चोटको परिणाम स्वरूप एक्काईस दिनभित्रमा मरेमा त्यस्तो कार्य ज्यान मार्ने मनसाय लिई गरेको भए त्यसरी सवारी चलाउने व्यक्तिलाई जन्मकैद हुने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइने।

प्रस्तुत वारदातमा प्रतिवादी धनबहादुर शाहीले चलाएको जिपले ठक्कर दिई घाइते भएका छोरा आयुष घर्तीलाई उठाउन जाँदा यी प्रतिवादीले आफूले चलाएको जिप ब्याक गरी यज्ञबहादुर घर्तीलाई किची घाइते भएकोमा उपचार हुँदाहुँदै मृत्यु भएको देखिएको हुँदा अगाडि गइसकेको जिप ब्याक गरी निज यज्ञबहादुर घर्तीलाई किचेको हुँदा मार्ने मनसायले नै प्रतिवादीले जिप ब्याक गरेको प्रस्ट देखिएकोले यी प्रतिवादीउपर अभियोग दाबीबमोजिम सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(१) बमोजिम प्रतिवादी धनबहादुर शाहीलाई जन्मकैदको सजाय गर्ने गरेको हदसम्मको सुरु फैसला सदर गर्ने र छोरालाई आफूले चलाएको जिपले ठक्कर दिई घाइते

बनाएको अवस्थामा घाइतेलाई उठाउनुपर्नेमा यी प्रतिवादीले यसको विपरीत छोरालाई उठाउन गएका मृतकलाई अगाडि गएको जिप ब्याक गरी किची घाइते बनाएकोमा उपचारका क्रममा मृत्यु भएको देखिँदा सुरु अदालतबाट तत्काल प्रचलित मुलुकी ऐन, अ.बं. १८८ नं. बमोजिम व्यक्त भएको रायसँग सहमत हुन सकिएन भनी उच्च अदालत तुलसीपुरबाट भएको फैसलालाई अन्यथा मान्न नमिल्ने।

अतः सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(१) बमोजिम प्रतिवादी धनबहादुर शाहीलाई सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्ने गरेको हदसम्मको सुरु फैसला सदर गर्ने गरी उच्च अदालत तुलसीपुरबाट मिति २०७४।१०।२ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ तर प्रस्तुत मुद्दामा यी प्रतिवादी धनबहादुर शाहीलाई सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(१) बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर गरेको सुरु रूकुम जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गरेको उच्च अदालत तुलसीपुरको फैसला साबिक कानूनी व्यवस्थाको सन्दर्भमा मिलेको देखिए तापनि मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४०(२) मा “कानूनमा कुनै कसुरबापत सर्वस्वको सजाय हुने रहेछ भने यो संहिता प्रारम्भ भएपछि त्यस्तो कसुरमा सजाय गर्दा सर्वस्व हुने गरी सजाय गरिने छैन” भन्ने र केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९(२)(ख) मा “कुनै कानूनअन्तर्गत कुनै अदालतमा दायर भएको कुनै फौजदारी कसुरका मुद्दामा सजाय गर्नुपर्दा सोही कानूनबमोजिम नै

गर्नुपर्ने छ तर कुनै फौजदारी कसुरको सजाय मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएभन्दा बढी रहेछ भने मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय हुने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रही मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ मा सर्वस्वको सजाय गर्ने व्यवस्था नभएकोले प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी धनबहादुर शाहीलाई सर्वस्वको सजाय हुने देखिएन । तसर्थ, निज प्रतिवादीलाई जन्मकैदको मात्र सजाय हुने ।

इजलास अधिकृत: मुना अधिकारी ढकाल / केदारप्रसाद गौतम

कम्प्युटर : मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७७ साल असार १४ गते रोज १ शुभम् ।

इजलास नं. ११

१

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७५-CR-११८६, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. शेख इजराइल कवारीसमेत

प्रस्तुत मुद्दामा निज प्रतिवादीहरूबाट बन्दुकसमेत बरामद भएको देखिँदैन भने अर्कोतर्फ सो वारदातको चस्मदिद गवाहसमेत कोही भएको अवस्थासमेत देखिँदैन । फौजदारी मुद्दामा कुनै पनि व्यक्तिलाई कसुरदार घोषित गर्न निजउपर लगाइएको अभियोग प्रमाणहरूबाट पुष्टिसमेत हुनुपर्छ भन्ने फौजदारी न्यायको सर्वमान्य सिद्धान्तसमेत रहेको परिप्रेक्ष्यमा प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीबमोजिमको कसुर गरेको भन्ने कुरा वादी पक्षबाट पुष्टि हुन सकेको नदेखिँदा प्रमाणको विवेचना गरी अभियोग दाबीबाट

सफाइ पाउने ठहर्‍याएको उच्च अदालत जनकपुर, वीरगन्ज अस्थायी इजलासको फैसला मिलेको नै देखिएको ।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार, प्रमाण र कारणबाट निज प्रतिवादीहरूकै कर्तव्यबाट मृतक भगवान साह कलवारको मृत्यु भएको हो भनी वस्तुनिष्ठ प्रमाणबाट पुष्टि हुन नसकेको, प्रतिवादीहरूको खानतलासी गर्दासमेत बन्दुक बरामद नभएको, प्रतिवादीहरूको अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको बयानमा समेत मारेको हो भनी स्वीकार नगरेको र सोलाई समर्थित हुने गरी अदालतमा बकपत्रसमेत गर्दा को कसले मारेको हो थाहा भएन भनी बकपत्रसमेत गरेको, प्रतिवादीहरूका साक्षीले पनि यी प्रतिवादीहरूले नै मारेको हो भनी भन्न नसकेको र जाहेरवाला मृतकका दाजु विनुलाला साह कलवारले पनि यकिनका साथ निज प्रतिवादीहरूले नै मारेको हो भनी भन्न नसकेको र अज्ञात समूहले मारेको भनी जाहेरी दर्ता गरेको र जाहेरवाली शारदादेवीले पनि निज प्रतिवादीहरूले मारेको होइन, निज प्रतिवादीहरू निर्दोष छन्, मेरो पति भगवान साह कलवारलाई आपराधिक अज्ञात समूहले आपसी झैझगडा हुँदा गोली हानी मारेका हुन् भनी मिति २०७१।०४।२२ मा सुरु अदालतमा जाहेरवाली शारदाकुमारी देवीको सत्यतथ्य सम्बन्धमा जानकारी गराइएको निवेदन पत्रसमेत पेस भएको अवस्थामा निज प्रतिवादीहरूकै कारणले मृतक भगवान साह कलवारको मृत्यु गोली हानी भएको भनी यकिनका साथ प्रमाणबाट पुष्टि हुन नसकेको अवस्थामा कर्तव्य ज्यान जस्तो गम्भीर अपराधमा शंका र अनुमानको भरमा निज प्रतिवादीहरूलाई

कसुरदार ठहर्न्याएको सुरु रौतहट जिल्ला अदालतको मिति २०७२।०२।०५ को फैसला उल्टी भई प्रतिवादीहरू तवारक मियाँ, एकरामुल मियाँ भन्ने एकरामुल हक, शेख एजाजुल, शेख इजराइल कवारी, महमुद मियाँ कवारी, शेख बसिर, इसराइल मियाँ कवारी, बच्चु मियाँ कवारी, असगर अली र गफुर मियाँलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर्न्याएको मिति २०७५।३।२९ को उच्च अदालत जनकपुर, अस्थायी इजलास वीरगन्जको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: हिरा माया अवाल
इति संवत् २०७७ साल जेठ २८ गते रोज ४ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७३-CR-०८८५, ०७३-CR-०९७६, कर्तव्य ज्यान, राजकुमार भन्ने रोशन थापा वि. नेपाल सरकार, राजेन्द्र भन्ने होमबहादुर थापासमेत

मृतकका पति रोशन थापाले मौकैमा हराएको भनी हुलिया जाहेरी दिएको, मार्नुपर्नेसम्मको कुनै कारण नै नदेखिएको, मृतकको शरीरका चोटहरू मृत्यु हुँदै गर्दाका सङ्घर्षका चिह्न र मृत्युपछि लासमा आउने स्वाभाविक परिवर्तन (Post mortem change) का क्रममा देखिने प्रकृतिका भएका जुन मृत्युका लागि पर्याप्त छैनन् भन्ने डा.प्रमोद श्रेष्ठसमेतको भनाइ तथा मृतकको Viscera, छाद, विषादीको बट्टा र खैरो धुलोमा Phosphine gas पाइएको भई मृतक सिता भण्डारीको मृत्यु उक्त Aluminum नामक विषादीकै प्रयोगबाट भएको पुष्टि भएको देखिन्छ । फरेन्सिक मेडिसिन रिपोर्टमा injuries present

at the body is insufficient to cause death लासमा रहेको चोट मृत्युको लागि पर्याप्त होइन भनी डा.प्रमोदकुमार श्रेष्ठको बकपत्रसमेत रहेको अवस्थामा कर्तव्यबाट भएको भन्ने कुनै ठोस प्रमाण वा शंकित हुनुपर्ने परिस्थितिजन्य प्रमाणको कुनै कडी नै नभएको र प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ बमोजिम आफ्नो दाबी शंकारहित रूपमा प्रमाणित गर्नुपर्ने दायित्वबाट अभियोजक पक्ष पूर्णतः विमुख रहेको देखिन्छ । प्रतिवादी रोशन थापा, होमबहादुर थापा र रमा अधिकारी थापाउपरको अभियोग दाबी पुष्टि हुने कुनै पनि प्रमाण वादी पक्षले पेस गर्न सकेको देखिँदैन । वादी पक्षले प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीअनुसारको कसुर गरेको भनी प्रमाण नै गुजार्न नसकेको अवस्थामा प्रतिवादीहरू रोशन थापा, होमबहादुर थापा र रमा अधिकार थापालाई कसुरदार कायम गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनले गरेको फैसला न्यायसङ्गत देखिन नआउने ।

सुरु काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला अदालतबाट प्रतिवादीहरूलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी भएको फैसलालाई उल्टी गरी प्रतिवादीहरूलाई कसुरदार कायम गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७२।१२।०२ को फैसला उल्टी भई प्रतिवादीहरू रोशन थापा, होमबहादुर थापा र रमा अधिकारी थापाले सफाइ पाउने ।

इजलास अधिकृत : जनक सिंह बोहरा

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७६ साल फागुन २१ गते रोज ४ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७४-WO-००७३, उत्प्रेषण

/ परमादेश, चन्द्र देव यादव वि. महालेखापरीक्षकको कार्यालय, पुल्चोक, ललितपुरसमेत

काम गरेको अवधिको तलब नदिनु भनेको श्रमको शोषणको स्वरूप नै हो । साथै यस्तो कार्य “Doctrine of Unjust Enrichment” को अवधारणाविपरीतको कार्य हो । “Doctrine of Unjust Enrichment” का अनुसार “कसैले पनि अर्कोको खर्चमा आफूले फाइदा लिई अन्यायपूर्वक कार्य सम्पन्न गराउनु हुँदैन । त्यस्तो कार्य गरेको पुनर्पूर्ति गर्नुपर्दछ ।” यस मुद्दामा निवेदकले बढी अवधि कार्य गरी उपभोग गरेको तलब, भत्ता, बिमा थप, चाडपर्व खर्च, पोसाक भत्ता, क.सं. कोष थप, महङ्गी भत्ता, स्थानीय विशेष भत्तालगायतका सुविधाहरू यकिन गरी हुन आउने जम्मा रकम नगर्दै सरकारी कोषमा दाखिला गर्ने गरी निजामती किताबखानाको मिति २०७३।४।२७ को पत्र प्राकृतिक न्याय र श्रमसम्बन्धी विधिशास्त्रीय अनुरूप रहेको देखिन नआउने ।

निवेदकले सेवा प्रवेश गर्दा पेस गरेको शिक्षण संस्थाको प्रमाणपत्रमा उल्लिखित जन्ममितिअनुसार निजको अवकाश मिति २०७२।१।२१ हुने भए तापनि निवेदक मिति २०७३।१।१५ सम्म अविच्छिन्न रूपमा रुजु हाजिर भई कार्यरत रही आएकोले निजले सो अवधिको नियमानुसार पाउने तलब, भत्तालगायतको अन्य सुविधासमेत पाउने नै हुन्छ । यसरी काम गरेको अवधिको खाई पाइसकेको तलब, भत्ता तथा अन्य सुविधाबापतको जम्मा रकम पुनः असुल गर्ने कार्य कानूनसम्मत र न्यायपूर्ण देखिन नआउने ।

रिटनिवेदकले मिति २०७२।१।२१ देखि २०७३।१।१५ सम्म काम गरेको अवधिको खाई

पाइसकेको तलब, भत्ता र अन्य सुविधा सरकारी कोषमा दाखिला गर्ने गरी निजामती किताबखानाको मिति २०७३।४।२७ को पत्र एवं सोसम्बन्धी अन्य काम कारबाहीसमेत उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिदिएको छ । निवेदकलाई मिति २०७३।१।१५ सम्म रुजु हाजिर भई काम गरेको अवधिको निजले खाइपाई आएको तलब, भत्ता, पेन्सन पट्टालगायत अन्य सुविधा दिनु र निवृत्तिभरण बनाउनका लागि नेपाल राष्ट्र बैंक थापाथली, काठमाडौंको खाता नं.१२०१२००००१०००५२४ मा बुझाउन लगाएको रु.१,९९,०००।- फिर्ता दिनु भनी विपक्षी निजामती किताबखानासमेतको नाउँमा परमादेशको आदेशसमेत जारी हुने ।

इजलास अधिकृत: मतिना शाक्य

कम्प्युटर: चन्द्रावती तिमल्सेना

इति संवत् २०७६ साल फागुन २० गते रोज ३ शुभम् ।

इजलास नं. १२

१

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७३-CR-०७१५, १४६८, खुन डाँका, नेपाल सरकार वि. मनराज भन्ने रोमन लामासमेत, दिलबहादुर स्याङ्गतानसमेत वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीहरू डाँकाको वारदातको उद्देश्यले वारदातमा संलग्न भएकोमा परिस्थितिवश ज्यान नै मार्ने आपराधिक कार्य घटेको देखिन आएको छ । यी प्रतिवादीहरूबाट बरामद भएका हातहतियार आरोपित वारदातमा प्रयोग भएको हो भनी सम्बन्धित प्रतिवादीहरूबाट सनाखतसमेत भएको

छ । प्रतिवादीहरू हातहतियारसहित डाँका गर्न जाने क्रममा मृतक श्रवण खड्कासमेतलाई फेला पारी घेरा हाली लुट्ने प्रयास गर्दा मृतकले प्रतिकार गरेकोले संलग्न प्रतिवादीहरूमध्येका ज्ञानु दोडले प्रहार गरेको गोली लागी मृतक श्रवण खड्काको मृत्यु भएको हो भनी सिलसिलेवार रूपमा घटनाक्रम खुलाई अनुसन्धान अधिकृतसमक्ष प्रतिवादी मनराज भन्ने रोमन लामा, दिलबहादुर स्याङ्गतान, सागर भन्ने खड्गबहादुर तामाङ र आकाश भन्ने दिपक तामाङसमेतले गरेको बयान बेहोरा एक अर्कामा समर्थित भएको देखिने ।

प्रतिवादीहरू ललितपुरको झरुवावासी एरियामा डाँका गर्न हतियारसहित जाँदा बाटाछेउमा मृतकसहित दुईजना गफ गरिरहेकोमा मृतक श्रवण खड्कालाई लुट्न खोज्दा निजले प्रतिकार गरेको कारणबाट निजलाई प्रतिवादी ज्ञानु दोडले गोली हानेको कारणबाट निजको मृत्यु भएको अवस्था देखिन्छ । मृतक श्रवण खड्का वा कसैलाई पनि लुट्न भनी प्रतिवादीहरू पूर्वसोच र तयारीका साथ गएको देखिँदैन । लुट्न र डाँका गर्न हतियारसहित पूर्वतयारी भएर प्रतिवादीहरू हिँडेका र सो कार्यमा कसैबाट बाधा अड्चन परेमा हतियार प्रयोग हुने र त्यसबाट कोही पनि मर्न सक्ने अवस्था रहेको देखिन्छ । यस्तै परिस्थितिको परिणाम स्वरूप श्रवण खड्कालाई प्रतिवादीहरूबाटै प्रहार भएको गोली लागी मृत्यु भएको स्थिति देखिएको छ । यस्तो अवस्थामा प्रतिवादीहरूको मृतकलाई मार्नमा कुनै मनसाय, पूर्वतयारी, रिसझवी र चिनजान नै नरहेकोले उक्त घटना कसुरको दायराभित्र नै पर्दैन भनी भन्न मिल्ने अवस्था देखिन आउँदैन । झरुवावासी एरियामा वा बाटोमा कहीं

प्रतिवादी आफूहरूले डाँका वा लुट्ने योजनामा कोही बाधक भए उसलाई गोली हान्ने भनी पूर्वमानसिकता र तयारीसाथ भएको योजनापूर्ण कार्यमा अपराधिक मनसाय थिएन भनी भन्न नमिल्दा त्यस्तो वारदातको अवस्थामा वारदातमा उपस्थित यी प्रतिवादीहरू पनि कुनै न कुनै तह र स्तरका कसुरदार नै होइनन् भन्न मिल्ने अवस्था देखिँदैन । कसैप्रति लक्षित नभए पनि कसैको पनि सम्पत्ति र जिउज्यान विरुद्धको कार्यलाई अपराधिक कार्य नै मानिन जान्छ र यसबाट अपराधको गाम्भीर्य, प्रकृति र प्रतिवादीहरूको भूमिकाअनुसार अपराधिक दायित्व वहन गर्नु नै पर्ने हुन्छ । यी चारै जना र साथै फरार प्रतिवादी ज्ञानु दोडसमेत भई मृतकलाई घेरा हाली लुट्ने क्रममा ज्ञानु दोडले गोली प्रहार गर्दा मृतकलाई गोली लागेको तथ्य निजहरूले मौकामा गरेको बयान बेहोरा, बरामदी मुचुल्का, लास प्रकृति मुचुल्का, Autopsy Report, घटनास्थल मुचुल्का प्रतिवेदक प्रहरी प्र.ना.नि. असरफ अलि अन्सारी, प्र.स.नि. पूर्णप्रसाद दाहाल, प्र.ह. भिमबहादुर थापा, प्र.ह. राजन ठकुरीसमेतको बकपत्रका साथै अन्य मिसिल संलग्न प्रमाणहरूबाट समर्थित भई आरोपित कर्तव्य ज्यानको वारदातमा यी पुनरावेदक प्रतिवादीहरू ज्यान मार्ने कार्यमा वारदात स्थलमा हतियारसहित उपस्थित भएको तथ्य पुष्टि हुन आएको देखिने ।

साथै प्रतिवादीहरूको सँग साथ र निजहरूको घर र भनेको स्थानबाट नगद, दशीको सामान एवं कुनै धनमाल बरामद हुन सकेको छैन । प्रतिवादीहरूले मृतकको सँग साथबाट यो यति नगद वा धनमाल डाँका गरी लिए खाए मासेको हो भन्ने तथ्य प्रतिवादीहरूको बयान बेहोरा र मिसिल

संलग्न प्रमाणबाट पनि नगद वा धनमालसम्बन्धी कुनै विवरण खुल्न आएको नदेखिएबाट जाहेरीकै आधारमा मात्रै डाँका जस्तो गम्भीर कसुरमा डाँका गरेको बिगो धनमालतर्फ यी प्रतिवादीहरूलाई कसुरदार ठहर्‍याउनु न्यायोचित हुने देखिँदैन। अतः यी प्रतिवादीहरू वारदातमा उपस्थित मात्र भएको आधारमा निजहरूलाई मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धी महलको १७ नं. बमोजिमको कसुर अपराधमा सोही महलको १७(१) बमोजिम जनही १० वर्ष (दश वर्ष) कैद हुने र निजहरूको सँग साथबाट नगद र कुनै धनमालसमेत बरामद नभएको हुँदा निजहरूलाई मुलुकी ऐन चोरीको १ र ६ नं. को कसुरमा ऐ. को १४(४) नं. बमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने अभियोग दाबी पुग्न नसक्ने गरी सुरु अदालतको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको फैसला मिलेकै देखिँदा प्रतिवादीहरूलाई अभियोग माग दाबीबमोजिम नै सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, विवेचित आधार र कारणसमेतबाट यी प्रतिवादीहरू दिलबहादुर स्याङ्तान, सागर भन्ने खड्गबहादुर तामाङ, आकाश भन्ने दिपक तामाङ र मनराज भन्ने रोमन लामालाई मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धीको महलको १ र १७ नं. बमोजिमको कसुरमा सोही महलको १७(१) बमोजिम जनही १० वर्ष (दश वर्ष) कैद सजाय हुने गरी र सोही ऐनको दफा १३(४) र चोरीको महलको १ र ६ नं. को दफाको कसुरमा ऐ. को १४(४) नं. बमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने अभियोग दाबी पुग्न नसक्ने गरी सुरु ललितपुर जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत

पाटनबाट मिति २०७१।७।४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: माधव भण्डारी

कम्प्युटर: प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७६ साल मङ्सिर ९ गते रोज २ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७५-CR-०३६९, अपहरण तथा शरीर बन्धक, नेपाल सरकार वि. रामदिन चमार

स्वयम् जाहेरवालाले पनि प्रतिवादी रामदिन चमार आफ्ना ज्वाइँ भएको र निजसँग लेनदेन, रिसइवी केही छैन। छोरा जगताराम चमारलाई मैले बालबालिकासम्बन्धी काम गर्ने संस्थाबाट ल्याएको हुँ भनी जाहेरवाली कमला चमारले अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गरेको पाइन्छ। यसैगरी पीडित जगताराम चमारले अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गर्दा भिनाजु जगताराम चमार भारत बहराइच सामान किन्न जाँदाको अवस्थामा आफू पनि भिनाजुको पछि लागी बहराइच गएको, भिनाजुले सामान खरिद गर्ने बेलामा भिडभाडमा निजको साथबाट छुट्टिएको हो। भिनाजुले अपहरण गरेका होइन भनी लेखाएको पाइन्छ। प्रतिवादी रामदिन चमारले जाहेरवालीको माइली छोरी विवाह गरेकोले प्रतिवादी र जाहेरवाली सहोदर ज्वाइँ सासू नाताका कुरामा विवाद छैन। यसरी पीडित जगताराम प्रतिवादीको सहोदर साला नाताको देखिन्छ। प्रतिवादी रामदिन चमारको सहोदर भिनाजु भएकोले पीडितको दिदीसरहको संरक्षकको हैसियतमा रहेको मान्नुपर्ने हुन्छ। अतः पीडित जगतारामले आफूखुसी भिनाजुको संरक्षणमा पछि लागी भारत बहराइच गएको अवस्थामा

संरक्षकको मन्जुरीबेगर नाबालकलाई यी प्रतिवादीले झुक्याई, ललाई, फकाई, छलकपटसमेत गरी कब्जा / नियन्त्रणमा लिई प्रतिवादीले पीडितलाई भारत बहराइच लगी अपहरण तथा शरीर बन्धक बनाएको भन्न सकिने अवस्था नदेखिने।

बरामदको प्रकृति हेर्दा, पीडित र प्रतिवादी सहोदर सालो भिनाजुको नाता पर्ने देखिन्छ। पीडित आफू ११ वर्षको नाबालक रहेको र भिनाजु भारतको बहराइचमा सामान किन्न जाँदा आफू पनि स्वेच्छाले भिनाजुको पछि लागी घुम्न गएको अवस्था छ। प्रतिवादी भिनाजुले नाबालक पीडितलाई भारत आफूसँग घुम्न जान ललाई फकाई कुनै चिजको प्रलोभन देखाई दिएर अनुचित प्रभावमा पारी झुक्याई, डर, त्रास एवं दबाबमा पारी वा जबरजस्तीसँग शक्ति प्रयोग गरी लगेको देखिँदैन। भारत बहराइच पुगेपछि पनि पीडित जगतरामलाई कुनै घर एवं एकान्त ठाउँमा बन्धक बनाई खान नदिई यातना एवं पीडा दिएर राखी पीडितको बाबु, आमा एवं अन्य अभिभावकसँग फोनमार्फत फिरौतीको लागि मोलमोलाई गरेको अवस्था देखिएन। प्रतिवादीको पीडितको अभिभावकसँग कुनै लेनदेन एवं पूर्वरिसइवी भएको अवस्थासमेत देखिँदैन। दबाब, प्रलोभन, डर, त्रास एवं अनुचित प्रभावमा पारी यातना एवं पीडा दिएर कसैलाई झुक्याएर वा जबरजस्ती रूपमा एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा पुऱ्याएर केही फाइदा प्राप्त गर्नको लागि बन्धक बनाएर फिरौतीको लागि मोलमोलाई गरेको अवस्थासम्मको कार्यलाई अपहरणको कसुर एवं कसुरदार भएको मान्नुपर्ने हुँदा प्रस्तुत मुद्दामा वारदातको पृष्ठभूमि, अवस्था, परिस्थिति र जाहेरवाला एवं पीडित स्वयम्को

भनाइबाट समेत त्यस्तो अवस्थाको विद्यमानता नदेखिएको हुँदा प्रस्तुत वारदात अपहरणको कसुरको दायराभित्र पर्ने नदेखिने।

उल्लिखित आधार, कारणबाट प्रतिवादी रामदिन चमारउपरको अभियोग दाबी ठोस र वस्तुनिष्ठ प्रमाणका आधारमा स्थापित हुन आएको देखिँदा प्रतिवादीलाई सजाय गर्ने गरी सुरु बाँके जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई उल्टी गरी पुनरावेदक प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहऱ्याएको उच्च अदालत तुल्सीपुर, नेपालगञ्ज इजलासबाट भएको मिति २०७३।५।१३ गतेको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: रामानन्दप्रसाद अधिकारी

कम्प्युटर: हर्क माया राई

इतिसंवत् २०७६ सालकार्तिक २० गतेरोज ४ शुभम्।

इजलास नं. १५

१

मा.न्या.श्री उम्बरबहादुर शाही र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७२-CR-०५८२, अदालतको अपहेलना, उमेश प्रसादसमेत वि. डा. कयोदेवी यमीसमेत

दरबन्दी तथा पद मिलानसम्बन्धी कार्य शुद्ध नीतिगत प्रशासनिक विषय हो। यस्तो विषयमा अदालतले हस्तक्षेप गर्नु शक्ति पृथकीकरणको सिद्धान्तबमोजिम पनि शोभनीय हुँदैन। नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को चौथो संशोधन, २०७० ले स्वास्थ्य सेवाको पदपूर्तिसम्बन्धी व्यवस्थाहरूमा आवश्यक संशोधन गरी स्तरवृद्धि

गरिएका स्वास्थ्य सेवाका विभिन्न तहका कर्मचारीहरूको पदपूर्तिको लागि पुल दरबन्दी सिर्जना गर्नेसमेतको व्यवस्था गरिएको भन्ने प्रत्यर्थीहरूको लिखित जवाफबाट देखिन्छ । स्वास्थ्य सेवामा स्तरवृद्धि, पदनाम र पदस्थापन सम्बन्धमा विभिन्न रिट निवेदनहरूसमेत परी प्रशासनिक व्यवस्थापन सम्बन्धमा नीतिगत रूपमा नै ठोस प्रयास आवश्यक रहेको महसुस गरी ऐन नै संशोधन गरी स्तरवृद्धि भएका स्वास्थ्य सेवाका कर्मचारीहरूको पदनाम र पदस्थापनसम्बन्धी कार्यहरू व्यवस्थित गर्ने प्रयास भइरहेको भन्ने लिखित जवाफ बेहोरासमेतबाट प्रत्यर्थीहरूले अदालतको आदेशको अवज्ञा गरेको नदेखिँदा पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने नदेखिने ।

पुनरावेदकहरूले विभिन्न मितिमा दायर गरेका परमादेश निवेदनहरूमा लोक सेवा आयोग केन्द्रीय कार्यालयलाई विपक्षी बनाएकोसमेत देखिँदैन । लोक सेवा आयोगले आफ्नो वार्षिक कार्यतालिकाअनुरूप माग भई आएका रिक्त दरबन्दीमा कानूनबमोजिम विज्ञापन नगरेसम्म स्वास्थ्य सेवाभित्र नयाँ योग्य जनशक्तिको प्रवेश नै रोकिने अवस्था हुँदा लोक सेवा आयोगले प्रचलित कानूनबमोजिम प्रकाशित गरेको उक्त विज्ञापनले अदालतबाट जारी भएको आदेशको अवज्ञा गरेको भन्न मिल्ने नदेखिँदा पुनरावेदकहरूको उपर्युक्त पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः प्रत्यर्थीहरूबाट निवेदन दाबीबमोजिम अदालतको अवहेलना भएको अवस्था नदेखिँदा निवेदन दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्‍याई तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनबाट

मिति २०७१।१२।११ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : भगवती शर्मा ढुङ्गाना
कम्प्युटर: समी नेपाली

इतिसंवत् २०७६ सालफागुन २१ गतेरोज ४ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही र मा.न्या. श्री कुमार रेग्मी, ०७२-CI-१४७०, मोही दर्ता नामसारी, उस्मान मियाँ वि. पवनीदेवी चौधरी

जग्गाधनी काठमाडौं नगरपालिका वडा नं. ३२ बस्ने रौद्र थापा नाउँको २००४ सालको नापीमा दर्ता रहेको मियाजानदेखि उत्तर, विसनदेखि पूर्व, जिरायतदेखि दक्षिण, गेनीलालदेखि पश्चिमको ०-५-० जग्गा बाबु सेनीले नै भूमिसुधार लागु हुनुअघिदेखि नै जोती कमाई आएको हो र १ नं. फाराम भरी २ नं. अनुसूची प्रकाशित भएको जग्गा हो भनी यी पुनरावेदकले फिरादमा उल्लेख गरेको भए पनि अनुसूची १ र २ मा उल्लिखित चार किल्ला र क्षेत्रफलको कुनै जग्गा रौद्र शमशेर थापाको नाउँमा रहेको २००४ सालको ख्रेस्ताबाट देखिँदैन । दाबीको कि.नं.१९१ को जग्गा सभै नापी हुँदाका अवस्थामा रै.नं. १९३ का नरेश विक्रमलाई जग्गाधनीको रूपमा उल्लेख गरी जोताहा र कैफियत महल खालिरहेको भन्ने क्षेत्रीय किताब उतारबाट देखिन्छ भने जग्गाधनी पुर्जामा समेत मोही जनिएको अवस्था देखिँदैन । वादीले रौद्र शमशेरका नाउँमा २००४ सालमा दर्ता भएको जग्गा सभै नापीका बखत नरेन्द्र विक्रमका नाउँमा दर्ता भएको जिकिर लिएपनि रौद्र शमशेरका नाउँको जग्गा नरेन्द्र विक्रमका नाउँमा के कसरी दर्ता हुन गएको हो खुलाउन सकेको देखिँदैन । सभै नापीको

क्षेत्रीय किताबमा मोही उल्लेख नभएको र जग्गाधनी नरेन्द्र विक्रमबाट मोही हक स्थापित गराएको समेत देखिँदैन । दाबीको जग्गा यी पुनरावेदकका पिता सैनी मियाँले भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ लागु हुनुअघिदेखि जोती कमाई आएको भनी दाबी गरे पनि उक्त ऐन लागु भएपछि जग्गा जोती कमाउनेले मोही हक कायम गराई मोही दर्ता गराउन सकेको समेत नदेखिने ।

प्रस्तुत मुद्दाको तथ्यगत अवस्था हेर्दा यी पुनरावेदकका पिताको मोही हक कायम भइसकेको अवस्थामा जग्गाधनीले पत्याएमा निजको नाममा नामसारी हुनेसम्म हो । यी पुनरावेदकका पिताले नै दाबीको जग्गाको मोही हक कायम गराउन नसकेको स्थितिमा यी पुनरावेदक वादीका नाममा

नामसारी हुने अवस्था नहुँदा पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने नदेखिँदा पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः दाबीको कि.नं.१९१ को ०-४-५ जग्गाको वादीका नाउँमा मोही दर्ता नामसारी हुने ठहर्‍याएको सुरु भूमिसुधार कार्यालय, सप्तरीको मिति २०७०।७।५ को फैसला उल्टी भई वादीको फिराद दाबी पुन नसक्ने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०७१।०९।२३ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: भगवती शर्मा ढुङ्गाना
कम्प्युटर: समी नेपाली

इति संवत् २०७६ साल फागुन २१ गते रोज ४ शुभम् ।